

KS. JACEK KAPUŚCIŃSKI

DZIEJE RODU BIAŁKÓW Z WOŹNIK K. RADOMSKA

Wprowadzenie

W badaniach genealogicznych na pierwszy plan wysuwa się zagadnienie związane z rodowodami, które obrazują pokrewieństwa w obrębie jednego nazwiska. Z typowym przykładem takiej filiacji spotykamy się już na kartach Pisma św., gdzie ukazany jest rodowód Jezusa (Mt 1, 1 – 17; Łk 3, 23 – 38). Rodowód więc jest pewnym wyciągiem z tablic descendentów, które zaczynają się od jednego wspólnego przodka, a następnie od niego zstępują kolejni potomkowie. Ten wyciąg zwany jest drzewem genealogicznym. Zapis graficzny takich tablic przybiera postać rozgałęzionego drzewa, przypominającego najczęściej dąb lub wawrzyn (laur). Popularność takiego typu zapisów dość znacząco wzrosła w okresie średniowiecza. Ówczesni badacze etymologię drzewa genealogicznego wywodzili od tekstu biblijnego, gdzie jest mowa o rózdzce z pnia Jessego (Iz 11, 1). Obecnie genealogia również cieszy się dużą popularnością, zarówno wśród wykwalifikowanych historyków, jak i amatorów.

Podjęcie badań genealogicznych nad rodem Białków z Woźnik wpisuje się w ogólny stan badań nad miejscową demografią. Do tej pory opracowano dzieje rodów szlacheckich z terenu parafii Lgota Wielka, gdzie m.in. wykazano kolejnych właścicieli okolicznych majątków ziemskich w wiekach XIV – XX¹. Ponadto ścisłą pracą z zakresu genealogii omawianego regionu jest rozprawa o dziejach rodu Suchoszków z Dąbrówki k/Lgoty Wielkiej². Sukcesywnie więc opracowywana przeszłość miejscowych rodów, począwszy od szlachty a skończywszy na chłopstwie, stanowi pewien wycinek studium demograficznego badanego obszaru. Niewątpliwie każdy taki przyczynek ukazuje coraz bardziej wyrazisty i pełniejszy obraz miejscowego społeczeństwa. Jedną z kolejnych prac o tematyce genealogicznej jest niniejsze opracowanie, które porusza zagadnienia związane z dziejami woźnickiego rodu Białków.

¹ J. Kapuściński, *Przedstawiciele rodów szlacheckich i ich miejsca pochówku na terenie parafii Lgota Wielka*, „Zeszyty Radomszczańskie” 3 (2009), s. 183 – 213.

² Tenże, *Ksiądz prałat Mirosław Suchosz 1935 – 2006 (studium genealogiczne nad dziejami rodu)*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” 35 – 36 (2008), s. 93 – 120.

1. Etymologia nazwiska

W języku polskim wyrazy mogą przybierać różnorakie znaczenie. Przede wszystkim określają one ludzi i obiekty geograficzne. O takich wyrazach mówimy, że są to „nazwy własne”. Cechą charakterystyczną tych nazw jest ich ukierunkowywanie na konkretne osoby czy obiekty. Konsekwentnie zatem „nazwy własne” można podzielić na nazwy osobowe i nazwy geograficzne. Te pierwsze definiują konkretne jednostki ludzkie, zaś te drugie mają zastosowanie w topografii³.

Dział językoznawstwa zajmujący się nauką o nazwach osobowych i geograficznych nosi miano onomastyki. W jej ramach dyscyplinę naukową związaną z nazwami osobowymi określa się terminem antroponimii. Przedmiot badań tej nauki przebiega w różnych aspektach. Do najczęściej spotykanych zalicza się: etymologię, budowę słowotwórczą i odmianę nazw⁴. Termin „etymologia” został użyty po raz pierwszy przez rzymskiego uczonego Warrona, który żył w latach 116 - 25 p.n.e. Etymologia jest bardzo ważną dziedziną językoznawstwa. Badania w jej obrębie polegają na ustaleniu pochodzenia wyrazów i pierwotnych ich znaczeń. Prowadzi to w konsekwencji do określenia czasu i sposobu ich powstania. Aby zaś ustalić pierwotne znaczenia tych wyrazów należy podać uzasadnienia ich pierwotnej budowy głoskowej, słowotwórczej, podać ich najstarsze znaczenia oraz wskazać kolejne zmiany znaczeniowe i czynniki powodujące te zmiany⁵.

Analizując pod względem etymologicznym nazwisko „Białek”, które pojawiło się w takiej formie w miejscowości Woźniki na początku XX w., należy odnieść je do słowa „biały”. Według jednego z największych znawców etymologii języka polskiego Aleksandra Brücknera przymiotnik „biały” uważany jest za prasłowo. Występował on zatem w bardzo zbliżonej formie wokalnej i podobnym znaczeniu w wielu krajach Europy, a szczególnie w Azji⁶. Słowo to bowiem wywodzi się od pierwotnego słowa indyjskiego *bhe -, które znaczy świecić lub błyszczeć. Stąd następnie zapożyczono je do wielu języków słowiańskich, a także do innych europejskich i azjatyckich rodzin językowych. Wyraz „biały” przybrał wówczas następujące formy:

- a. język czeski – bily
- b. język rosyjski – biełyj
- c. język litewski – bałas

³ K. Rymut, *Nazwy miast Polski*, Wrocław 1980, s. 7 - 8; A. Brückner, *Dzieje kultury Polskiej*, Warszawa 1939, t. 1, s. 50; Z. Klemensiewicz, *Czy obce nazwy własne należy pisać tak, jak się je wymawia?*, w: *Nazwy i nazwiska. Porady językowe*, red. S. Urbańczyk, Wrocław 1964, s. 7 - 11; M. Karaś, *Badania onomastyczne w Polsce w latach 1944 - 1956*, „Onomastica”, R. 4, b.r.m.

⁴ *Onomastyka*, w: *Nowa Encyklopedia Powszechna PWN*, Warszawa 1996, t. 4, s. 646; *Onomastyka*, w: *Słownik wyrazów obcych*, red. E. Sobola, Warszawa 1997, s. 793; S. Folfasiński, *Z badań nad nazwami własnymi ziemi częstochowskiej*, „Ziemia Częstochowska” 4 (1961), s. 15 - 16.

⁵ *Etymologia*, w: *Słownik wyrazów obcych*, dz. cyt., s. 313; *Etymologia*, w: *Wielka Encyklopedia Powszechna PWN*, red. B. Suchodolski, Warszawa 1963, t. 3, s. 512 - 513; Z. Klemensiewicz, *Wstęp do drugiego wydania*, w: A. Brückner, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Warszawa 1970; S. Urbańczyk, *Słowniki ich rodzaje i użyteczność*, Warszawa 1964, s. 36 - 40.

⁶ A. Brückner, *Słownik etymologiczny...*, s. 24 - 25.

- d. język starosłowiański – bels
- e. język indyjski – bhala
- f. język grecki – falos⁷.

W języku polskim przymiotnik „biały”, o takiej budowie słowotwórczej, występuje od XIII w. Z przeprowadzonych przez dr. Alinę Naruszewicz - Duchlińską badań nad genezą nazwiska „Białek” i opublikowanych na łamach specjalistycznego portalu genealogicznego www.genpol.com wynika, iż przymiotnik ten miał odniesienie do wielu dziedzin życia codziennego mieszkańców Polski. I tak używany był m.in. przy nazewnictwie barw (określenie najjaśniejszej barwy, śnieżny, alabastrowy), w znaczeniu przenośnym (czysty - nietrudny, czysty – niepokalany), przy określaniu koloru włosów człowieka (o włosach siwych, srebrzystowłosy), przy wykazywaniu w przenośni cech charakteru człowieka (spokojny, umiarkowany) i przy opisie dnia (jasny, widny)⁸.

Geneza słowotwórcza nazwisk ukazuje proces ich powstawania. W ramach nauki zwanej genealogią można generalnie wyróżnić 3 grupy nazwisk słowiańskich, w tym także polskich, z których wykształciły się dalsze ich mutacje językowe:

- a. nazwiska pospolite (powstałe z przezwisk)
- b. nazwiska odimienne (powstałe od imienia), zwane patronimiczne
- c. nazwiska odmiejscowe (powstałe od miejscowości), zwane toponimiczne⁹.

Rodzi się zatem pytanie: do której z tych grup można zaliczyć nazwisko „Białek”? Pewnym jest, że nazwisko to nie mieści się w typie nazwisk odimienych. Zostają zatem dwie możliwości, które stanowią podstawę jego wykształcenia. Badania etymologiczne dr. Aliny Naruszewicz – Duchlińskiej wykazały, że nazwisko to pochodzi od nazwy osobowej „Białek”, powstałej prawdopodobnie w wyniku nadania przezwiska. Jednak wyniki jej badań nie wykluczają całkowicie drugiej możliwości, bowiem przy końcu swojego wywodu zaznaczyła ona, iż istnieje również nazwa miejscowa „Białek”, mogąca mieć związek z analizowanym nazwiskiem¹⁰. Trzeba ponadto zwrócić uwagę, że nazwisko to nie zostało wymienione i poddane analizie w gruntownym i podstawowym opracowaniu prof. Kazimierza Rymuta pt. „Nazwiska Polaków”¹¹.

Należy zatem prześledzić dość gruntownie od kiedy to nazwisko pojawiło się w Polsce, i jak kształtowała się jego forma językowa na przestrzeni dziejów, a następnie odnieść cały ten rezultat badań do nazwiska „Białków” z Woźnik.

Początkowo w powszechnym użyciu, przy wskazaniu na konkretną osobę, istniał zwyczaj podawania nazwy własnej w postaci imienia chrzestnego i miejsca urodzenia. Jeśli natomiast ktoś pochodził z rodziny szlacheckiej, to dodatkowo obok tych wskazówek podawał własny herb, włość lub zamek. Zdarzało się niekiedy, że nazwy

⁷ F. Sławski, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Kraków 1952 – 1956, t. 1, s. 31.

⁸ <http://www.genpol.com/GenezaNazwisk+main.html> (16.10.2007).

⁹ J. Szymański, *Nauki pomocnicze historii*, Warszawa 2006, s. 84 – 88.

¹⁰ <http://www.genpol.com/GenezaNazwisk+main.html> (16.10.2007)

¹¹ K. Rymut, *Nazwiska Polaków*, Warszawa 1991.

herbów stawały się z czasem nazwami rodów¹². Oprócz tego rodzaju tworzenia się nazwy rodu istniał m.in. proces kształtowania się nazwiska od różnych przydomków i przydomków. Były one zazwyczaj umieszczane obok dziedzicznej nazwy własnej i cieszyły się szeroką aprobatą wśród społeczeństwa. Przewisko powstawało w wyniku nadania konkretnej osobie nazwy jakiegoś wybitnego jej przymiotu, cechy, wady, kalectwa, rzemiosła, przyzwyczajenia lub ubioru. Charakteryzowało więc ono daną osobę i, tam gdzie występowała znaczna liczba ludzi o tym samym nazwisku, stawało się nieodzowne przy właściwym ustalaniu tożsamości danego człowieka. Nadawano je każdemu, bez względu na przynależność stanową czy piastowany urząd¹³. Prawdopodobnie w takich okolicznościach został także nadany przydomek lub przewisko „biały” osobie posiadające odpowiednie ku temu wymogi. Z czasem na określenie tego człowieka wykształciła się forma „białek”. Prawdopodobnie nazywano tak kogoś, kto miał albo blond albo siwe włosy lub posiadał bardzo jasną karnację skóry¹⁴.

Przy wskazywaniu na konkretną osobę zwracano przede wszystkim uwagę na jej imię chrzestne i miejsce urodzenia. Stąd duże znaczenie przy powstawaniu bliższych określeń jednostek wśród społeczeństwa spełniały nazwy miejscowości. U początków niektórych z nich należy upatrywać zależności od słowa „biały”. I tak na przestrzeni XIII - XV w. istniało wiele miejscowości, w których nazwie pobrzmiewał temat – biały (m.in. Biała, Białaczów, Białe, Białka, Białki, Białkowice, Białków i Białocin)¹⁵. Tworzone w ten sposób nazwy miejscowe cieszyły się dużą popularnością. Dość wspomnieć, że w całej Polsce istniało 27 miejscowości o nazwie Biała, 5 miejscowości o nazwie Białe, 10 miejscowości o nazwie Białka, 6 miejscowości o nazwie Białki i 5 miejscowości o nazwie Białków¹⁶.

Według prof. Józefa Szymańskiego miejscowość pełniła funkcje nazwiska pomiędzy XIII – XV w. Charakteryzowała ona w ten sposób stan szlachecki, bowiem dziedziczenie nazwiska wynikało z prawa własności np. Bozanta z Białkowa¹⁷. Za czasów Władysława Jagiełły, a zatem od końca XIV w., istniał zwyczaj tworzenia nazwisk od posiadłości dodając końcówkę – ski lub – cki. W drugiej poł. XV w. zjawisko to nasiliło się jeszcze bardziej. Za przykład może posłużyć tutaj ród Marcina Bielskiego (1495 – 1575), pierwszego kronikarza piszącego po polsku. Ojciec Marcina miał na nazwisko Wolski, a to ze względu na związek jego rodu z miejscowością Wola. Natomiast gdy Marcin osiadł w miejscowości Biała k. Pajęczna tym

¹² Z. Gloger, *Encyklopedia staropolska ilustrowana*, Warszawa 1958, t. 3, s. 256; *Bibliografia onomastyki polskiej*, red. W. Taszycki, M. Karaś, A. Turasiewicz, Kraków 1950.

¹³ Z. Gloger, dz. cyt., s. 267; *Nazwisko*, w: *Encyklopedia powszechna PWN*, red. H. Bonecki, Warszawa 1975, t. 3, s. 242.

¹⁴ <http://www.genpol.com/GenezaNazwisk+main.html> (16.10.2007)

¹⁵ *Nazwy miejscowe Polski. Historia – pochodzenie – zmiany*, red. K. Rymut, Kraków 1996, t. 1, s. 136 – 152; S. Kozierowski, *Badania nazw topograficznych na obszarze dawnej zachodniej i środkowej wielkopolski*, Poznań 1921, t. 1, s. 20 – 26.

¹⁶ *Nazwy miejscowe Polski...*, t. 1, s. 136 – 149.

¹⁷ J. Szymański, dz. cyt., s. 85.

samym otrzymał przydomek Bielski. Syn Marcina Bielskiego odziedziczył już po ojcu swoje nazwisko i nazywał się Joachim Bielski. Tak generalnie powstawały nazwiska odmiejscowe na – ski lub – cki¹⁸. Aby lepiej zobrazować zależność nazwiska od miejscowości oraz miejscowości od nazwiska zostały sporządzone 3 tabele, które odnoszą się do warstwy szlacheckiej społeczeństwa polskiego. Wiadomości do nich zaczerpnięto z 3 herbarzy w celu precyzyjnego wykazania badanych zależności.

Tabela nr 1

Wykaz niektórych rodów szlacheckich posiadających temat nazwiska – biał na podstawie „Herbarza polskiego” A. Bonieckiego

Lp.	Nazwisko	Miejscowość	Herb	Rok
1	Białecki	Białocin	Jelita	1381
2	Białęski	Białyżyce	Leszczyc	1578
3	Białkowski	Białków	Biberschtein	1450
4	Białkowski	Białkowice	Habicz	1424
5	Białkowski	Białkowice	Nieczuja	1456

Źródło: A. Boniecki, *Herbarz polski*, Warszawa 1899, t. 1, s. 194 – 195.

Tabela nr 2

Wykaz niektórych rodów szlacheckich posiadających temat nazwiska – biał na podstawie „Herbarza szlachty polskiej” S. Uruskiego

Lp.	Nazwisko	Miejscowość	Herb	Rok
1	Białecki	Białocin	Jelita	1520
2	Białkowski	Białkowice	Habicz	1424
3	Białkowski	Białkowice	Nieczuja	1456

Źródło: S. Uruski, *Herbarz szlachty polskiej*, Warszawa 1904, t. 1, s. 173 - 175

¹⁸ Z. Gloger, dz. cyt., s. 257 – 258.

Tabela nr 3

Wykaz niektórych rodów szlacheckich posiadających temat nazwiska – biał na podstawie „Herbarza polskiego” K. Niesieckiego

Lp.	Nazwisko	Miejscowość	Herb	Rok
1	Białecki	Białocin	Jelita	-
2	Białęski	Białążyce	Leszczyc	-
3	Białkowski	-	Biberschtein	-

Źródło: K. Niesiecki, *Herbarz polski*, wyd. J.N. Bobrowicz, Lipsk 1839, t. 1, s. 712 - 725

Z przeprowadzonych analiz tabel 1, 2 i 3 wynika, iż w 3 podstawowych herbarzach polskich nie zachowały się żadne wzmianki na temat rodu „Białków” lub miejscowości „Białek”. Być może należy upatrywać tutaj pewnej wskazówki, iż osoby posługujące się nazwiskiem „Białek” nie przynależeli do stanu szlacheckiego. Widoczna natomiast jest zależność pomiędzy nazwą miejscowości a nazwiskiem posiadającym końcówkę – ski lub – cki, u genezy których leży przymiotnik „biały”. Zatem nazwy wymienionych powyżej miejscowości powstały wcześniej niż wspomniane nazwiska szlacheckie. Tak więc dało się zauważyć tutaj pewien uproszczony proces powstawania nazwisk odmiejscowych.

Wydaje się zatem bardziej prawdopodobnym, aby u genezy nazwiska „Białek” szukać elementów pospolitych (przezvisk lub przydomków). Nie należy przy tym całkowicie wykluczać możliwości powstania nazwiska w wyniku procesu toponimicznego. Trzeba zwrócić także uwagę, że miejscowości o nazwie „Białek” istniały w Polsce. Na podstawie „Słownika geograficznego Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich” pod redakcją F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego i W. Walewskiego można wymienić aż 3 miejscowości o tej nazwie. Pierwsza z nich istniała w drugiej poł. XIX w. na terenie powiatu grudziądzkiego, niedaleko stacji Łasin w parafii Schoenbrück. Druga natomiast była położona na terenie gminy Wiązowna w powiecie nowomińskim. W 1900 r. rozciągała się ona na obszarze 42 mórg i miała 25 mieszkańców. Trzecia zaś leżała na terenie parafii Gorzkowice w powiecie radomszczańskim. W 1900 r. wieś ta rozciągała się na obszarze 34 mórg. Stało tam 9 domów, w których mieszkały 54 osoby¹⁹.

Dwie ostatnie miejscowości Białek (pow. nowomiński i pow. radomszczański) zostały opisane w monumentalnym dziele pod redakcją K. Rymuta „Nazwy miejscowe Polski. Historia – pochodzenie – zmiany”, którego pierwszy tom został wydany w Krakowie w 1996 r. Według zawartych tam badań topograficznych nazwa miejscowa Białek powstała od wcześniejszej nazwy osobowej o takim samej konstrukcji językowej. Zatem genezę nazwy tych miejscowości należy wywodzić od nazwiska ich mieszkańców. Aby jeszcze bardziej uściślić te wnioski wystarczy wspomnieć,

¹⁹ *Białek*, w: SGKP, t. 1, s. 184, t. 15, s. 124.

iż w powiecie radomszczańskim początkowo nazwa ta określała młyn należący do Białka (Młyn Białek). Z czasem jednak zaczęto nazywać tak całą wieś, która prawdopodobnie powstała z osady młyńskiej²⁰. Zatem w przypadku tych dwóch miejscowości należy wykluczyć proces tworzenia się nazwiska odmiejscowego. Zostaje jednak miejscowość Białek na terenie powiatu grudziądzkiego, która co ciekawe nie znalazła się w książce pod redakcją K. Rymuta. Być może jest to jakiś trop, prowadzący do powstania nazwiska Białek na drodze odmiejscowej, jednak przesłanki te wydają się być zbyt słabe.

Z przeprowadzonych badań ks. prof. Stanisława Kozierowskiego wynika, iż to właśnie miejscowości takie jak Białaczów, Białężyn, Białki, Białkowice, Białkowo, Białaszewo, Białuty, Bielany wywodzą się z imion Biały, Białek, Białego, Białas, Białuty, Bielina²¹. Zatem u początków nazw wymienionych powyżej miejscowości stoją nazwy osobowe. Wśród nich wymieniona została także nazwa osobowa „Białek”, która ponownie szaleę prawdopodobieństwa w badaniach etymologicznych przechyla na stronę pochodzenia nazwiska od form pospolitych.

Jak się jednak to wszystko ma do rodu „Białków” z Woźnik k. Radomska? Oczywiście duże znaczenie ma tutaj obszar, gdzie pojawiło się to nazwisko. Po raz pierwszy w Polsce określenie „białek” (w mianowniku liczby pojedynczej) w odniesieniu do konkretnej osoby zostało wymienione pod rokiem 1369, kiedy to był wzmiankowany adwokat z Miechowa „Petrus dictus Balek” (Piotr zwany Białek). Dość wyraźnie wybrzmiewa tutaj słowo „zwany”, które to nasuwa sugestię, iż mamy do czynienia z przezwiskiem lub przydomkiem. Na terenie natomiast ziemi łęczyckiej, a więc tam gdzie należy upatrywać gniazda rodowego „Białków” z Woźnik, po raz pierwszy określenie to wystąpiło pod rokiem 1386 w formie „Białkowi” (Miczco duos eguos Balcoui non est furatus – ... dwie kłaczki Białkowi nie zostały skradzione). Oprócz tego jeszcze w XIV w. w źródłach pisanych został wymieniony Johannes Balek (filus Janconis de Glandzanowo), co znów nasuwa skojarzenie przezwiska lub przydomku²².

W XV w. w źródłach pisanych występują już precyzyjniejsze formy tego nazwiska (Byalek). W latach 1426 – 1498 zostało wzmiankowanych aż 9 osób posługujących się takim nazwiskiem. Na uwagę zasługuje to, że żadne z nich nie było związane więzami krwi ze szlachtą polską. Wywodzili się oni natomiast ze stanu mieszczańskiego i chłopskiego. Potwierdza to zatem hipotezę, że nazwisko „Białek” było charakterystyczne dla stanu mieszczańskiego i chłopskiego. Można też tutaj dopatrywać się w pewnym sensie potwierdzenia tego, że nazwisko to powstało w wyniku nadania przezwiska lub przydomku, gdyż jest mało prawdopodobnym, aby zostało ono utworzone w wyniku odmiejscowego procesu słowotwórczego²³.

²⁰ Białek, w: *Nazwy miejscowe Polski...*, t. 1, s. 146.

²¹ S. Kozierowski, *Badania nazw topograficznych dzisiejszej archidiecezji gnieźnieńskiej*, Poznań 1914, s. 15 – 16.

²² Białek, w: *Słownik staropolskich nazw osobowych*, red. W. Taszycki, Wrocław 1965 – 1967, t. 1, s. 132 – 133.

²³ Tamże.

Od XVI w. w materiałach archiwalnych zachowały się już formy pisane tego nazwiska w postaci takiej jaka funkcjonuje obecnie (Białek)²⁴. Prawdopodobnie przez cały już XVII w. nazwisko to posiadało tę samą postać. W drugiej poł. XVIII w. w wyniku analizy materiału archiwalnego można osoby posługujące się nazwiskiem „Białek” umiejscowić, oczywiście z pewnym prawdopodobieństwem, w jednej wiosce położonej niedaleko Woźnik. Była to miejscowości Wola Blakowa (Kazimierz Białek, któremu ok. 1807 r. urodziła się tam córka)²⁵. Na początku XIX w. przedstawiciele rodu Białków pojawili się w jeszcze jednej wiosce, położonej blisko Woźnik, a mianowicie w Dobryszycach (Mateusz Białek l. 30 mieszkał tam z rodziną w 1814 r.)²⁶. Ród Białków z Woźnik wywodzi się z linii Białków z Dobryszyc. Nie należy przy tym wykluczyć, że linia Białków z Woli Blakowej nie była w jakiś sposób z nimi spokrewniona. Występowanie tego samego nazwiska w miejscowościach położonych w niewielkiej odległości od siebie może stanowić pewną wskazówkę, że kiedyś wywodzili się oni od tego samego przodka²⁷.

Zarówno w przypadku przedstawicieli Białków z Dobryszyc, jak i przedstawicieli Białków z Woli Blakowej, potwierdza się wcześniej przyjęta hipoteza, że nosiciele tego nazwiska nie pochodzili ze sfer szlacheckich. Na podstawie zachowanych dokumentów należy przyjąć, że ród Białków z Woźnik wywodzi się ze stanu chłopskiego. Ponadto prawdopodobnie ich nazwisko powstało w wyniku nadania pewnego przezwiska lub przydomku jednemu z wcześniejszych przedstawicieli tego rodu, bowiem wydaje się, że w tym przypadku trzeba wykluczyć genezę odmiejscową tego nazwiska. Przemawiają za tym m.in. względy topograficzne, pochodzenie przodków i zwyczaj tworzenia się nazw osobowych²⁸.

Powyższe syntezy i hipotezy powstały na podstawie zgromadzonego materiału archiwalnego. Dalsze badania w tym zakresie pozwolą wykluczyć pewną dozę prawdopodobieństwa, a tym samym przyczynią się do możliwości formułowania precyzyjniejszych wniosków naukowych.

2. Występowanie nazwiska w dziejach Polski

Pierwsza historyczna wzmianka w źródłach pisanych o osobach posługujących się nazwiskiem „Białek” pochodzi z XIV w. W „Kodeksie dyplomatycznym Małopolskim” pod rokiem 1369 został wymieniony Piotr zwany Białek, który był w tym czasie adwokatem w mieście Miechowie²⁹. Następne wzmianki z tego samego wieku odnoszą się do ziemi łączycko - sieradzkiej, czyli terenów, w obrębie których były

²⁴ *Białek*, w: *Słownik polszczyzny XVI wieku*, red. S. Bąk i in., Wrocław 1967, t. 2, s. 95 – 96.

²⁵ Archiwum Parafialne w Lgocie Wielkiej (dalej: APL) sygn. 39, s. 2.

²⁶ Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej im. Ks. W. Patykiewicza w Częstochowie (dalej: AACz) sygn. KM 1313, s. 3.

²⁷ AACz sygn. KM 1703, s. 20; APL sygn. 39, s. 2.

²⁸ AACz sygn. KM 1313, s. 3; KM 1700, s. 28; KM 1703, s. 20; KM 1704, s. 118; APL sygn. 30, s. 59 – 60; 39, ss. 2, 66, 214;

²⁹ *Białek*, w: *Słownik staropolskich nazw...*, s. 132 – 133.

położone miejscowości: Brudzice, Chorzenice, Dobryczyce, Lgota Wielka, Łuszczanowice, Sulmierzyce, Wiewiórow, Wola Blakowa i Woźniki. W 1386 r. zostało opisane w księgach łęczyckich wydarzenie, iż „Białkowi nie skradziono dwóch koni”. Nie wiadomo natomiast do jakiej miejscowości należałoby to wydarzenie odnieść³⁰. Pod rokiem zaś 1394, 1396 i 1397 został wzmiankowany niejaki Mikołaj Białek³¹. Ostatni czternastowieczny zapis o Białkach pochodzi z 1399 r., kiedy to został wymieniony „Jan Białek, syn Jana z Glandzanowa”³².

Z XV w. zachowało się w źródłach pisanych nieco więcej wzmianek o osobach noszących nazwisko „Białek”. Analizując dane ze „Słownika staropolskich nazw osobowych” zredagowanego przez prof. Witolda Taszyckiego trzeba by było wskazać aż 10 takich osób występujących na przestrzeni tego okresu. Historycznie pierwsza wzmianka dotyczy niejakiego Białka z 1419 r. Pod rokiem 1426 został wymieniony Mateusz zwany Białek, który w tym czasie był kmieciem w okolicach Gniezna. Pięć lat później, w roku 1431 zostało odnotowane wydarzenie, że Janowi Białkowi byli dłużni (pieniądze) za utrzymanie niejacy Stanisław i Katarzyna. W 1449 r. wzmiankowano natomiast Klemensa Białka, który w tym czasie był ławnikiem miasta Połaniec. Pod rokiem 1451 została wzmiankowana Elżbieta Białek, wdowa po cieśli z Poznania. Zaś 10 lat później, a więc z 1461 r. zachowała się adnotacja o niejakim Janie Białku, lecz nie można ustalić miejscowości w której on żył. W 1473 r. w dokumentach historycznych wspomniano Mikołaja Białka, kmiecia z Krosnowa. W ostatnim dziesięcioleciu XV w. wzmiankowano 3 osoby posługujące się tym nazwiskiem: Mikołaj Białek (rzemieślnik w Brzesku w 1492 r.), Grzegorz Białek (kat w mieście Poznaniu w 1496 r., który wywodził się z warstwy mieszczańskiej) oraz Mikołaj Białek (obywatel miasta Turobina w 1498 r.)³³.

W XVI w. osoby o nazwisku Białek występowały w źródłach pisanych na terenach zarówno Wielkopolski, jak i Małopolski. Już w 1529 r. był wzmiankowany w Wielkopolsce kmieć Marcin Białek, który przejął gospodarstwo po niejakim Macieju Mizerze. Natomiast w „Kronice wszytkiego świata...” Marcina Bielskiego zostało odnotowane pewne wydarzenie, mające miejsce na terenie Małopolski, a które to dotyczyło Jana Białka, wikariusza w kościele w Lelowie. Autor „Kroniki...” zapisał: [Mikołaj Pieniążek – przypis J.K.] „Jana Białka (Jana Lelowskiego wikaryie ich) Marcina Ryncę Mansjonarza y inych wiele (...) w dalmacyach s kościoła wywlokszy z miasta wyganiał”³⁴. Z powyższego tekstu wynika, iż Jan Białek przynależał do stanu duchownego. Był on wikariuszem, co znaczyło, że nie miał wysokich godności kościelnych. W tym czasie duchownymi mogli być zarówno szlachcice, którzy sukcesywnie awansowali w strukturach hierarchii kościelnej, jak i mieszczanie, nie mogący zbyt wybić się w środowisku kościelnym w dobie Rzeczypospolitej Szlache-

³⁰ Tamże.

³¹ Tamże.

³² Tamże.

³³ Tamże.

³⁴ *Białek*, w: *Słownik polszczyzny...*, s. 96; Z. Zaborski, *Z dziejów parafii Lelów i Staromieście*, Częstochowa 1998, s. 181.

kiej. Wzmianka więc o ks. Janie Białku może stanowić kolejny argument, służący do poparcia tezy, iż osoby o takim nazwisku wywodziły się ze stanu mieszczańskiego lub chłopskiego.

Siedemnastowieczne źródła historyczne także wspominają o osobach noszących nazwisko Białek. „Inwentarz dworu i poddanych wsi Goszyce” sporządzony w dniu 4 września 1684 r. wzmiankuje dwóch Białków, którzy w tym czasie byli kmieciami. W społeczeństwie wiejskim byli oni nieco zamożniejsi niż zagrodnicy i chałupnicy. Z racji posiadania działu ziemi i zabudowań odrabiali oni pańszczyznę 5 dni w tygodniu. Wieś Goszyce była położona niedaleko Miechowa i stanowiła wówczas własność Stefana Żeleńskiego. Z powodu długów majątek ten został wydzierżawiony Janowi i Druzjannie Cezarom. Następnie w dniu 15 kwietnia 1693 r. został on przekazany siostronom norbertankom zwierzynieckim, norbertankom krzyżanowickim i dominikankom krakowskich. W sporządzonych wówczas spisie inwentarza nie wymieniono osób o nazwisku Białek, co sugeruje, że już tam oni nie mieszkali³⁵.

W drugiej poł. XVIII w. nazwisko „Białek” pojawiło się na pograniczu Wielkopolski i Małopolski. Były to tereny parafii Lgoty Wielkiej, które znajdowały się w niewielkiej odległości od Radomska. Pod względem kościelnej przynależności administracyjnej wchodziły one w skład archidiecezji gnieźnieńskiej. Ponadto miejscowości wchodzące w skład parafii Igockiej (m.in. Brudzice, Lgota Wielka, Wiewiórów, Wola Blakowa i Woźniki) sąsiadowały bezpośrednio z miejscowościami należącymi do parafii w Dobryszycach, Krępie, Radomsku, Sulmierzycach i Wiewcu³⁶. Na podstawie tych wiadomości można zatem wykreślić pewien obszar w okolicach Radomska, w obrębie którego mogło funkcjonować w XVIII w. nazwisko „Białek”.

Przeprowadzając analizę danych metrykalnych parafii Igockiej z początku XIX w. należy przyjąć, że już w drugiej poł. XVIII w. ród Białków osiedlił się w miejscowości Wola Blakowa. Była to rodzina chłopska (włościanie) Kazimierza i Urszuli (z d. Zdun) Białków, którzy mieszkali tam w domu pod nr 14. Kazimierz urodził się prawdopodobnie w 1766 r. Jeszcze przed 1795 r. zawarł on małżeństwo z o 4 lata młodszą od siebie Urszulą³⁷. Na przestrzeni lat 1795 – 1817 przyszło na świat siedmioro ich dzieci: Klemens³⁸, Fabian³⁹, Franciszek⁴⁰, Marianna⁴¹,

³⁵ *Inwentarze dóbr ziemskich województwa krakowskiego 1576 – 1700. Wybór z ksiąg relacyj grodu krakowskiego*, opr. A. Kamiński, A. Kielbicka, S. Pańków, Warszawa 1956, ss. 262, 334 – 336; *Goszyce*, w: SGKP, t. 2, s. 754.

³⁶ J. Kapuściński, *Z dziejów kościoła filialnego w Woli Blakowej (do 2000 r.)*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” 33 (2005), s. 47 – 49.

³⁷ APL sygn. 12, s. 11; 37, ss. 183, 233.

³⁸ APL sygn. 37, s. 294.

³⁹ APL sygn. 47, ss. 66, 85.

⁴⁰ APL sygn. 30, s. 59 – 60.

⁴¹ APL sygn. 39, s. 2; www.przodkowie.com/metryki (20.05.2007). **Marianna Białek** urodziła się w Woli Blakowej w 1807 r., jako czwarte dziecko z kolei Kazimierza i Urszuli. Wychowywała się w rodzinnej miejscowości. Tam też poznała o 6 lat starszego Pawła Krakowiaka, syna Wincentego i Urszuli (z d. Rydz) z Woli Blakowej. Następnie oboje zawarli małżeństwo w kościele parafialnym w Lgocie Wielkiej w dniu 22 stycznia 1826 r. Ceremonii zaślubin przewodniczył miejscowy pro-

Magdalena⁴², Łukasz⁴³ i Grzegorz⁴⁴. Po wychowaniu swego potomstwa w dniu 18 maja 1831 r. o godz. 22⁰⁰ zmarła w wieku 61 lat Urszula Białek. Jej mąż Kazimierz żył jeszcze 2 lata i w dniu 12 czerwca 1833 r. o godz. 22⁰⁰ zakończył swój żywot w swym domu w Woli Blakowej. Oboje zostali pochowani na cmentarzu parafialnym w Lgocie Wielkiej. Ceremonii pogrzebowej Kazimierza przewodniczył miejscowy proboszcz ks. Ignacy Marszałkiewicz⁴⁵. W wyniku przeprowadzonej kwerendy archiwalnej zostały zgromadzone dane źródłowe jedynie z Archiwum Parafialnego w Lgocie Wielkiej. Obejmują one metryki od 1808 r.⁴⁶ Zachowały się także księgi metrykalne z XVIII w., które znajdują się w Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej w Częstochowie. Obejmują one lata 1719 – 1753 i 1783 – 1808⁴⁷. Analiza danych z tych ksiąg pozwoli na jeszcze precyzyjniejsze formułowanie wniosków o rodzie Białków z Woli Blakowej na przestrzeni XVIII w.

W XIX w., na podstawie zgromadzonego materiału archiwalnego, rodziny posługujące się nazwiskiem Białek występowały na terenach 12 parafii w Polsce (Lgota Wielka, Gorzkowice, Małanów, Kraków św. Szczepana, Kraków św. Mikołaja, Zielonki, Pierzchnica, Mileszki, Warszawa, Grocholice, Turek i Czarna Sędziszowska).

W obrębie parafii lgockiej w miejscowości Wola Blakowa byli osiedleni w pierwszej poł. XIX w. potomkowie Kazimierza i Urszuli Białków. Wola Blakowa należała do tzw. wsi szlacheckich. Na początku XIX w. była ona podzielona pomiędzy czterech właścicieli: Józefa Rychłowskiego, Pawła Cieńskiego, Stanisława Cieńskiego - pułkownika Wojska Polskiego i Jana Gaworzewskiego. Od 1805 r. częścią Woli Blakowej zarządzał Ludwik Strzelecki (lat 21), a od 1808 r. inną część wsi objął w posiadanie Paweł Żabicki. W dniu 30 maja 1814 r. część Woli Blakowej należała do Teodora Gretwica (lat 39), podpułkownika Wojska Polskiego i Komisarza Wojennego Departamentu Kaliskiego. Dziedziczną częścią tej wsi zarządzał w dniu 27 listopada 1815 r. Stanisław Rychłowski (syn Józefa), który wtedy miał 21 lat. Ród Cieńskich nadal posiadał część Woli Blakowej, jednak w dniu 31 września 1816 r. Franciszka Cieńska (lat 20) wniosła w posagu swoją część Mateuszowi Wielątko (lat

---

boszcz ks. Jan Gorelski, który przez krótki czas był notariuszem w Konsystorzu Foralnym w Piotrkowie. Dalsze dzieje rodziny Pawła i Marianny nie są znane.

⁴² APL sygn. 39, s. 66; www.przodkowie.com/metryki (20.05.2007). **Magdalena Białek** urodziła się w Woli Blakowej w 1810 r., jako piąte dziecko z kolei Kazimierza i Urszuli. Wychowywała się w rodzimym miejscu. Tam też poznała o 3 lata starszego Jana Ścigalskiego, syna Dominika i Zofii z Woli Blakowej. Następnie oboje zawarli małżeństwo w kościele parafialnym w Lgocie Wielkiej w dniu 6 czerwca 1831 r. Ceremonii zaślubin przewodniczył miejscowy proboszcz ks. Jan Gorelski. Dalsze dzieje rodziny Jana i Magdaleny nie są znane.

⁴³ APL sygn. 12, s. 11.

⁴⁴ APL sygn. 39, s. 177 – 178.

⁴⁵ APL sygn. 37, ss. 183, 233.

⁴⁶ J. Kapuściński, *Archiwum parafialne w Lgocie Wielkiej*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 86 (2007), s. 117 – 188.

⁴⁷ J. Związek, *Inwentarz łacińskich ksiąg metrykalnych Archiwum Diecezjalnego w Częstochowie*, Lublin 1978; W. Wlazlak, *Katalog mikrofilmów ksiąg metrykalnych Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej*, Częstochowa 2002, s. 135 – 138.

36). W tym czasie właścicielem innej części Woli Blakowej był Bogumił Bichler (lat 40)⁴⁸. Wola Blakowa w latach 1827 - 1830 była podzielona na trzy części, które znajdowały się rękach następujących rodów szlacheckich: Strzeleckich, Kobyłeckich i Wielątko⁴⁹. W tym okresie w Woli Blakowej stało 36 domów, zaś ogólna liczba mieszkańców wynosiła 279⁵⁰. Następnie w latach czterdziestych XIX w. właścicielami tej miejscowości stały się 3 rodziny szlacheckie: Leona i Teodory Wojnowskich (2 części), Józefa i Ludwika Błęszyńskich h. Suchekomnaty (1 część) i Nepomucena i Sabiny Głuchowskich (1 część)⁵¹. Rodzi się zatem pytanie: w obrębie którego z tych majątków w pierwszej poł. XIX w. była osiedlona rodzina Białków? Otóż z analizy źródeł historycznych nie sposób wyprowadzić jednoznacznego wniosku. Wiadomym natomiast jest, że w tym czasie na terenie całej miejscowości żyły rodziny potomków Kazimierza i Urszuli Białków. Wchodzili oni w skład społeczności wiejskiej, która liczyła wówczas ok. 300 osób i mieszkała w ok. 40 domach. Można zauważyć na podstawie tych danych, że życie nie było zbyt łatwe, bowiem w jednym domu mieszkało ok. 10 osób.

Najstarszy z rodzeństwa Klemens Białek urodził się prawdopodobnie w 1795 r. Zimą 1820 r. zawarł on małżeństwo w kościele parafialnym w Lgocie Wielkiej z Salomeą Sulicz. Zamieszkali oni we Woli Blakowej w domu pod nr 36. Ze związku tego urodziła się w 1822 r. córka Zuzanna, która po 3 latach w dniu 5 marca 1825 r. nagle zmarła. W zapisach metrykalnych znajdują się wzmianki, iż Klemens nie umiał pisać. Prawdopodobnie nie chodził on do żadnych szkół, chociaż od 1810 r. w parafii lgockiej funkcjonowały dwie szkoły elementarne w Lgocie Wielkiej i Wiewiórowie. Po dziesięciu latach od śmierci córki, w dniu 2 września 1835 r. o godz. 18⁰⁰ Klemens nagle zmarł, pozostawiając swą żonę wdową. Na podstawie zebranych materiałów archiwalnych nie da się wykazać dalszych dziejów tej rodziny⁵².

Drugi z kolei w tej rodzinie przyszedł na świat Fabian Białek. Urodził się on w 1798 r. Zimą 1823 r., a zatem mając 25 lat, zawarł małżeństwo z o 5 lat młodszą Małgorzatą Kanarek, córką Sebastiana i Salomei z Woli Blakowej. Zamieszkali oni w domu pod nr 25, zaś społeczności wiejskiej uchodzili za wyrobników⁵³. Nie posiadali oni znajomości czytania i pisania, co tym samym świadczy, że nie uczęszczali do żadnych szkół. Z małżeństwa tego zrodziły się następujące dzieci: Antonina⁵⁴,

⁴⁸ J. Kapuściński, *Z dziejów kościoła filialnego...*, s. 44 – 45.

⁴⁹ Tenże, *Przedstawiciele rodów szlacheckich...*, s. 193 – 194.

⁵⁰ *Wola Blakowa*, w: SGKP, t. 13, s. 778.

⁵¹ J. Kapuściński, *Dzieje rodu Bardów z Lgoty Wielkiej k/Radomska*, Lublin 2007, s. 32 – praca w posiadaniu Autora.

⁵² APL sygn. 32, s. 79; 37, s. 294; www.przodkowie.com/metryki (20.05.2007).

⁵³ APL sygn. 36, s. 284; www.przodkowie.com/metryki (20.05.2007).

⁵⁴ APL sygn. 30, s. 20 – 21; 39, s. 214. **Antonina Białek** urodziła się w Woli Blakowej w domu swoich rodziców w dniu 13 czerwca 1824 r. o godz. 12⁰⁰. Wychowywała się w rodzinnej miejscowości. Tam też poznała o 6 lata starszego Andrzeja Nitę, syna Jana i Marianny, który był na służbie Woli Blakowej. Następnie oboje zawarli małżeństwo w kościele parafialnym w Lgocie Wielkiej w dniu 21 listopada 1841 r. Ceremonii zaślubin przewodniczył miejscowy proboszcz ks. Tomasz Zakrzewski. Dalsze dzieje rodziny Andrzeja i Antoniny nie są znane.

Jan⁵⁵, Petronela⁵⁶, Katarzyna⁵⁷, Stanisław⁵⁸ i Tomasz⁵⁹. Wszyscy oni wychowywali się w rodzinnej miejscowości. Nazwisko rodzinne Białków w tej linii zostało zachowane i przekazane następnemu pokoleniu jedynie w rodzinach Jana i Tomasza. Posiadanie potomstwa płci żeńskiej przez rodzinę Jana spowodowało, że ród ten w tej linii całkowicie wyginął w drugiej poł. XIX w. Być może natomiast ród ten w linii Tomasza utrzymał się, lecz na podstawie zgromadzonych materiałów nie można mieć w tym względzie całkowitej pewności. Małgorzata Białek żyła 50 lat. Zmarła jako wyrobница w dniu 6 stycznia 1853 r. o godz. 24⁰⁰ w Woli Blakowej⁶⁰. Jaj mał Fabian zmarł jeszcze tego samego roku w dniu 13 listopada o godz. 16⁰⁰ jako wyrobnik w Woli Blakowej⁶¹.

Trzecim z kolei dzieckiem Kazimierza i Urszuli był Franciszek Białek. Urodził się on w 1805 r. Od 1810 r. na terenie parafii Igockiej istniały dwie szkoły elementarne, jednak z analizy materiału archiwalnego wynika, że do żadnej z nich on nie

⁵⁵ APL sygn. 36, s. 79 – 80; 45, s. 51; 46, ss. 209, 275, 342; 47, s. 232, 289, 376. **Jan Białek** urodził się w dniu 8 lutego 1828 r. w Woli Blakowej w domu pod nr 13. Nie był to rodzinny dom Białków, zatem Małgorzata musiała prawdopodobnie udać się do miejscowej akuszerki, która odebrała poród. Jan wychowywał się w rodzinnej miejscowości. Tam też poznał swoją rówieśniczkę Mariannę Jądzińską, córkę Franciszka i Marianny z Woli Blakowej. W dniu 16 listopada 1851 r. odbył się ich ślub w kościele parafialnym w Lgocie Wielkiej. Ceremonii zaślubin przewodniczył miejscowy proboszcz ks. Tomasz Zakrzewski. Zamieszkali oni w Woli Blakowej jako komornicy. Tam też kolejno przychodziło na świat ich potomstwo: Małgorzata (ur. 9 lipca 1853 r.), Franciszka (ur. 10 sierpnia 1855 r.), Agata (zm. 24 marca 1861 r., miała 2 lata), Marianna (ur. 2 października 1857 r.) i Elżbieta (zm. 7 sierpnia 1864 r., miała 2 lata). W dniu 2 listopada 1867 r. o godz. 4⁰⁰ nagle zmarła Marianna, pozostawiając Jana młodym wdowcem. Na podstawie powyższych informacji prawdopodobnie ród Białków w tej linii wyginął.

⁵⁶ APL sygn. 36, s. 184; 45, s. 46. **Petronela Białek** urodziła się w Woli Blakowej w domu pod nr 2 w dniu 26 maja 1830 r. Wychowywała się w rodzimej miejscowości. Tam też poznała swego rówieśnika Walentego Kubiaka, syna Mateusza i Katarzyny z Woli Blakowej. Następnie oboje zawarli małżeństwo w kościele parafialnym w Lgocie Wielkiej w dniu 9 lutego 1851 r. Ceremonii zaślubin przewodniczył miejscowy proboszcz ks. Tomasz Zakrzewski. Dalsze dzieje rodziny Walentego i Petroneli nie są znane.

⁵⁷ APL sygn. 36, s. 284; 37, s. 259. **Katarzyna Białek** urodziła się w Woli Blakowej w dniu 4 kwietnia 1833 r. Przeżyła ona jedynie niecały rok, bowiem w dniu 24 marca 1834 r. o godz. 8⁰⁰ nagle zmarła.

⁵⁸ APL sygn. 36, s. 380; 37, s. 317. **Stanisław Białek** urodził się w Woli Blakowej w dniu 4 maja 1835 r. Przeżył on jedynie 8 miesięcy, bowiem w dniu 25 lutego 1836 r. o godz. 24⁰⁰ nagle zmarł.

⁵⁹ APL sygn. 45, s. 224; 51, ss. 154, 247; 59, ss. 94, 268; 66, s. 110. **Tomasz Białek** urodził się w 1841 r. w Woli Blakowej. Wychowywał się on w rodzinnej miejscowości. Tam też poznał o 6 lat młodszą o siebie Karolinę Bugajską, córkę Błażeja i Barbary z Woli Blakowej. W dniu 21 listopada 1864 r. odbył się ich ślub w kościele parafialnym w Lgocie Wielkiej. Ceremonii zaślubin przewodniczył miejscowy proboszcz ks. Tomasz Zakrzewski. Zamieszkali oni w Woli Blakowej jako komornicy. Tam też kolejno przychodziło na świat ich potomstwo: Szymon (ur. 22 listopada 1871 r.), Anastazja (ur. 21 grudnia 1873 r.) i Marianna (zm. 23 maja 1933 r., miała 45 lat). Tomasz i Karolina żyli razem do początku XX w. W dniu 21 grudnia/3 stycznia 1905 r. o godz. 18⁰⁰ zmarł Tomasz, a jego pogrzeb odbył się w dniu 23 grudnia/5 stycznia 1905 r. o godz. 9⁰⁰ w kościele Igockim. Jego żona Karolina żyła jeszcze 9 lat i zmarła w dniu 11/25 maja 1914 r. o godz. 20⁰⁰ w Woli Blakowej. Pogrzeb jej odbył się 3 dni później o godz. 18⁰⁰ w kościele Igockim.

⁶⁰ APL sygn. 47, s. 66.

⁶¹ Tamże, s. 85.

uczęszczał. Nie umiał więc czytać ani pisać. Zapewne przed rokiem 1825 zawarł on małżeństwo z Marianną Kwiatkowską. Zamieszkali oni razem w Woli Blakowej w domu pod nr 28⁶². Z małżeństwa tego w latach 1825 – 1847 kolejno przychodziły na świat: Rozalia⁶³, Franciszka⁶⁴, Antonina⁶⁵, Helena⁶⁶, Katarzyna⁶⁷, Marianna⁶⁸, Tekla⁶⁹ i Barbara⁷⁰. Jak widać były to same córki, zatem można pokusić się o wniosek, iż w linii Franciszka ród Białków całkowicie wymarł. Nie sposób wykazać ile lat jeszcze żyła ta rodzina w Woli Blakowej.

Kolejnym synem Kazimierza i Urszuli Białków z Woli Blakowej był Łukasz. Zachowała się o nim jedynie jedna wzmianka w księgach metrykalnych. Na jej podstawie można wykazać, że urodził się on w dniu 15 października 1813 r. o godz. 18⁰⁰ w Woli Blakowej. Chrzest otrzymał następnego dnia w lgockim kościele parafialnym

⁶² APL sygn. 32, s. 29 – 30.

⁶³ APL sygn. 32, s. 29 – 30; 45, s. 20. **Rozalia Bialek** urodziła się w Woli Blakowej w domu pod nr 28 w dniu 28 sierpnia 1825 r. o godz. 4⁰⁰. Jeszcze tego samego dnia przyjęła ona chrzest w kościele parafialnym w Lgocie Wielkiej. Wychowywała się w rodzinnej miejscowości. Tam też poznała będącego na służbie o rok młodszego od siebie Filipa Trajdosa, syna Mikołaja i Katarzyny z Krzywanic. Następnie oboje zawarli małżeństwo w kościele parafialnym w Lgocie Wielkiej w dniu 22 stycznia 1849 r. Ceremonii zaślubin przewodniczył miejscowy proboszcz ks. Tomasz Zakrzewski. Dalsze dzieje rodziny Filipa i Rozalii nie są znane.

⁶⁴ APL sygn. 36, s. 58 – 59; 37, s. 78 – 79. **Franciszka Bialek** urodziła się w Woli Blakowej w domu nr 11 w dniu 26 września 1827 r. Przeżyła ona jedynie niecały rok, bowiem w dniu 23 lipca 1828 r. nagle zmarła.

⁶⁵ APL sygn. 36, s. 135 - 136; 45, s. 53 - 54. **Antonina Bialek** urodziła się w Woli Blakowej w domu pod nr 17 w dniu 16 czerwca 1829 r. Wychowywała się w rodzinnej miejscowości. Tam też poznała będącego na służbie o rok starszego od siebie Tadeusza Marszałka, syna Grzegorza i Urszuli z Woli Wiewieckiej. Następnie oboje zawarli małżeństwo w kościele parafialnym w Lgocie Wielkiej w dniu 13 stycznia 1852 r. Ceremonii zaślubin przewodniczył miejscowy proboszcz ks. Tomasz Zakrzewski. Dalsze dzieje rodziny Tadeusza i Marianny nie są znane.

⁶⁶ APL sygn. 36, s. 224; 37, s. 243 - 244. **Helena Bialek** urodziła się w Woli Blakowej w dniu 1 sierpnia 1831 r. Przeżyła ona jedynie 2, 5 roku, bowiem w dniu 16 grudnia 1833 r. o godz. 10⁰⁰ nagle zmarła.

⁶⁷ APL sygn. 45, s. 65. **Katarzyna Bialek** urodziła się w Woli Blakowej w 1834 r. Wychowywała się w rodzinnej miejscowości. Tam też poznała o rok starszego od siebie Mariana Bugajskiego, syna Jakuba i Zuzanny z Woli Blakowej. Następnie oboje zawarli małżeństwo w kościele parafialnym w Lgocie Wielkiej w dniu 9 stycznia 1853 r. Ceremonii zaślubin przewodniczył miejscowy proboszcz ks. Tomasz Zakrzewski. Dalsze dzieje rodziny Mariana i Katarzyny nie są znane.

⁶⁸ APL sygn. 36, s. 376; 45, s. 113. **Marianna Bialek** urodziła się w Woli Blakowej w dniu 19 marca 1835 r. Wychowywała się w rodzinnej miejscowości. Tam też poznała o 5 lat starszego od siebie Wojciecha Nitę, syna Antoniego i Katarzyny z Woli Blakowej. Następnie oboje zawarli małżeństwo w kościele parafialnym w Lgocie Wielkiej w dniu 18 stycznia 1857 r. Ceremonii zaślubin przewodniczył miejscowy proboszcz ks. Tomasz Zakrzewski. Dalsze dzieje rodziny Wojciecha i Marianny nie są znane.

⁶⁹ APL sygn. 43, s. 95. **Tekla Bialek** urodziła się w Woli Blakowej w 1843 r. Przeżyła ona jedynie 3 lata, bowiem w dniu 11 sierpnia 1846 r. o godz. 14⁰⁰ nagle zmarła.

⁷⁰ APL sygn. 45, s. 212. **Barbara Bialek** urodziła się w Woli Blakowej w 1847 r. Wychowywała się w rodzinnej miejscowości. Tam też poznała o 5 lat starszego od siebie Michała Bugajskiego, syna Jakuba i Łucji z Woli Blakowej. Następnie oboje zawarli małżeństwo w kościele parafialnym w Lgocie Wielkiej w dniu 11 stycznia 1864 r. Ceremonii zaślubin przewodniczył miejscowy proboszcz ks. Tomasz Zakrzewski. Dalsze dzieje rodziny Michała i Barbary nie są znane.

z rąk ks. Jana Gorelskiego. Rodzicami chrzestnymi byli Kacper Bugajski l. 30 z Woli Blakowej i Joachim Pietrzyk l. 30 z Lgoty Wielkiej. Dalsze dzieje Łukasza nie są znane.⁷¹

Najmłodszym dzieckiem Kazimierza i Urszuli był Grzegorz Białek. Urodził się on w 1817 r. w Woli Blakowej. Kiedy miał 22 lata, w dniu 14 stycznia 1839 r. zawarł małżeństwo z szesnastoletnią Marianną Bugajską, córką Jakuba i Zuzanny z Woli Blakowej. Ceremonia zaślubin odbyła się w lgockim kościele parafialnym, a przewodniczył jej ks. Michał Petrykowski. Rodzice Grzegorza już wtedy nie żyli, zaś on był w tym czasie parobkiem w dworze miejscowego dziedzica⁷². Nie wiadomo pod jakim nr domu zamieszkali oni po ślubie. Z analizy materiału archiwalnego wynika, że rodzina Grzegorza i Marianny otrzymała po uwłaszczeniu ziemię rolną i w społeczności wiejskiej uchodzili za gospodarzy. Mieli oni sześcioro dzieci: Petronelę⁷³, Konstancję⁷⁴, Jana⁷⁵, Mariannę⁷⁶, Teklę⁷⁷ i Annę⁷⁸. Prawdopodobnie także w linii Grzegorza ród Białków utracił ciągłość, bowiem jedyny ich syn Jan zmarł nagle w młodym wieku. Grzegorz umarł w wieku 38 lat w dniu 9 stycznia 1854. o godz. 12⁰⁰. Pozostawił on żonę młodą wdowę. Miała ona wówczas 32 lata⁷⁹. Aby dalej samotnie nie wychowywać swojego potomstwa Marianna w dniu 17 czerwca 1855 r. wyszła ponownie za mąż za 7 lat młodszego od siebie Józefa Moździenia, syna Łukasza i Małgorzaty z Woli Blakowej. Nie wiadomo, czy mieli razem jeszcze dzieci⁸⁰.

Ród Białków z Woli Blakowej, którego protoplastą był Kazimierz, w pierwszej poł. XIX w. był osiedlony tylko w tej jednej miejscowości, wchodzącej w skład parafii Lgota Wielka. Na podstawie zachowanych źródeł historycznych nie można było wykazać ciągłości zrodzeń z rodzinami Białków żyjącymi na terenie parafii

⁷¹ APL sygn. 12, s. 11.

⁷² APL sygn. 39, s. 177 – 178.

⁷³ APL sygn. 43, s. 34. **Petronela Białek** urodziła się w Woli Blakowej w styczniu 1841 r. Przeżyła ona jedynie 6 miesięcy, bowiem w dniu 5 lipca 1841 r. o godz. 12⁰⁰ nagle zmarła.

⁷⁴ APL sygn. 45, s. 173. **Konstancja Białek** urodziła się w Woli Blakowej w 1843 r. Wychowywała się w rodzimej miejscowości. Tam też poznała o 5 lat starszego od siebie Wincentego Wójcika, syna Stanisława i Ludwiki z Woli Blakowej. Następnie oboje zawarli małżeństwo w kościele parafialnym w Lgocie Wielkiej w dniu 20 listopada 1860 r. Ceremonii zaślubin przewodniczył miejscowy proboszcz ks. Tomasz Zakrzewski. Dalsze dzieje rodziny Wincentego i Konstancji nie są znane.

⁷⁵ APL sygn. 47, s. 108. **Jan Białek** urodził się w Woli Blakowej w 1847 r. Przeżył on jedynie 7 lat, bowiem w dniu 17 listopada 1854 r. o godz. 24⁰⁰ nagle zmarł.

⁷⁶ APL sygn. 46, s. 54; 50, s. 8. **Marianna Białek** urodziła się w Woli Blakowej w dniu 8 września 1849 r. Wychowywała się w rodzimej miejscowości. Tam też poznała o 3 lata starszego od siebie Andrzeja Nitę, syna Jakuba i Petroneli z Woli Blakowej. Następnie oboje zawarli małżeństwo w kościele parafialnym w Lgocie Wielkiej w dniu 14 października 1867 r. Ceremonii zaślubin przewodniczył miejscowy proboszcz ks. Tomasz Zakrzewski. Dalsze dzieje rodziny Andrzeja i Marianny nie są znane.

⁷⁷ APL sygn. 46, s. 138. **Tekla Białek** urodziła się w Woli Blakowej w dniu 12 września 1851 r. Nie można dalej podać żadnych wiadomości o życiu tej osoby.

⁷⁸ APL sygn. 46, s. 212. **Anna Białek** urodziła się w Woli Blakowej w dniu 24 lipca 1853 r. o godz. 12⁰⁰. Nie można dalej podać żadnych wiadomości o życiu tej osoby.

⁷⁹ APL sygn. 47, s. 92.

⁸⁰ APL sygn. 45, s. 95.

lgockiej na początku XX w. Wydaje się natomiast prawdopodobnym, że tylko w linii Kazimierz → Fabian → Tomasz → Szymon można by było dopatrywać się takiej możliwości. Czyżby zatem ród ten mógł wyginać w drugiej poł. XIX w.? Na to pytanie nie można odpowiedzieć w sposób jednoznaczny. Należy przy tym dość wyraźnie zaznaczyć, iż w tym czasie Wolę Blakową zamieszkiwała znaczna liczba rodzin o tym nazwisku. Nie wiadomo natomiast czy były one spokrewnione z potomkami Kazimierza Białka. Z analizy powyższych zestawień genealogicznych wynika, że przedstawiciele rodu Kazimierza Białka zawierali małżeństwa przeważnie w obrębie rodzimej miejscowości. Tylko dwa przypadki stanowią wyjątek, gdzie współmałżonek pochodził z Krzywanic i Woli Wiewieckiej, a przy tym zaznaczyć należy, że były to miejscowości sąsiednie względem Woli Blakowej. Zawierane małżeństwa mają to do siebie, że powodują koligację poszczególnych rodów. Najczęściej Białkowie byli skoligaceni z przedstawicielami rodów Bugajskich (4 razy) i Nitów (3 razy) z Woli Blakowej. Powyższe badania demograficzne wykazały nawet konkretny numer domu w obrębie jednej wioski, który był zamieszkały przez poszczególne rodziny tego rodu. Zatem z dużą precyzją został odtworzony pewien wycinek życia jednego rodu na tle dziejów lokalnej społeczności.

W pierwszej poł XIX w. rodziny o nazwisku Białek, obok miejscowości Wola Blakowa w parafii Lgota Wielka, były osiedlone na terenach parafii Gorzkowice, Malanów, Kraków św. Szczepana, Kraków św. Mikołaja, Zielonki, Pierzchnica i Mileszki⁸¹.

W obrębie parafii gorzkowickiej w tym czasie znajdowało się ok. 20 wsi, a wśród nich również osada młyńska o nazwie Białek⁸². W roku 1827 w „Tabeli miast, wsi, osad Królestwa Polskiego z wyrażeniem ich położenia i ludności” była ona wzmiankowana jako „Młyn Białek”⁸³. Na podstawie tych wiadomości należy przyjąć, że właścicielem tego młyna był niejaki Białek. Prawdopodobnie w późniejszym czasie z tej osady młyńskiej powstanie osobna miejscowość Białek⁸⁴. Położenie tej osady na obszarze zawierającym się w trójkącie pomiędzy Radomskiem – Bełchatowem – Piotrkowem Tryb. sugeruje, iż ta rodzina Białków mogła mieć jakieś koligacje z innymi rodzinami Białków, zamieszkującymi wcześniej wykreślony teren.

Drugą parafią, w obrębie której była osiedlona rodzina Białków był Malanów. W tym czasie parafia ta należała do dekanatu z siedzibą w Turku. Była ona położona na ziemiach pomiędzy Kaliszem a Turkiem. W parafii tej znajdował się kościół drewniany, ponadto sama miejscowość Malanów stanowiła także siedzibę gminy. W 1827 r. w miejscowości tej były 53 domy i mieszkało w nich 407 osób. Nieco później na dobra malanowskie składały się 2 folwarki (Malanów i Rachów) oraz 4 wsie (Malanów, Feliksów, Celestyny i Rachów)⁸⁵. Nie wiadomo natomiast w której z tych miejscowości byli osiedleni Białkowie. W księgach metrykalnych tej parafii osoby

⁸¹ www.przodkowie.com/metryki (20.05.2007).

⁸² *Gorzkowice*, w: SGKP, t. 2, s. 732.

⁸³ *Białek*, w: *Nazwy miejscowe Polski...*, t. 1, s. 146.

⁸⁴ *Białek*, w: SGKP, t. 15, s. 124.

⁸⁵ *Malanów*, w: SGKP, t. 5, s. 940.

o takim nazwisku odnotowano w latach 1817 – 1858. Nie sposób jednak wykazać żadnego pokrewieństwa pomiędzy nimi. Wydaje się jedynie wielce prawdopodobnym, że byli oni ze sobą połączeni więzami krwi. W tym zatem czasie w parafii malanowskiej zostały zawarte następujące małżeństwa: Filip Białek i Marianna Ciołek (1817 r.), Jadwiga Białek i Maciej Szafranek (1821 r.), Piotr Białek i Anastazja Dura (1830 r.), Ewa Białek i Kacper Gandyka (1851 r.), Marianna Białek i Mateusz Stefaniak (1852 r.) oraz Stefan Białek i Jadwiga Konciak (1858 r.)⁸⁶.

Ponadto Białkowie byli także osiedleni w okolicach Krakowa w miejscowości Zielonki. Dobra tej wsi leżały na północ od miasta Krakowa, i w XIX w. składały się z folwarku Marszowiec, części zwanej Rozdziałowice oraz części zwanej Kapitułka. Ta ostatnia nazwa wskazuje, że niegdyś była to własność kanoników krakowskich. Druga część wsi dawniej należała do króla, zaś podatki z niej płacił ród Montelupich. Zielonki położone były na dość znacznym wzniesieniu, sięgającym ok. 250 metrów n.p.m. W miejscowości tej stał kościół p.w. Narodzenia Matki Bożej, który do 1878 r. stanowił filię parafii św. Anny w Krakowie. W pierwszej poł. XIX w. mieszkało tam ok. 500 osób, wśród których znajdowali się także przedstawiciele rodu Białków⁸⁷. W miejscowych księgach metrykalnych odnotowano ich w latach 1816 – 1850. Nie sposób jednak wykazać żadnego pokrewieństwa pomiędzy nimi. Wydaje się jedynie wielce prawdopodobnym, iż wywodzili się oni od wspólnego przodka. W parafii tej zostały bowiem zawarte następujące małżeństwa: Marianna Białek i Mikołaj Kozyna (1816 r.), Benedykt Białek i Regina Serczyk (1820 r.), Andrzej Białek i Agata Szydłowska (1832 r.), Józefa Białek i Bartłomiej Łysek (1835 r.), Katarzyna Białek i Antoni Wąs (1835 r.), Andrzej Białek i Zofia Bargiel (1838 r.) oraz Marianna Białek i Mateusz Witulski (1850 r.)⁸⁸.

Przedstawiciele rodu Białków mieszkali także w samym mieście Krakowie. Należeli oni do parafii św. Szczepana, która do początku XIX w. posiadała murowany kościół, zbudowany u wylotu ul. Św. Szczepana z Rynku Głównego a prowadzącej do placu św. Szczepana. Obejmowała ona znaczny obszar miasta Krakowa, bowiem niemal cała jego zachodnia część, począwszy od Bronowic aż do Zielonek, była w obrębie jej wpływów. Przez cały XIX w. parafia miała swoją siedzibę w kościele karmelitańskim św. Marka na Piasku⁸⁹. W pierwszej poł. XIX w. na terenie tej parafii mieszkali także osoby o nazwisku Białek. W miejscowych księgach metrykalnych odnotowano ich w latach 1819 – 1849. Nie sposób jednak wykazać żadnego pokrewieństwa pomiędzy nimi. Wydaje się jedynie wielce prawdopodobnym, iż wywodzili się oni od wspólnego przodka. W parafii tej zostały bowiem zawarte następujące małżeństwa: Marianna Białek i Marcin Kościelnicki (1819 r.), Marianna Białek i Michał Pawełczyk (1830 r.), Marianna Białek i Jan Nagieć (1839 r.), Paweł

⁸⁶ www.przodkowie.com/metryki (20.05.2007).

⁸⁷ *Zielonki*, w: SGKP, t. 14, s. 603 – 604.

⁸⁸ www.przodkowie.com/metryki (20.05.2007).

⁸⁹ L. Dzierżanowski, K. Krzywanek, *Parafia świętego Szczepana w Krakowie*, Kraków 1993, s. 10 - 25; A. M. Speichowicz – Jędras, *Kościół św. Szczepana. Kraków – Śródmieście*, Kraków 2004, s. 1 - 36.

Białek i Apolonia Niemczykiewicz (1840 r.) oraz Franciszka Białek i Antoni Stopa (1849 r.)⁹⁰.

W mieście tym jeszcze w pierwszej poł. XIX w. rodziny o nazwisku Białek pojawili się także na terenie parafii św. Mikołaja. Parafia ta swoim zasięgiem obejmowała tereny leżące w południowi – wschodniej części Krakowa. Mieszkały tam przede wszystkim duże kolonie miejscowych tkaczy i sukienników, których młyny do bielienia sukna na trwałe wpisały się w tutejszy krajobraz⁹¹. Wśród tej społeczności żyła także rodzina Białków. W miejscowych księgach metrykalnych odnotowano ich w latach 1826 - 1848. Nie sposób jednak wykazać żadnego pokrewieństwa pomiędzy nimi. Wydaje się jedynie wielce prawdopodobnym, iż wywodzili się oni od wspólnego przodka. W parafii tej zostały bowiem zawarte dwa małżeństwa: Regina Białek i Mikołaj Mazgajczyk (1826 r.) oraz Marianna Białek i Szczepan Adamski (1848 r.)⁹².

W tym też czasie osoby o nazwisku Białek byli osiedleni w parafii Pierzchnica, leżącej w niewielkiej odległości od Kielc. Samo miasteczko Pierzchnica było położone nad rzeką Pierzchnianką i należało w pierwszej poł. XIX w. do gminy Drugnia. W 1800 r. wojewoda sandomierski Maciej Sołtyk wybudował tu murowany kościół parafialny w miejscu, gdzie wcześniej stała świątynia drewniana. Na całą miejscowość składało się w 1827 r. aż 111 domów, w których mieszkało 641 osób. W latach sześćdziesiątych tego wieku została uruchomiona tutaj fabryka naczyń glinianych. Wówczas w Pierzchnicy stało 105 domów i mieszkało 950 osób⁹³. Wśród tych mieszkańców byli także przedstawiciele rodu Białków. W miejscowych księgach metrykalnych odnotowano ich w latach 1836 – 1852. Nie sposób jednak wykazać żadnego pokrewieństwa pomiędzy nimi. Wydaje się jedynie wielce prawdopodobnym, iż wywodzili się oni od wspólnego przodka. W parafii tej zostały bowiem zawarte następujące ich małżeństwa: Wiktoria Białek i Paweł Armański (1836 r.), Elżbieta Białek i Wincenty Bielecki (1843 r.) oraz Faustyna Białek i Ignacy Nowacki (1852 r.)⁹⁴.

Ponadto jeszcze w pierwszej poł. XIX w. Białkowie byli osiedleni w okolicach Łodzi, na terenie parafii Mileszki. W miejscowości tej w 1827 r. stało 38 domów i mieszkały w nich 343 osoby. Ponadto był tam kościół drewniany parafialny, który w 1852 r. przeszedł gruntowne remonty. W drugiej poł. XIX w. ilość domów zmniejszyła się do 28, a także liczba mieszkańców do 263. W tym czasie znajdował się tam folwark o powierzchni 25 mórg, osada proboszczowska o powierzchni 6 mórg i osady prywatne o powierzchni 134 mórg. Cała parafia obejmowała wtedy ok. 25 wsi i wchodziła w skład dekanatu łódzkiego⁹⁵. W społeczności tej żyły osoby o nazwisku Białek. W miejscowych księgach metrykalnych odnotowano ich w latach 1849 – 1865. Nie sposób jednak wykazać żadnego pokrewieństwa pomiędzy nimi. Wydaje

⁹⁰ www.przodkowie.com/metryki (20.05.2007).

⁹¹ J. Adamczewski, *Kraków od A do Z*, Kraków 1992, s. 129; J. Wyrozumski, *Dzieje Krakowa*, Kraków 1998, t. 1, ss. 133 – 134, 340.

⁹² www.przodkowie.com/metryki (20.05.2007).

⁹³ *Pierzchnica*, w: SGKP, t. 8, s. 102 – 103.

⁹⁴ www.przodkowie.com/metryki (20.05.2007).

⁹⁵ *Mileszki*, w: SGKP, t. 6, s. 423 – 424.

się jedynie wielce prawdopodobnym, iż wywodzili się oni od wspólnego przodka. W parafii tej zostały bowiem zawarte następujące ich małżeństwa: Agnieszka Białek i Ignacy Goska (1849 r.), Józef Białek i Józefa Wójcik (1853 r.) oraz Marianna Białek i Józef Brzozowski (1865 r.)⁹⁶.

Natomiast w drugiej poł. XIX w. rodziny o nazwisku Białek były osiedlone w miejscowościach: Warszawa, Łękawa, Turek i Cierpisz. Ze zgromadzonego materiału archiwalnego wynika, że Białkowie mieszkali w samej Warszawie. W spisie mieszkańców tego miasta pod rokiem 1854 został wymieniony Franciszek Białek. Mieszkał on w kamienicy pod numerem 2977, która znajdowała się przy ulicy Okrąg i była własnością Wiktorii Galle. Franciszek w tym czasie był czeladnikiem giserskim. Nie sposób wykazać więcej informacji na temat jego rodziny, ale można scharakteryzować środowisko w jakim żył na przykładzie mieszkańców kamienicy⁹⁷.

Tabela nr 4

Wykaz mieszkańców kamienicy nr 2977 w Warszawie w 1854 r.

Nazwisko	Imię	Źródło utrzymania
Bauch	Wilhelm	czeladnik tokarski
Białek	Franciszek	czeladnik giserski
Chelm	August	czeladnik kowalski
Dohn	Konrad	czeladnik krawiecki
Dukiewicz	Antoni	czeladnik ślusarski
Galle	Wiktorya	właściciel domu
Ger	Fryderyk	czeladnik kowalski
Gębory	Wawrzyniec	czeladnik szewski
Goldblum	Lewek	utrzymuje szynk
Goźliński	Andrzej	czeladnik kowalski
Hindler	Krystian	czeladnik kowalski
Jankowski	Kazimierz	Ogrodnik
Kalinowski	Michał	czeladnik ślusarski
Kałęcki	Mikołaj	czeladnik kowalski
Klippel	Jan	czeladnik stolarski
Lazarewicz	Jan	czeladnik stolarski
Lenart	Jan	czeladnik giserski
Lenart	Józef	czeladnik kowalski
Lichthejm	Szmul	handlarz wiktuałów
Lizander	Ksawery	czeladnik tokarski
Maszczyk	Stanisław	czeladnik mularski
Modzelewski	Teofil	czeladnik stolarski
Nowacki	Antoni	czeladnik ślusarski

⁹⁶ www.przodkowie.com/metryki (20.05.2007).

⁹⁷ www.przodkowie.com/warszawa (20.05.2007).

Pilichowski	Karol	czeladnik stelmachski
Sinoski	Franciszek	czeladnik ślusarski
Szklarski	Franciszek	czeladnik ttoar
Sztańka	Michał	pomocnik giserski
Szwajcar	Wilhelm	Pisarz
Wilanowicz	Jan	czeladnik koszykarski
Winkler	Konstanty	czeladnik giserski
Załęcki	Michał	czeladnik kowalski

Źródło: www.przodkowie.com/warszawa (20.05.2007).

Na podstawie zgromadzonych materiałów archiwalnych wynika, że na obszarze pomiędzy Radomskiem, Belchatowem i Piotrkowem w drugiej poł. XIX w., oprócz parafii w Lgocie Wielkiej, Sulmierzycach i Gorzkowicach, przedstawiciele rodu Białków osiedleni byli w parafii Grocholice. Parafia ta była położona w bezpośrednim sąsiedztwie parafii sulmierzyckiej i wchodziła wówczas w skład dekanatu piotrkowskiego. Posiadała ona kościół murowany i liczyła ok. 5000 wiernych⁹⁸. Wśród tych wiernych byli także mieszkańcy miejscowości Łękawa, położonej nad rzeką Widawką. Właśnie w tej miejscowości osiedleni byli Białkowie. Ponadto Łękawa była siedzibą gminy, która leżała w obrębie powiatu piotrkowskiego. W drugiej poł. XIX w. na terenie tej gminy znajdowały się 4 młyny, browar, szkoła, tartak i fryzzeria. Dobra łękawskie obejmowały folwark i wieś. Liczyły one razem 33 domy i 390 mieszkańców⁹⁹. W parafialnych księgach metrykalnych odnotowano osoby o nazwisku Białek w latach 1878 – 1885. Nie sposób jednak wykazać żadnego pokrewieństwa pomiędzy nimi. Wydaje się jedynie wielce prawdopodobnym, iż wywodzili się oni od wspólnego przodka. W parafii tej zostały bowiem zawarte następujące ich małżeństwa: Tomasz Białek i Józefa Madejczyk (1878 r.), Anna Białek i Antoni Biegański (1881 r.), Marianna Białek i Wawrzyniec Woszczyk (1884 r.) oraz Andrzej Białek i Marianna Hujka (1885 r.)¹⁰⁰.

Pod koniec XIX w. osoby o nazwisku Białek pojawiły się także na terenie parafii Turek. Właśnie tam w 1894 r. zostało zawarte małżeństwo pomiędzy Marcinem Białkiem a Teofilą Nowicką. Z racji na szczupłość materiału źródłowego nie można wykazać dalszych dziejów tej rodziny¹⁰¹. Wydaje się natomiast wielce prawdopodobnym, iż Marcin był potomkiem którejś z rodzin Białków osiedlonej na terenie parafii Malanów. Raczej w tej parafii należy szukać ogniska rodu Białków, z którego w miarę upływu czasu rozprzestrzenili się oni na okoliczne miejscowości.

Ostatnią miejscowością w dziewiętnastowiecznej Polsce, gdzie mieszkali Białkowie, była wieś Cierpisz w parafii Czarna Sędziszowska niedaleko Rzeszowa. Według

⁹⁸ *Grocholice*, w: SGKP, t. 2, s. 811 – 812.

⁹⁹ *Łękawa*, w: SGKP, t. 5, s. 660 – 661.

¹⁰⁰ www.przodkowie.com/metryki (20.05.2007).

¹⁰¹ Tamże.

zebranych materiałów genealogicznych przez Jacka Białka, który jest potomkiem tego rodu, Białkowie z miejscowości tej rozeszli się po okolicznych wsiach, które topograficznie można umiejscowić w trójkącie pomiędzy Kolbuszową – Mielcem - Sędziszowem. W drugiej poł. XIX w. wieś Cierpisz leżała w powiecie rabczyńskim i obejmowała obszar 1060 mórg. Stało tam 50 domów, które zamieszkiwało 309 mieszkańców. Osoby o nazwisku Białek osiedlone były w jednej z części tej wsi, którą nazywano „Białkówką”. Było to gniazdo rodowe Białków, zamieszkujących okolice Podkarpacia¹⁰².

Mapa nr 1

Fragment terenu parafii czernieńskiej (okolice Cierpisha uwzględniające Białkówkę nad rzeką Tuszymą), sporządzony przez ks. Władysława Świdra.

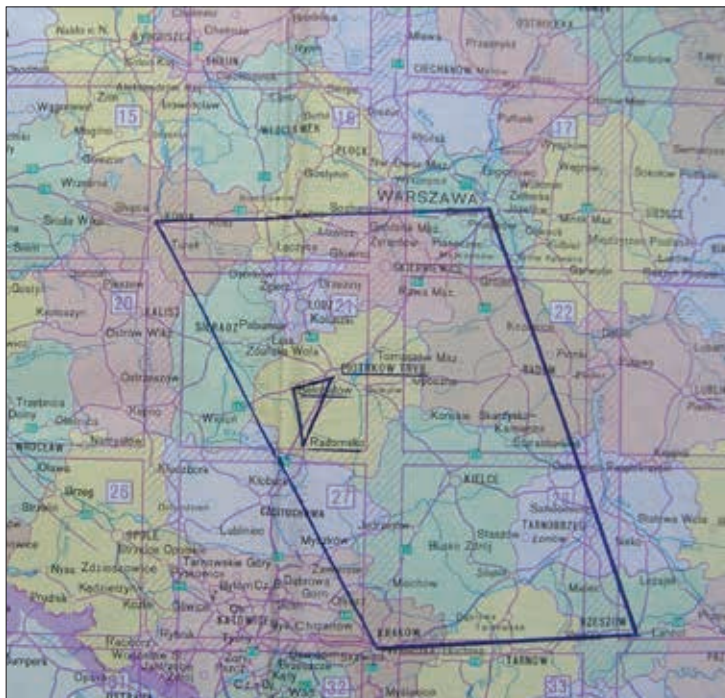
¹⁰² Materiały genealogiczne o rodzie Białków z Cierpisha w posiadaniu Jacka Białka z Sędziszowa, udostępnione w dniu 25 lipca 2007 r., brak paginacji.

Ks. Władysław Świder (ur. 1907) pochodził z parafii Czarna Sędziszowska i zajmował się badaniami dziejów rodzimych terenów. W pracy pt. „Przyczynki do załączonej propozycji osobistości z Sędziszowszczyzny” o rodzie Białków z tych okolic pisał: „(...) Albo tacy Białkowie z Cierpisa – kmiecie 60 mórg piachu i moczar; pamiętnikarze terenu z przed 300 lat, wójtowie prawie dziedziczni, radni Wydziału Ropczyńskiego, sąsiedzi Stawu cierpiskiego...”¹⁰³. Przedstawicielką tego rodu w drugiej poł. XIX w. była m.in. Apolonia Białek. Wyszła ona za mąż za Wincentego Macha i oboje zamieszkali w Kamionce. Z małżeństwa tego urodził się Wilhelm Mach (1917 – 1965), znany polski prozaik, który w latach 1946–50 był współredaktorem „Twórczości”, a w latach 1950–58 – „Nowej Kultury”. Napisał on m.in. powieści „Rdza”, „Jaworowy dom”, „Agnieszka, córka Kolumba”, „Życie duże i małe” i „Góry nad czarnym morzem” oraz liczne opowiadania i reportaże¹⁰⁴.

Wiek XIX zatem dość precyzyjnie obrazuje występowanie w poszczególnych miejscowościach Polski osób o nazwisku Białek. Oczywiście podyktowane jest to zachowaniem się wielu materiałów źródłowych z tego czasu. W wyniku analizy powyższych danych można wykreślić obszar na terenie Polski Środkowej, gdzie w XIX w. żyli Białkowie. Na tle mapy Polski, obszar ten przyjmuje postać czworoboku, zawierającego się pomiędzy miejscowościami Warszawa – Rzeszów – Kraków – Kolin. Daje to sposobność do prowadzenia już nieco zakrojonych studiów nad topografią występowania tego nazwiska w Polsce. Tak sformułowany rezultat powyższych badań powstał na podstawie zgromadzonego materiału archiwalnego. Być może dalsze, bardziej obszerniejsze i wnikliwsze badania, wykażą jeszcze precyzyjniejsze syntezy naukowe w tej problematyce.

¹⁰³ W. Świder, *Przyczynki do załączonej propozycji osobistości z Sędziszowszczyzny*, Tarnów 1987, s. 8.

¹⁰⁴ A. Fiut, *Dowód nietożsamości. Proza Wilhelma Macha*, Wrocław 1976; J. Poradecki, *Pisarstwo Wilhelma Macha*, Łódź 1984; R. Matuszewski, *Mach Wilhelm*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, Wrocław 1973, t. 18, s. 617 – 619.

Mapa nr 2**Topografia części Polski, w której w XIX w. były osiedlone osoby o nazwisku Białek**

Z analizy powyższych badań rodzi się pytanie: czy można sprowadzić wszystkie osoby o nazwisku Białek do jednego przodka? Otóż odpowiedź jest jednoznaczna. Nie jest rzeczą możliwą, aby oni pochodzili od jednego przodka. Spowodowane to jest m.in. popularnością przerwisk typu „Białek”, z których w późniejszym czasie powstały nazwiska o takiej samej składni językowej. Zatem można mówić w tym przypadku o kilku gniazdach rodowych Białków. Przy określaniu tych gniazd, na zasadzie redukcji, należy wyeliminować takie miejscowości jak Warszawa i Turek, które prawdopodobnie są ściśle związane z „ogniskiem” Białków w Malanowie i powstały w wyniku migracji. Ponadto można pokusić się o sformułowanie, że z jednego „ogniska” rozprzestrzenili się Białkowie na terenie leżącym pomiędzy Radomskiem, Bełchatowem i Piotrkowem Tryb. Nie da się jednak wskazać konkretnej miejscowości na ich gniazdo rodowe, lecz sąsiedztwo 5 parafii (Dobryszycy, Grocholice, Gorzkowice, Sulmierzyce i Lgota Wielka) przemawia, za jednym wspólnym takim miejscem. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku Krakowa i jego okolic. Prawdopodobnie istniało tam tylko jedno „ognisko” pochodzenia Białków. Zatem w konsekwencji można wskazać w obrębie czworoboku Warszawa – Rzeszów – Kraków – Konin na 6 gniazd rodowych Białków w XIX w. Znajdowały się one w Malanowie (1), Mileszkach (2), obszarze Radomsko – Bełchatów – Piotrków Tryb. (3), Pierzchnicy (4), okolicach Krakowa (5) i Cierpiszu (6). Występowanie osób o nazwisku

Białek w XX w. zostanie zobrazowane na przykładzie terenu leżącego pomiędzy Radomskiem, Bełchatowem i Piotrkowem Tryb., z zawężeniem go do obrębu jednej parafii w Lgocie Wielkiej. Następnie stan badań rozciągnięty na tło mapy całej Polski pozwoli na ukazanie jak pod koniec XX w. powiększył się obszar ich występowania, i jak wzrosła liczba osób noszących to nazwisko.

Już w pierwszej poł. XX w. na terenie parafii Lgota Wielka osoby o nazwisku Białek były osiedlone w Lgocie Wielkiej, Wiewiórowie i Woli Blakowej. Do Lgoty Wielkiej ród Białków przybył z Łękawy i prawdopodobnie na początku XX w. Byli to potomkowie w linii Tomasza i Józefy (z d. Madejczyk) i w linii Andrzeja i Marianny (z d. Hujka).

Synem Tomasza i Józefy był Jan Białek, który urodził się w dniu 19 sierpnia 1889 r. w Łękawie. Następnie zawarł on małżeństwo z 2 lata młodszą Antoniną Sadawą, córką Piotra i Marianny (z d. Wrońska) z Lgoty Wielkiej. Ślub ich odbył się w lgockim kościele parafialnym w dniu 18 lutego 1917 r. o godz. 18⁰⁰. Ceremonii tej przewodniczył miejscowy proboszcz ks. Wawrzyniec Kowalski¹⁰⁵. Jan i Antonina Białkowie zamieszkali w Lgocie Wielkiej. Tam też przyszły na świat ich dzieci: Marianna¹⁰⁶, Helena¹⁰⁷ i Józefa¹⁰⁸. W czasie drugiej wojny światowej Antonina zmarła w dniu 6 marca 1941 r. o godz. 6⁰⁰. Pogrzeb jej odbył się tego samego dnia o godz. 18⁰⁰. Następnie wdowiec Jan w dniu 21 lipca 1942 r. o godz. 9⁰⁰ zawarł małżeństwo z o 2 lata starszą Marianną Bugajską, córką Jakuba i Julianny (z d. Barda) Reszków. Ślub odbył się w lgockim kościele parafialnym, a ceremonii tej przewodniczył ks. Leopold Szweblik¹⁰⁹. Zamieszkali oni razem w Lgocie Wielkiej. W dniu 31 stycznia 1950 r. o godz. 24⁰⁰ zmarł Jan, pozostawiając wdowę Mariannę. Pogrzeb jego odbył

¹⁰⁵ APL sygn. 61, s. 36; 78, s. 19.

¹⁰⁶ APL sygn. 62, s. 90; 67, s. 145. **Marianna Białek** urodziła się w Lgocie Wielkiej w dniu 22 listopada 1917 r. o godz. 4⁰⁰. Jeszcze tego samego dnia o godz. 16⁰⁰ otrzymała ona chrzest z rąk ks. Wawrzyńca Kowalskiego w kościele lgockim. Rodzicami chrzestnymi zostali Stanisław Białek i Marianna Rudzka. Wychowywała się w rodzimym miejscowości. Tam też poznała o 4 lata starszego od siebie Stanisława Bugajskiego, syna Antoniego i Marianny (z d. Reszka) z Lgoty Wielkiej. Następnie oboje zawarli małżeństwo w miejscowym kościele parafialnym w dniu 7 czerwca 1936 r. o godz. 14⁰⁰. Ceremonii zaślubin przewodniczył wikariusz ks. Wawrzyniec Domagała. Dalsze dzieje rodziny Stanisława i Marianny nie są znane.

¹⁰⁷ APL sygn. 62, s. 147; 63, s. 125. **Helena Białek** urodziła się w Lgocie Wielkiej w dniu 8 czerwca 1919 r. o godz. 9⁰⁰. Następnego dnia o godz. 14⁰⁰ otrzymała ona chrzest z rąk ks. Wawrzyńca Kowalskiego w kościele lgockim. Rodzicami chrzestnymi zostali Antoni Barda i Apolonia Janus. Przeżyła ona jedynie 8 miesięcy, bowiem w dniu 18 lutego 1920 r. o godz. 21⁰⁰ nagle zmarła. Pogrzeb jej odbył się w dniu 20 lutego 1920 r. o godz. 9⁰⁰. Została pochowana na cmentarzu parafialnym w Lgocie Wielkiej.

¹⁰⁸ APL sygn. 62, s. 277; 69, s. 97. **Józefa Białek** urodziła się w Lgocie Wielkiej w dniu 17 marca 1922 r. o godz. 17⁰⁰. W dniu 25 marca o godz. 14⁰⁰ otrzymała ona chrzest w kościele lgockim. Rodzicami chrzestnymi zostali Bolesław Kostrzewa i Franciszka Białek. Wychowywała się w rodzimym miejscowości. Tam też poznała o 7 lat starszego od siebie Jana Zatorskiego, syna Antoniego i Antoniny z Lgoty Wielkiej. Następnie oboje zawarli małżeństwo w miejscowym kościele parafialnym w dniu 2 lutego 1941 r. o godz. 19⁰⁰. Ceremonii zaślubin przewodniczył wikariusz ks. Leopold Szweblik. Dalsze dzieje rodziny Jana i Józefy nie są znane.

¹⁰⁹ APL sygn. 69, s. 140; 70, s. 28.

się w dniu 2 lutego 1950 r. Został pochowany na lgockim cmentarzu parafialnym. Nie wiadomo natomiast jak długo żyła jeszcze Marianna¹¹⁰.

Synem zaś Andrzeja i Marianny był Walenty Białek, który urodził się w 1885 r. prawdopodobnie w Łekawie. Następnie ok. 1912 r. zawarł on małżeństwo z Anną Chaładaj¹¹¹. Walenty i Anna Białkowie zamieszkali w Lgocie Wielkiej. Tam też przyszły na świat ich dzieci: Helena¹¹², Zofia¹¹³ Marian¹¹⁴, Emilia¹¹⁵, Cecylia¹¹⁶, Władysława¹¹⁷ i Marianna¹¹⁸. W dniu 15 stycznia 1930 r. o godz. 15⁰⁰ Walenty zmarł. Miał on wówczas 52 lata. Pogrzeb jego odbył się 3 dni później o godz. 10⁰⁰. Został pochowany na lgockim cmentarzu parafialnym. Nie wiadomo natomiast jak długo żyła jeszcze Anna¹¹⁹.

Nie sposób wykazać w jakich okolicznościach i skąd ród Białków przybył do Wiewiórowa. Wiadomym natomiast jest że byli to potomkowie Józefa i Klary

---

¹¹⁰ APL sygn. 78, s. 19.

¹¹¹ APL sygn. 66, s. 2.

¹¹² APL sygn. 148, s. 30. **Helena Białek** urodziła się w dniu 26 grudnia 1912 r. Wychowywała się w rodzimej miejscowości i tam już zamieszkała. Pozostała przez całe życie panną. W 2001 r. zachorowała. Przyjęła sakrament Namaszczenia Chorych z rąk miejscowego proboszcza ks. Henryka Łady. Zmarła w dniu 19 maja 2001 r. Pogrzeb jej odbył się 2 dni później o godz. 14⁰⁰. Została pochowana na cmentarzu parafialnym w Lgocie Wielkiej.

¹¹³ APL sygn. 62, s. 16; 63, s. 10. **Zofia Białek** urodziła się w Lgocie Wielkiej w dniu 26 kwietnia/9 maja 1915 r. Dwa dni później o godz. 10⁰⁰ otrzymała chrzest św. w lgockim kościele parafialnym. Żyła ona jedynie do dnia 20 maja 1915 r., kiedy to o godz. 22⁰⁰ nagle zmarła. Pogrzeb jej odbył się następnego dnia o godz. 10⁰⁰. Została pochowana na cmentarzu parafialnym w Lgocie Wielkiej.

¹¹⁴ APL sygn. 62, s. 158; 103, s. 200. **Marian Białek** urodził się w Lgocie Wielkiej w dniu 21 września 1919 r. o godz. 21⁰⁰. Po tygodniu, w dniu 28 września o godz. 15⁰⁰ otrzymał on chrzest św. w kościele lgockim. Wychowywał się w rodzimej miejscowości. Następnie w dniu 12 lutego 1950 r. zawarł małżeństwo z Aliną Szcześniewską z Wiewca. Ceremonia zaślubin odbyła się w wiewieckim kościele parafialnym. Zamieszkali oboje w Lgocie Wielkiej. Nie wiadomo czy mieli dzieci. W dniu 5 lutego 1997 r. o godz. 15⁰⁰ zmarł Marian w szpitalu w Radomsku. Pogrzeb jego odbył się w Lgocie Wielkiej w dniu 7 lutego 1997 r. o godz. 13⁰⁰.

¹¹⁵ APL sygn. 62, s. 227; 69, s. 97. **Emilia Białek** urodziła się w Lgocie Wielkiej w dniu 22 marca 1921 r. o godz. 14⁰⁰. W dniu 28 marca 1921 r. o godz. 14⁰⁰ otrzymała ona chrzest w kościele lgockim. Rodzicami chrzestnymi byli Władysław Białek i Antonina Winkler. Wychowywała się w rodzimej miejscowości. Następnie w dniu 2 lutego 1941 r. poślubiła w miejscowym kościele parafialnym Stanisława Marczyńskiego. Dalsze dzieje rodziny Stanisława i Emilii nie są znane.

¹¹⁶ APL sygn. 62, s. 290. **Cecylia Białek** urodziła się w Lgocie Wielkiej w dniu 1 września 1922 r. o godz. 8⁰⁰. W dniu 10 września o godz. 15⁰⁰ otrzymała ona chrzest w kościele lgockim. Wychowywała się w rodzimej miejscowości. Następnie w dniu 24 października 1948 r. poślubiła Józefa Marczyńskiego w miejscowym kościele parafialnym. Dalsze dzieje rodziny Józefa i Cecylii nie są znane.

¹¹⁷ APL sygn. 63, s. 249. **Władysława Białek** urodziła się w Lgocie Wielkiej wiosną 1926 r. Przeżyła ona jedynie 10 miesięcy, bowiem w dniu 26 lutego 1927 r. o godz. 16⁰⁰ nagle zmarła. Pogrzeb jej odbył się następnego dnia o godz. 9⁰⁰. Została pochowana na lgockim cmentarzu parafialnym.

¹¹⁸ APL sygn. 148, s. 49. **Marianna Białek** urodziła się w dniu 7 lipca 1928 r. w Lgocie Wielkiej. Wychowywała się w rodzimej miejscowości. Prawdopodobnie zamieszkała w Gdańsku. Pozostała przez całe życie panną. W 2003 r. zachorowała. Przyjęła sakrament Namaszczenia Chorych w szpitalu w Kartuzach. Zmarła w dniu 29 czerwca 2003 r. Pogrzeb jej odbył się w dniu 2 lipca 2003 r. o godz. 15⁰⁰ w Lgocie Wielkiej. Została tam pochowana na cmentarzu parafialnym.

¹¹⁹ APL sygn. 66, s. 2.

(z d. Wawrzyniak), którzy prawdopodobnie jeszcze przed 1873 r. zawarli małżeństwo. Synem ich był Antoni Białek, który urodził się właśnie w 1873 r. Prawdopodobnie w Wiewiórowie zapoznał on swoją przyszłą żonę Józefę Kulka, córkę Wojciecha i Marianny z Wiewiórowa. Urodziła się ona w dniu 23 października 1881 r. Była zatem młodsza od Antoniego o 8 lat¹²⁰. Ślub ich został zawarty jeszcze przed 1903 r. Antoni i Józefa Białkowie zamieszkali w Wiewiórowie. Tam też urodziły się im dzieci: Walenty (protoplasta linii Białków z Dąbrówki)¹²¹, Marianna¹²², Stanisława¹²³, Stanisław (kontynuator linii Białków w Wiewiórowie)¹²⁴, Bronisława¹²⁵, Jan (protoplasta linii Białków z Woli Blakowej)¹²⁶, Władysława¹²⁷, Władysław¹²⁸ i Józefa¹²⁹. Małżeństwo Antoniego i Józefy przetrwało trudny czas drugiej wojny światowej. W dniu 23 marca 1946 r. o godz. 5⁰⁰ w wieku 73 lat zmarł Antoni, a jego pogrzeb

¹²⁰ APL sygn. 70, s. 147; 78, s. 1.

¹²¹ APL sygn. 58, s. 143.

¹²² APL sygn. 58, s. 204; 59, s. 228. **Marianna Białek** urodziła się w Wiewiórowie 26 grudnia 1904 r./9 stycznia 1905 r. o godz. 8⁰⁰. Chrzest jej odbył się w lgockim kościele parafialnym w dniu 2 stycznia/16 stycznia 1905 r., a udzielił go ks. Marcin Kochanski. Przeżyła ona jedynie 7 lat, bowiem w dniu 14/27 kwietnia 1912 r. o godz. 11⁰⁰ nagle zmarła w Wiewiórowie. Pogrzeb jej odbył się dwa dni później o godz. 8⁰⁰. Została pochowana na cmentarzu parafialnym w Lgocie Wielkiej.

¹²³ APL sygn. 58, s. 253; 67, s. 139. **Stanisława Białek** urodził się w Wiewiórowie w dniu 9/22 września 1906 r. o godz. 21⁰⁰. Za tydzień, w dniu 16/30 września o godz. 17⁰⁰ otrzymała ona chrzest św. w kościele lgockim z rąk ks. Wawrzyńca Kowalskiego. Wychowywała się w rodzimej miejscowości. Następnie w dniu 23 lutego 1936 r. o godz. 16⁰⁰ zawarła małżeństwo z Tomaszem Góreckim, synem Józefa i Apolonii (z d. Zięba) z Woli Blakowej. Ceremonia zaślubin odbyła się w lgockim kościele parafialnym, a przewodniczył jej ks. Wawrzyniec Domagała. Dalsze dzieje rodziny Tomasza i Stanisławy nie są znane.

¹²⁴ APL sygn. 93, s. 55.

¹²⁵ APL sygn. 63, s. 185. **Bronisława Białek** urodziła się w Wiewiórowie w 1910 r. Przeżyła ona jedynie 12 lat, bowiem w dniu 23 października 1922 r. o godz. 20⁰⁰ nagle zmarła w Wiewiórowie. Pogrzeb jej odbył się dwa dni później o godz. 9⁰⁰. Została pochowana na cmentarzu parafialnym w Lgocie Wielkiej.

¹²⁶ APL sygn. 148, s. 22.

¹²⁷ APL sygn. 62, s. 48; 63, s. 34. **Władysława Białek** urodziła się w Wiewiórowie w dniu 5 czerwca 1916 r. o godz. 23⁰⁰. Chrzest jej odbył się w lgockim kościele parafialnym w dniu 11 czerwca 1916 r. o godz. 17⁰⁰. Przeżyła ona jedynie 12 dni, bowiem w dniu 17 czerwca 1916 r. o godz. 4⁰⁰ nagle zmarła w Wiewiórowie. Pogrzeb jej odbył się następnego dnia o godz. 10⁰⁰. Została pochowana na cmentarzu parafialnym w Lgocie Wielkiej.

¹²⁸ APL sygn. 62, s. 91. **Władysław Białek** urodził się w Wiewiórowie w dniu 13 grudnia 1917 r. o godz. 2⁰⁰. Dwa dni później, w dniu 15 grudnia o godz. 14⁰⁰ otrzymał on chrzest św. w kościele lgockim z rąk ks. Wawrzyńca Kowalskiego. Wychowywał się w rodzimej miejscowości. Następnie w dniu 13 stycznia 1946 r. zawarł małżeństwo z Zofią Kędzióra. Ceremonia zaślubin odbyła się w kościele parafialnym w Lipiu na terenie diecezji sandomierskiej. Dalsze dzieje rodziny Władysława i Zofii nie są znane.

¹²⁹ APL sygn. 62, s. 184. **Józefa Białek** urodził się w Wiewiórowie w dniu 13 marca 1920 r. o godz. 3⁰⁰. Po pięciu dniach 18 marca o godz. 10⁰⁰ otrzymała ona chrzest św. w kościele lgockim. Wychowywała się w rodzimej miejscowości. Następnie w dniu 27 stycznia 1951 r. zawarła małżeństwo z Edwardem Kotlewskim. Ceremonia zaślubin odbyła się w lgockim kościele parafialnym. Małżeństwo to nie trwało zbyt długo, gdyż Edward nagle zmarł. Nie wiadomo czy dochowali się oni potomstwa. Młoda wdowa Józefa wyszła ponownie za mąż w dniu 27 lipca 1952 r. za Józefa Kulkę. Dalsze dzieje rodziny Józefa i Józefy nie są znane.

odbył się następnego dnia o godz. 14⁰⁰. Został pochowany na cmentarzu parafialnym w Lgocie Wielkiej¹³⁰. Żona jego Józefa żyła jeszcze 2 lata i dniu 10 stycznia 1948 r. o godz. 12⁰⁰ nagle zmarła w Wiewiórowie. Ceremonia pogrzebowa odbyła się dwa dni później. Została pochowana na lgockim cmentarzu parafialnym¹³¹

Wśród dzieci Antoniego i Józefy na szczególną uwagę zasługują Walenty, Stanisław i Jan, którzy przyczynili się do zaszczerpienia rodu Białków w okolicy. Walenty Białek urodził się w dniu 14/27 stycznia 1903 r. w Wiewiórowie o godz. 20⁰⁰. Chrzest jego odbył się w kościele parafialnym w Lgocie Wielkiej w dniu 19 stycznia/1 lutego 1903 r. o godz. 13⁰⁰, a udzielił go miejscowy proboszcz ks. Marcin Kochański¹³². Wzrastał on w rodzinnej miejscowości. Następnie poznał on Franciszkę Suchosz, córkę Konstantego i Zofii (z d. Szafrńska) z Dąbrówki. Franciszka urodziła się w dniu 23 listopada 1922 r. w Niemczech, gdzie zawierucha pierwszej wojny światowej zmusiła jej rodziców do wyjazdu. Chrzest otrzymała w kościele miejskim w Königsbergu w dniu 20 grudnia 1922 r. Rodzina Suchoszków mieszkała w miejscowości Rörchen. Dopiero w latach 1925 – 1929 przybyli oni do Polski i osiedlili się w rodzinnej miejscowości Dąbrówka¹³³. W dniu 14 czerwca 1953 r. odbył się ślub Walentego i Franciszki w kościele parafialnym w Lgocie Wielkiej. Zamieszkali oni w Dąbrówce. Tam też kolejno przychodziło na świat ich potomstwo: Henryka (ur. 1954 r.), Andrzej (ur. 1955 r.) i Maciej (ur. 1964 r.). W dniu 28 maja 1969 r. o godz. 17³⁰ nagle zmarł Walenty, pozostawiając Franciszkę wdową. Przed śmiercią zdążył przyjąć Sakramenty św. z rąk ks. Stefana Gogoli. Pogrzeb Walentego odbył się w dniu 30 maja 1969 r. Został on pochowany na lgockim cmentarzu parafialnym. Franciszka żyła jeszcze 9 lat i zmarła w dniu 7 sierpnia 1978 r. o godz. 19⁰⁰ w Szpitalu Powiatowym w Radomsku. Pogrzeb jej odbył się w dniu 9 sierpnia 1978 r. i została pochowana na lgockim cmentarzu parafialnym¹³⁴. Dzieci z tego małżeństwa z czasem wyprowadziły się z rodzinnej miejscowości, a działkę Białków z Dąbrówki zakupił Marian Kisiółek, którego ojciec Stanisław ożenił się z Marianną Suchosz, siostrą ojca Franciszki. W taki oto sposób rodzina Białków wyginęła w Dąbrówce. Byli oni osiedleni tam tylko w drugiej poł. XX w.¹³⁵

Stanisław Białek urodził się w dniu 9 października 1908 r. w Wiewiórowie. Dzieciństwo jego nie było łatwe, bowiem na ten czas przypadły trudy i cierpienia pierwszej wojny światowej (1914 – 1918). Wzrastał on w rodzinnej miejscowości. Następnie poznał Helenę Ozga, córkę Józefa i Marianny z Wiewiórowa. Helena urodziła się w dniu 23 kwietnia 1912 r.¹³⁶ Przed 1936 r. odbył się ich ślub w kościele parafialnym w Lgocie Wielkiej. Zamieszkali oni w Wiewiórowie (Dąbrowy), a więc tam, gdzie

¹³⁰ APL sygn. 70, s. 147.

¹³¹ APL sygn. 78, s. 1.

¹³² APL sygn. 58, s. 143.

¹³³ J. Kapuściński, *Ksiądz pralat Mirosław...*, s. 104.

¹³⁴ APL sygn. 58, s. 143; 87, s. 100; 93, s. 55; Relacja Mariana Kisiółka z Dąbrówki z dnia 22 czerwca 2007 r. – materiały w posiadaniu autora.

¹³⁵ Relacja Mariana Kisiółka z Dąbrówki z dnia 22 czerwca 2007 r. – materiały w posiadaniu autora.

¹³⁶ APL sygn. 93, s. 55; 103, s. 209.

wychował się Stanisław. Byli oni zatem kontynuatorami linii Białków w Wiewiórowie w XX w. Tam też kolejno przychodziły na świat ich dzieci: Alicja¹³⁷, Wiesława¹³⁸, Mieczysław¹³⁹, Jan¹⁴⁰, Danuta¹⁴¹, Jerzy¹⁴², Kazimierz¹⁴³, Krystyna¹⁴⁴ i Zdzisław¹⁴⁵. Małżeństwo to trwało do 15 sierpnia 1978 r., kiedy to na skutek gruźlicy płuc zmarł

¹³⁷ APL sygn. 68, s. 39. **Alicja Bialek** urodził się w Wiewiórowie w dniu 20 listopada 1936 r. Dwa dni później o godz. 13⁰⁰ otrzymała ona chrzest św. w kościele lgockim z rąk ks. Wawrzyńca Domagały. Wychowywała się w rodzimej miejscowości. Następnie w dniu 17 czerwca 1967 r. zawarła małżeństwo z Teofilem Aliazem. Ceremonia zaślubin odbyła się w kościele parafialnym w Ziębicach. Dalsze dzieje rodziny Teofila i Alicji nie są znane.

¹³⁸ APL sygn. 68, s. 98. **Wiesława Bialek** urodził się w Wiewiórowie w dniu 17 marca 1938 r. o godz. 6⁰⁰. Następnie w dniu 24 kwietnia 1938 r. o godz. 13⁰⁰ otrzymała ona chrzest św. w kościele lgockim z rąk ks. Stefana Janiaka. Wychowywała się w rodzimej miejscowości. Następnie w dniu 7 marca 1964 r. zawarła małżeństwo z Jerzym Drabikiem. Ceremonia zaślubin odbyła się w kościele parafialnym w Ziębicach. Dalsze dzieje rodziny Jerzego i Wiesławy nie są znane.

¹³⁹ APL sygn. 66, s. 291; 68, s. 151. **Mieczysław Bialek** urodził się w Wiewiórowie w dniu 24 września 1939 r. o godz. 2⁰⁰. Chrzest jego odbył się w dniu 10 października 1939 r. o godz. 16⁰⁰ w lgockim kościele parafialnym, a udzielił go ks. Leopold Szweblik. Przeżył on jedynie 3 miesiące, bowiem w dniu 11 grudnia 1939 r. o godz. 8⁰⁰ nagle zmarł w Wiewiórowie. Pogrzeb jej odbył się następnego dnia o godz. 9⁰⁰. Został pochowany na cmentarzu parafialnym w Lgocie Wielkiej.

¹⁴⁰ APL sygn. 68, s. 194. **Jan Bialek** urodził się w Wiewiórowie w dniu 20 grudnia 1940 r. Poród odebrała akuszerka Józefa Białek z Wiewiórowa. Sześć dni później o godz. 13⁰⁰ otrzymał on chrzest św. w kościele lgockim z rąk ks. Leopolda Szweblika. Wychowywał się w rodzimej miejscowości. Następnie w dniu 30 stycznia 1971 r. zawarł małżeństwo z Zenoną Cisowską. Ceremonia zaślubin odbyła się w kościele parafialnym w Przełęku. Dalsze dzieje rodziny Jana i Zenony nie są znane.

¹⁴¹ APL sygn. 68, s. 257; 70, s. 62. **Danuta Bialek** urodziła się w Wiewiórowie w dniu 2 czerwca 1942 r. o godz. 3⁰⁰. Chrzest jej odbył się miesiąc później w dniu 2 lipca 1942 r. o godz. 16⁰⁰ w lgockim kościele parafialnym, a udzielił go ks. Wawrzyniec Kowalski. Rodzicami chrzestnymi byli Józefa Białek i Czesław Bujasz. Przeżyła ona jedynie 5 tygodni, bowiem w dniu 11 lipca 1942 r. o godz. 12⁰⁰ nagle zmarła w Wiewiórowie. Pogrzeb jej odbył się następnego dnia o godz. 10⁰⁰. Została pochowana na cmentarzu parafialnym w Lgocie Wielkiej.

¹⁴² APL sygn. 68, s. 309; 70, s. 111. **Jerzy Bialek** urodził się w Wiewiórowie w dniu 17 lutego 1944 r. o godz. 16⁰⁰. Chrzest jego odbył się jeszcze tego samego dnia o godz. 18⁰⁰ w lgockim kościele parafialnym, a udzielił go ks. Wawrzyniec Kowalski. Rodzicami chrzestnymi byli Józefa Białek i Franciszek Turlejski. Przeżył on jedynie 6 miesięcy, bowiem w dniu 22 września 1944 r. o godz. 7⁰⁰ nagle zmarł w Wiewiórowie. Pogrzeb jej odbył się następnego dnia o godz. 8⁰⁰. Został pochowany na cmentarzu parafialnym w Lgocie Wielkiej.

¹⁴³ APL sygn. 68, s. 309; 70, s. 102. **Kazimierz Bialek** urodził się w Wiewiórowie w dniu 17 lutego 1944 r. o godz. 16⁰⁰. Chrzest jego odbył się jeszcze tego samego dnia o godz. 18⁰⁰ w lgockim kościele parafialnym, a udzielił go ks. Wawrzyniec Kowalski. Rodzicami chrzestnymi byli Jan Sosnowicz i Marianna Woch. Przeżył on jedynie 5 tygodni, bowiem w dniu 21 marca 1944 r. o godz. 18⁰⁰ nagle zmarł w Wiewiórowie. Pogrzeb jej odbył się następnego dnia o godz. 14⁰⁰. Został pochowany na cmentarzu parafialnym w Lgocie Wielkiej.

¹⁴⁴ APL sygn. 74, s. 43; 76, s. 26. **Krystyna Bialek** urodziła się w Wiewiórowie w dniu 10 marca 1946 r. Chrzest jej odbył się w dniu 2 kwietnia 1946 r. w lgockim kościele parafialnym. Ojcem chrzestnym był Jan Białek. Przeżyła ona jedynie 1,5 roku, bowiem w dniu 7 października 1947 r. o godz. 4⁰⁰ nagle zmarła w Wiewiórowie. Pogrzeb jej odbył się następnego dnia o godz. 8⁰⁰. Została pochowana na cmentarzu parafialnym w Lgocie Wielkiej.

¹⁴⁵ APL sygn. 103, s. 195. **Zdzisław Bialek** urodził się w Wiewiórowie w dniu 10 lutego 1948 r. Nie wiadomo czy zawarł jakiś związek małżeński i czy miał potomstwo. Przeżył on 48 lat i nagle w dniu 18 października 1996 r. o godz. 10⁰⁰ zmarł w Wiewiórowie. Pogrzeb jej odbył się następnego dnia. Został pochowany na cmentarzu parafialnym w Lgocie Wielkiej.

nagle Stanisław. Przed śmiercią przyjął on Sakramenty św. z rąk proboszcza ks. Mirosława Przybyłowicza¹⁴⁶. Helena żyła do 1997 r., kiedy to w dniu 18 października o godz. 16⁰⁰ odeszła z tego świata. Pogrzeb jej odbył się w dniu 21 października 1997 r. Została pochowana na lgockim cmentarzu parafialnym¹⁴⁷

Jan Białek natomiast urodził się w Wiewiórowie pod dniem 28 stycznia 1912 r. Wychowywał się w rodzimej miejscowości. Jeszcze jako kawaler w roku 1946 stawił się na plebanii lgockiej donosząc miejscowemu księdzu o zgonie swego ojca¹⁴⁸. Pomiędzy latami 1946 – 1961 zawarł on związek małżeński z Władysławą Ososińską, córką Józefa i Antoniny (z d. Tatar) z Woli Blakowej. Władysława urodziła się w dniu 30 grudnia 1914 r. w Długim¹⁴⁹. Oboje zamieszkali w Woli Blakowej, a zatem stali się oni od ok. poł. XX w. protoplastami jednej z gałęzi Białków w tej miejscowości. Tam też przyszła na świat ich córka Małgorzata. Urodziła się ona w dniu 3 lutego 1961 r. Żyła jedynie 10 dni, bowiem w dniu 13 lutego o godz. 16⁰⁰ nagle zmarła. Pogrzeb jej odbył się dwa dni później. Została pochowana na lgockim cmentarzu parafialnym¹⁵⁰. Nie wiadomo natomiast czy Jan i Władysława mieli jeszcze inne potomstwo. Małżeństwo ich trwało do 2000 r. Wtedy to w dniu 11 października o godz. 16⁰⁰ zmarł w Woli Blakowej Jan. Przed śmiercią przyjął on Sakramenty św. z rąk proboszcza ks. Henryka Łady. Pogrzeb jego odbył się dwa dni później o godz. 14⁰⁰. Został pochowany na lgockim cmentarzu parafialnym¹⁵¹. Władysława żyła jeszcze 4 lata i w dniu 27 lutego 2004 r. zmarła w Szpitalu Powiatowym w Radomsku. Pogrzeb jej odbył się dwa dni później o godz. 13³⁰. Została pochowana również na cmentarzu w Lgocie Wielkiej¹⁵².

Od początku XX w., obok Lgoty Wielkiej i Wiewiórowa, przedstawiciele rodu Białków zamieszkiwali także Wolę Blakową. Byli oni potomkami Jana i Marii (z d. Gasik) Białków. Nie sposób wykazać gdzie początkowo ta rodzina była osiedlona. Nie wiadomo też jak nazywali się rodzice Jana. Materiał archiwalny pozwala natomiast na ustalenie imion rodziców Marii. Byli to Tomasz i Katarzyna Gasikowie., którzy prawdopodobnie mieszkali w Dobryszycach. To właśnie w Dobryszycach w 1872 r. przyszedł na świat syn Jana i Marii, który na chrzcie św. otrzymał imię Michał. Nie można też ustalić w której miejscowości spędził on swoje dzieciństwo. Dopiero pod rokiem 1903 r. Michał pojawia się w księgach metrykalnych parafii lgockiej jako mieszkaniec Woli Blakowej. Przed 1903 r. zawarł on małżeństwo z mającą wówczas 26 lat Józefą Trajdos, córką Filipa i Marianny z Woli Blakowej. Oboje następnie zamieszkali w Woli Blakowej, stając się protoplastami jednej z gałęzi Białków w tej miejscowości w XX w. Razem z Michałem zamieszkała tam także jego matka Maria, która zmarła w dniu 4/17 stycznia 1911 r. o godz. 17⁰⁰. Pogrzeb jej odbył

¹⁴⁶ APL sygn. 93, s. 55.

¹⁴⁷ APL sygn. 103, s. 209.

¹⁴⁸ APL sygn. 70, s. 147; 148, s. 22.

¹⁴⁹ APL sygn. 148, s. 158.

¹⁵⁰ APL sygn. 87, s. 2.

¹⁵¹ APL sygn. 148, s. 22; J. Kapuściński, *Z dziejów kościoła filialnego...*, s. 70.

¹⁵² APL sygn. 148, s. 158.

się dwa dni później o godz. 8⁰⁰. Została pochowana na cmentarzu w Lgocie Wielkiej. Nie wiadomo natomiast kiedy zmarł jej mąż Jan i gdzie został pochowany¹⁵³.

Michał i Józefa Bialkowie cały czas mieszkali w Woli Blakowej i zajmowali się prowadzeniem gospodarstwa. Tam też dochowali się swojego potomstwa: Piotra¹⁵⁴, Józefa¹⁵⁵, Marianny¹⁵⁶, Rozalii¹⁵⁷ i Józefy¹⁵⁸. Małżeństwo ich jednak nie trwało zbyt długo, gdyż w niespełna rok po urodzeniu najmłodszej córki Józefy w dniu 21 lutego 1916 r. o godz. 20⁰⁰ żona Michała nagle zmarła. Miała on wówczas 39 lat. Pogrzb jej odbył się dwa dni później o godz. 9⁰⁰. Została pochowana na cmentarzu parafialnym w Lgocie Wielkiej¹⁵⁹. Michał żył jeszcze jako wdowiec 25 lat. Zmarł on w dniu 26 stycznia 1941 r. o godz. 18⁰⁰ w Woli Blakowej. Pogrzb jego odbył się 2 dni później o godz. 9⁰⁰. Został pochowany na cmentarzu w Lgocie Wielkiej¹⁶⁰.

¹⁵³ APL sygn. 59, s. 195; 63, s. 28; 70, s. 24.

¹⁵⁴ APL sygn. 58, s. 142; 61, s. 266; 65, ss. 78, 213; 68, ss. 27, 143; 93, s. 94; 103, s. 118. **Piotr Bialek** urodził się w dniu 1/14 stycznia 1903 r. o godz. 18⁰⁰ w Woli Blakowej. Chrzest św. otrzymał on 4 dni później o godz. 11⁰⁰ w kościele lgockim z rąk ks. Marcina Kochańskiego. Piotr wychowywał się w rodzinnej miejscowości. Tam też poznał o 2 lata starszą Józefę Zagórską, córkę Łukasza i Marianny (z d. Krępińska) z Woli Blakowej. Urodziła się ona 23 czerwca 1901 r. w Woli Blakowej. W dniu 30 stycznia 1928 r. o godz. 17⁰⁰ odbył się ich ślub w kościele parafialnym w Lgocie Wielkiej. **Piotr i Józefa** zamieszkali w Woli Blakowej. Tam też kolejno przychodziło na świat ich potomstwo: **Janina** (ur. 9 lipca 1853 r., ochrzczona w dniu 31 sierpnia 1930 r. i wzięła ślub z Tadeuszem Starczewskim w dniu 12 sierpnia 1948 r. w Lgocie Wielkiej), **Krystyna** (ur. 22 listopada 1932 r. i ochrzczona w dniu 26 listopada 1933 r.), **Alfreda** (ur. 26 października 1935 r., ochrzczona w dniu 16 sierpnia 1936 r. i wzięła ślub z Henrykiem Wójcikiem w dniu 10 lutego 1957 r. w Lgocie Wielkiej) i **Jan** (ur. 21 czerwca 1939 r. i ochrzczony w dniu 23 lipca 1939 r.). Małżeństwo ich przetrwało do 1981 r., kiedy to mając 80 lat zmarła w dniu 20 czerwca Józefa. Przed śmiercią przyjęła Sakramenty św. z rąk ks. Mirosława Przybyłowicza. Pogrzb jej odbył się 3 dni później. Została pochowana na lgockim cmentarzu parafialnym. Mąż jej żył jeszcze 9 lat i w dniu 24 września 1990 pożegnał się z tym światem. W dniu 26 września 1990 r. odbył się jego pogrzb. Został pochowany na cmentarzu w Lgocie Wielkiej.

¹⁵⁵ APL sygn. 58, s. 237; 59, s. 138. **Józef Bialek** urodził się w Woli Blakowej w dniu 7/20 lutego 1906 r. o godz. 16⁰⁰. Chrzest jego odbył się 5 dni później o godz. 13⁰⁰ w lgockim kościele parafialnym, a udzielił go ks. Marcin Kochański. Przeżył on nie cały rok, bowiem w dniu 18 czerwca/1 lipca 1907 r. o godz. 21⁰⁰ nagle zmarł w Woli Blakowej. Pogrzb jej odbył się 2 dni później o godz. 8⁰⁰. Został pochowany na cmentarzu parafialnym w Lgocie Wielkiej.

¹⁵⁶ APL sygn. 67, s. 144. **Marianna Bialek** urodziła się w Woli Blakowej w 1909 r. Wychowywała się w rodzimej miejscowości. Następnie w dniu 1 czerwca 1936 r. zawarła małżeństwo z 3 lata młodszym Stanisławem Kowalskim, synem Stanisława i Antoniny (z d. Pluskot) z Dworzowic. Ceremonia zaślubin odbyła się w lgockim kościele parafialnym, a przewodniczył jej ks. Wawrzyniec Kowalski. Dalsze dzieje rodziny Stanisława i Marianny nie są znane.

¹⁵⁷ APL sygn. 59, s. 249. **Rozalia Bialek** urodziła się w Woli Blakowej w 1911 r. Przeżyła ona jedynie 2 lata, bowiem w dniu 1/14 września 1913 r. o godz. 11⁰⁰ nagle zmarła w Woli Blakowej. Pogrzb jej odbył się 2 dni później o godz. 8⁰⁰. Została pochowana na cmentarzu parafialnym w Lgocie Wielkiej.

¹⁵⁸ APL sygn. 62, s. 6; 67, s. 74. **Józefa Bialek** urodziła się w Woli Blakowej w dniu 7/20 lutego 1915 r. o godz. 11⁰⁰. Chrzest św. otrzymała tydzień później o godz. 11⁰⁰. Wychowywała się w rodzimej miejscowości. Następnie w dniu 23 października 1933 r. o godz. 17⁰⁰ zawarła małżeństwo z o 5 lat starszym Franciszkiem Pioruńskim, synem Marcina i Antoniny (z d. Janas) z Dębowca. Ceremonia zaślubin odbyła się w lgockim kościele parafialnym, a przewodniczył jej ks. Wawrzyniec Kowalski. Dalsze dzieje rodziny Franciszka i Józefy nie są znane.

¹⁵⁹ APL sygn. 63, s. 28.

¹⁶⁰ APL sygn. 70, s. 24.

Na podstawie powyższych przesłanek można dość precyzyjnie zobrazować występowanie rodzin Białków na terenie parafii Lgota Wielka w XX w. W tym okresie w skład miejscowej parafii wchodziło 8 miejscowości (Bieliki, Brudzice, Dąbrówka, Lgota Wielka, Wiewiórów, Wola Blakowa, Woźniki i Zalesice)¹⁶¹. W pierwszej poł. XX w. Białkowie pojawili się aż w 3 miejscowościach: Lgota Wielka, Wiewiórów i Wola Blakowa. Rodziny te wywodziły się z różnych gałęzi rodowych Białków i przez cały ten wiek wpisały się w dzieje lokalnych społeczności. W dwóch przypadkach, tj. w Dąbrówce i Woli Blakowej pojawiły się w drugiej poł. XX w. osobne gałęzie tego rodu, które były typowym zjawiskiem osiedleńczym promieniującym na te miejscowości. Na uwagę zasługuje gałąź Białków z Dąbrówki, bowiem przedstawiciele tego rodu żyli tam niespełna 50 lat, a następnie opuścili tę miejscowość.

Jeśli wliczyć także przedstawicieli Białków z gałęzi dobryszycko - łuszczanowickiej, to należałoby jeszcze dodać, że przez cały XX w. zamieszkiwali oni 2 miejscowości na terenie parafii lgockiej (Brudzice i Woźniki). Zatem w konsekwencji Białkowie w XX w. byli osiedleni w granicach 6 miejscowości parafii lgockiej. Nie zamieszkiwali oni jedynie Bielik i Zalesic. Ustalenia te dość wyraźnie wskazują na popularność tego nazwiska w miejscowej parafii, a co za tym idzie i na obszarze pomiędzy Radomskiem, Bełchatowem i Piotrkowem Tryb. Zebrane i odpowiednio zestawione wiadomości archiwalne według metody genealogicznej ukazują ponadto klarowne stosunki pokrewieństwa i powinowactwa wśród przedstawicieli tego rodu. Mogą zatem przyczynić się m.in. do rozwikłania trudnych i spornych kwestii co do przeszłości rodzinny Białków w obrębie badanego regionu.

Według badań prowadzonych przez prof. Kazimierza Rymuta nad częstotliwością występowania poszczególnych nazwisk w Polsce wynika, że w latach 90-tych XX w. na obszarze 49 województw było aż 13 715 osób o nazwisku Białek. Dane te zostały opracowane na podstawie materiałów Rządowego Centrum Informatycznego PESEL. Zastosowanie do tych danych liczbowych metody kartograficznej pozwoli na zobrazowanie ich rozmieszczenia geograficznego¹⁶².

¹⁶¹ J. Kapuściński, *Życie religijne wiejskiej parafii na przykładzie Lgoty Wielkiej (do 1925 r.)*, „Zeszyty Radomszczańskie” 1 (2007), s. 148.

¹⁶² *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych*, wyd. K. Rymut, Kraków 1992, t. 1, s. 281 - 282.

Tabela nr 5

Wykaz osób o nazwisku Bialek w poszczególnych województwach Polski w 1990 r.

Lp.	Województwo	Liczba osób
1	Białopodlaskie	36
2	Białostockie	36
3	Bielskie	641
4	Bydgoskie	277
5	Chełmskie	38
6	Ciechanowskie	25
7	Częstochowskie	253
8	Elbląskie	99
9	Gdańskie	240
10	Gorzowskie	160
11	Jeleniogórskie	135
12	Kaliskie	510
13	Katowickie	692
14	Kieleckie	748
15	Konińskie	137
16	Koszalińskie	171
17	Krakowskie	334
18	Krośnieńskie	34
19	Legnickie	283
20	Leszczyńskie	156
21	Lubelskie	703
22	Łomżyńskie	6
23	Łódzkie	527
24	Nowosądeckie	29
25	Olsztyńskie	168
26	Opolskie	379
27	Ostrołęckie	485
28	Piłskie	175
29	Piotrkowskie	118
30	Płockie	49
31	Poznańskie	623
32	Przemyskie	20
33	Radomskie	737
34	Rzeszowskie	299

35	Siedleckie	172
36	Sieradzkie	218
37	Skierniewickie	524
38	Słupskie	155
39	Suwalskie	40
40	Szczecińskie	438
41	Tarnobrzeskie	406
42	Tarnowskie	206
43	Toruńskie	76
44	Wałbrzyskie	204
45	Warszawskie	1109
46	Włocławskie	50
47	Wrocławskie	522
48	Zamojskie	115
49	Zielonogórskie	157
	RAZEM	13715

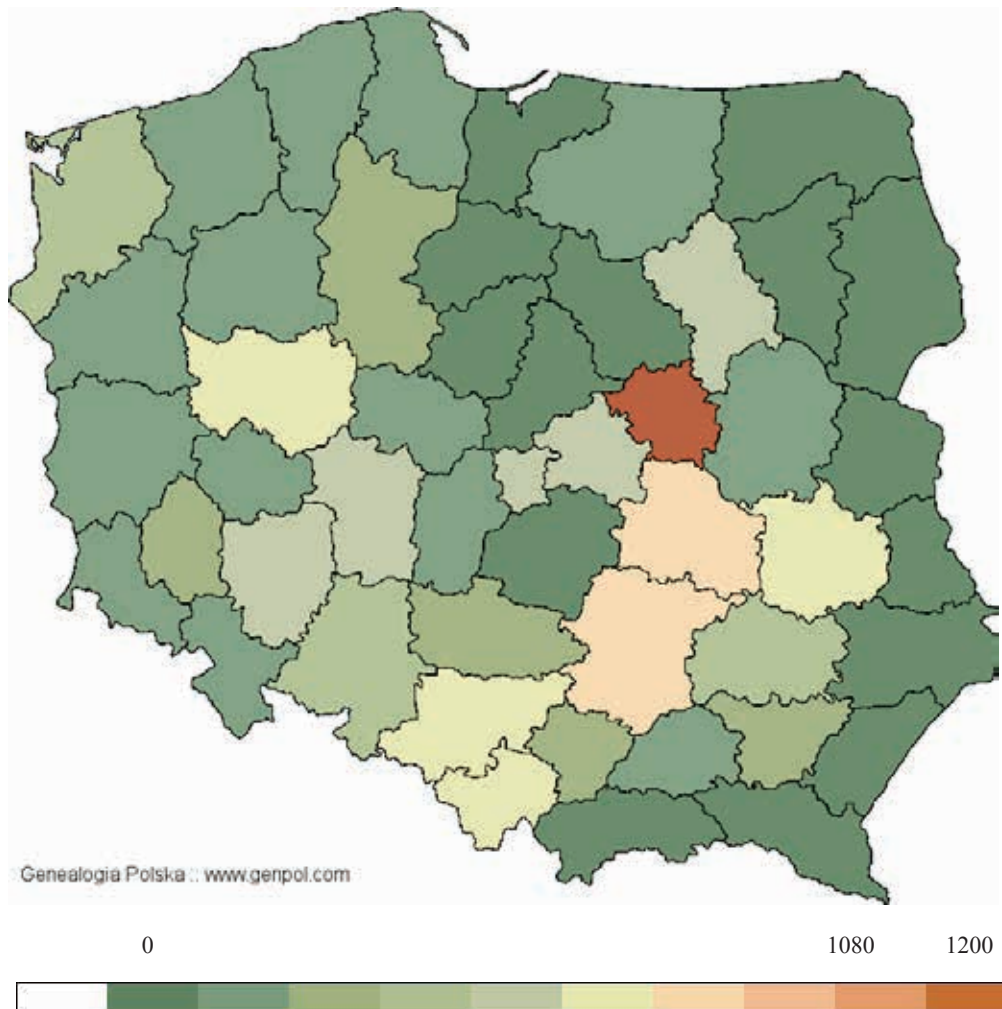
Źródło: *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych*, wyd. K. Rymut, Kraków 1992, t. 1, s. 281 - 182.

Przedstawiona powyżej tabela zawiera dane ukazujące ilość osób posługujących się nazwiskiem Białek w województwach Polski w 1990 r. Co ciekawe, osoby o tym nazwisku osiedliły się na terenie 49 wówczas istniejących województw, a zatem występowały one w każdym województwie. Powyżej 1000 mieszkańców było jedynie w województwie warszawskim. Od 500 do 1000 mieszkańców było w 10 województwach (bielskie, kaliskie, katowickie, kieleckie, lubelskie, łódzkie, poznańskie, radomskie, skierniewickie i wrocławskie). Poniżej 100 mieszkańców było w 13 województwach (białopodlaskie, białostockie, chełmskie, ciechanowskie, elbląskie, krośnieńskie, łomżyńskie, nowosądeckie, płockie, przemyskie, suwalskie, toruńskie i włocławskie). W pozostałych 25 województwach ilość osób o nazwisku Białek zawierała się w granicach od 100 do 500.

W celu zobrazowania wytycznych prof. K. Rymuta w odniesieniu do nazwiska Białek należy przedstawić to wszystko na tle mapy Polski z podziałem na województwa z 1990 r. Dane z tabeli nr 5 posłużą zatem do ukazania częstotliwości występowania badanego nazwiska w skali względnej tzn. stosując podziałkę na podstawie najwyższej liczby osób w konkretnych województwach.

Mapa nr 3

Rozmieszczenie graficzne osób o nazwisku Białek w poszczególnych województwach Polski w 1990 r. w skali względnej.

Przedstawiona powyżej mapa z nr 3 obrazuje częstotliwość występowania osób z nazwiskiem Białek na planie kartograficznym Polski w skali co 120 osób. Z ich analizy wynika, iż w wschodnim i południowo – wschodnim pasie województw nadgranicznych istnieje najmniejsze skupisko osób o tym nazwisku. Następnym takim skupiskiem jest obszar niemal środkowej Polski, obejmujący województwa ciechanowskie, płockie i włocławskie. Najwięcej zaś osób o tym nazwisku było osiedlonych w pasie województw ciągnących się od środkowej Polski w kierunku południowym (warszawskie, radomskie, lubelskie, kieleckie i katowickie). Należy także zwrócić uwagę na pas województw Poznań, Kalisz i Wrocław, które tworzą kolejny rozległy obszar zamieszkały licznie przez Białków.

Na szczególne zainteresowanie zasługuje województwo piotrkowskie. Leżało ono niemal w centralnej Polsce. Z analizy kartograficznej wynika, że w tym województwie jest najmniej mieszkańców o nazwisku Białek w stosunku do pozostałych ościennych województw. Co ciekawe, właśnie na terenie tego województwa był położony wykrojony obszar trójkąta Radomsko – Bełchatów – Piotrków Tryb., który podlegał wnikliwej analizie demograficznej. Skoro wyniki tych badań dotyczyły licznej grupy osób posługującej się nazwiskiem Białek, to rodzi się pytanie: jak bardzo popularne musiało być to nazwisko? Wydaje się zatem, iż należało ono do jednych z najbardziej powszechnych nazwisk polskich. Przemawia za tym także liczba osób o nazwisku Białek (13 715) żyjąca w Polsce w latach 90-tych XX w.

3. Pierwsza wzmianka o Białkach z Woźnik

Pierwsza wzmianka o protoplaście rodu Białków z Woźnik znajduje się w księgach metrykalnych parafii Dobryczyce, które znajdują się w Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej w Częstochowie. W księdze metrykalnej o sygnaturze KM 1313 na s. 3 zostali wspomniani pod dniem 18 czerwca 1814 r. Mateusz i Agnieszka (z d. Zybura) Białkowie¹⁶³. Na podstawie analizy zgromadzonego materiału archiwalnego wynika, iż na terenie Dobryczyce przebywali oni w latach 1814 – 1815. Mateusz pełnił w dworze dobryczyckim funkcję forszmana. Zamieszkiwali oni wówczas w domu dworskim. W tym czasie na świat przyszło ich dwoje dzieci (Justyna i Zofia). Według danych z zapisów metrykalnych wynika, iż Mateusz urodził się w 1784, zaś jego żona w roku 1785 lub 1793¹⁶⁴. Co ciekawe, Dobryczyce w tym czasie wchodziły w skład królewczyn, a zatem nie stanowiły własności szlacheckiej i kościelnej¹⁶⁵. Była to miejscowość ze znacznymi tradycjami historycznymi. Prawdopodobnie początki jej dziejów sięgały czasów początku XIII w. (1211 r.)¹⁶⁶. W wiekach XV – XVIII miejscowy majątek dworski był dzierżawiony przez przedstawicieli znanych rodów szlacheckich w Polsce (Dobiesław z Kurozwęk, Elżbieta z Tarnowskich, Aleksander Koniecpolski, Stanisław Koniecpolski, Filip Wołucki, Kacper Denhoff, Anna Eufemia Radziwiłłówna, Stanisław Potocki, Turscy, Rychłowscy i Wojciech Męciński)¹⁶⁷. Wówczas to Dobryczyce wraz z wspomnianym folwarkiem należały do części dóbr królewskich, z których dochód przeznaczony był na utrzymanie urzędników radomszczańskich¹⁶⁸. W 1789 r. pańszczyznę na rzecz miejscowego majątku

¹⁶³ AACz sygn. KM 1313, s. 3.

¹⁶⁴ AACz sygn. KM 1313, ss. 3, 22; KM 1314, s. 2.

¹⁶⁵ J. Pawlikowski, *Dobryczyce 650 lat*, Dobryczyce 1999, s. 25 – 30.

¹⁶⁶ S. M. Zajączkowski, *Zarys dziejów powiatu radomszczańskiego*, „Zeszyty Radomszczańskie” 2 (2008), s. 109 – 110; tenże, *Sieć parafialna na terenie przedrozbiorowego powiatu radomszczańskiego w początkach XVI w.*, „Zeszyty Radomszczańskie” 3 (2009), s. 101.

¹⁶⁷ J. Pawlikowski, dz. cyt., s. 25 – 30.

¹⁶⁸ A. J. Zakrzewski, *Dobryczyce w XVI – XVIII w. (Zarys życia społeczności lokalnej w okresie staropolskim)*, „Biuletyn Instytutu Filozoficzno – Historycznego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie” 18 (1999), z. 6, s. 22.

było objętych ok. 70 osób. Wśród nich nie został wymieniony żaden przedstawiciel rodu Białków¹⁶⁹. Można zatem sądzić, iż w tym czasie rodzina Mateusza Białka nie była osiedlona na tym terenie. Ponadto księgi metrykalne parafii dobryszyckiej z lat 1810 – 1813 całkowicie o niej milczą¹⁷⁰. Po raz pierwszy pojawia się ona tam dopiero w 1814 r., i pozostaje jedynie przez kolejne dwa lata.

Z kolei w 1817 r. rodzina Mateusza i Agnieszki Białków została wymieniona wśród mieszkańców Łuszczanowic. W księdze metrykalnej parafii Sulmierzyce o sygnaturze KM 1700 na s. 28 zostali oni wspomniani pod dniem 12 listopada. Z analizy zapisu metrykalnego wynika, że Mateusz miał wówczas 30 lat, zaś jego żona Agnieszka 26 lat. Zatem na podstawie powyższych przesłanek łatwo ustalić, że Mateusz urodził się w 1783 r., a Agnieszka w 1787 r. Nie wiadomo natomiast w jakich miejscowościach przyszli oni na świat¹⁷¹. Biorąc pod uwagę dane z zapisów metrykalnych parafii Dobryszyce można z nieco większą dokładnością wykazać, iż Mateusz urodził się w przedziale czasowym pomiędzy latami 1783 – 1784, a jego żona Agnieszka przyszła na świat prawdopodobnie w przedziale czasowym pomiędzy latami 1785 – 1793¹⁷². Nie sposób ustalić przy tym rodziców Mateusza Białka. W akcie zgonu istnieje jedynie informacja, że był on synem „rodziców z imion niewiadomych”¹⁷³. Tymczasem można zidentyfikować rodziców Agnieszki Białek. Była ona córką Jana i Katarzyny Zyburów¹⁷⁴. W latach 1787 – 1798 rodzina Zyburów była osiedlona w miejscowości Łuszczanowice. W tym okresie przyszło na świat ich czworo dzieci (Marianna, Leon, Małgorzata i Gertruda)¹⁷⁵. Zapisy metrykalne natomiast nic nie wspominają w tym czasie o Agnieszce. Na podstawie powyższych danych można jedynie zawęzić przedział czasowy urodzenia Agnieszki do lat 1785 – 1787. Wszystkie przesłanki zatem wskazują, iż rodzina Jana i Katarzyny Zyburów przed 1787 r. była osiedlona poza Łuszczanowicami, a nawet poza granicami parafii sulmierzyckiej. Stąd wydaje się być także utrudnione wskazanie parafii (kościół), w której odbył się ślub Mateusza Białka i Agnieszki Zyburów. Pewnym zaś pozostaje, iż miało to miejsce przed 1814 r. Jako bowiem małżeństwo w latach 1814 – 1815 byli oni osiedleni we wsi Dobryszyce, a od 1817 r. we wsi Łuszczanowice. W tej drugiej miejscowości mieszkali w domu pod nr 30, gdzie już do śmierci uczestniczyli w życiu religijnym parafii sulmierzyckiej¹⁷⁶.

Powyższe wzmianki w źródłach pisanych nasuwają pytanie, czy rodzina Białków skądś przybyła do Dobryszyc i Łuszczanowic, czy też byli to rdzenni miesz-

¹⁶⁹ *Lustracja województw wielkopolskich i kujawskich 1789, Część II, Województwo sieradzkie, tom 2, powiaty piotrkowski, radomszczański, wieluński i ostrzeszowski*, wyd. R. Kabaciński, K. Mikulski, J. Pakulski, Toruń 2007, s. 109.

¹⁷⁰ AACz sygn. KM 1309 - 1312.

¹⁷¹ AACz sygn. KM 1700, s. 28.

¹⁷² AACz sygn. KM 1313, s. 3; KM 1314, s. 2; KM 1700, s. 28.

¹⁷³ AACz sygn. KM 1738, s. 58.

¹⁷⁴ AACz sygn. KM 1737, s. 125.

¹⁷⁵ AACz sygn. KM 1142, ss. 56, 70, 99, 108.

¹⁷⁶ AACz sygn. KM 1704, s. 118; KM 1705, s. 15; KM 1737, s. 125; KM 1738, s. 58.

kańcy tych wsi? Przeprowadzając analizę wcześniejszych ksiąg metrykalnych tych parafii można stwierdzić, że na pewno zapisy metrykalne milczą o Białkach w latach 1810 – 1814¹⁷⁷. Na podstawie kwerendy w metrykach urodzeń z lat 1780 - 1787, a więc wówczas, kiedy to na świat przyszedł Mateusz (przedział czasowy lat 1783 - 1784), także można postawić analogiczny wniosek¹⁷⁸. Czyżby zatem Mateusz nie pochodził z Dobryszyc lub Łuszczanowic? Wszystko na to wskazuje.

Rodzina Mateusza i Agnieszki Białków z pewnością od 1817 r. mieszkała w Łuszczanowicach, które w tym czasie stanowiły własność rządową. Wcześniej była to wieś królewska, która po abdykacji króla Stanisława Poniatowskiego przeszła na własność skarbu państwa. W miejscowości tej, jak w każdej innej w tym regionie, był osiedlony dziedzic (dzierżawca miejscowego majątku) oraz ludność pochodzenia chłopskiego. W pierwszej poł. XIX w. (1827 r.) w Łuszczanowicach stało 68 domów, w których mieszkało 427 osób. Wśród nich była także rodzina Białków¹⁷⁹. Warto w tym miejscu dodać, iż zarówno Dobryszycy, jak i Łuszczanowice wchodziły w skład królewczyn, stąd osiedlanie się rodziny Białków w tych miejscowościach może mieć z tym jakiś związek. Trzeba by może przeprowadzić jeszcze kwerendę w zapisach metrykalnych pobliskich miejscowości należących do dóbr królewskich. Tym sposobem można by zgromadzić dość interesujący w tym względzie materiał historyczny.

3. Rys genealogiczny

Mateusz Białek urodził się w 1783 r. lub 1784 r. Na podstawie dostępnych materiałów archiwalnych nie można ustalić kim byli jego rodzice, ani gdzie byli osiedleni. Konsekwentnie zatem nie wiadomo w jakiej miejscowości Mateusz spędził swoje dzieciństwo. Po raz pierwszy w źródłach pisanych pojawia się on pod rokiem 1814 i wówczas to, mając 30 lat, był już w związku małżeńskim z Agnieszką Zyburą (ur. pomiędzy latami 1785 - 1787)¹⁸⁰. Jego żona była córką Jana i Katarzyny Zyburów, którzy w latach 1787 – 1798 mieszkali w Łuszczanowicach¹⁸¹. W latach 1814 – 1815 Mateusz i Agnieszka byli osiedleni w Dobryszycach. Mieszkali w domu dworskim na terenie folwarku. Mateusz pełnił wówczas funkcję forszmana, a zatem zajmował się końmi dworskimi¹⁸². Podczas pobytu w Dobryszycach przyszły na świat ich dwie córki: Justyna¹⁸³ i Zofia¹⁸⁴. Następnie rodzina Białków przeniosła się do Łuszczano-

¹⁷⁷ AACz sygn. KM 1309 – 1312; KM 1691; KM 1695 – 1699.

¹⁷⁸ AACz sygn. KM 230; KM 1142.

¹⁷⁹ *Łuszczanowice*, w: SGKP, t. 5, s. 832.

¹⁸⁰ AACz sygn. KM 1313, s. 3.

¹⁸¹ AACz sygn. KM 1737, s. 125; KM 1142, ss. 56, 108.

¹⁸² AACz sygn. 1313, ss. 3, 22; KM 1314, s. 2.

¹⁸³ AACz sygn. 1313, ss. 3, 22. Justyna Białek urodziła się w dniu 13 czerwca 1814 r. w domu dworskim na folwarku dobryszycyckim. Chrzest otrzymała w miejscowym kościele parafialnym w dniu 18 czerwca 1814 r. Następnego dnia zmarła. Została pochowana na cmentarzu w Dobryszycach.

¹⁸⁴ AACz sygn. 1314, s. 2. Zofia Białek urodziła się w dniu 17 maja 1815 r. Tego samego dnia otrzymała chrzest w kościele parafialnym w Dobryszycach. Dalsze dzieje Zofii nie są znane.

wic. Nie są znane motywy tego przedsięwzięcia. Wydaje się jedynie zasadne to, iż w Łuszczanowicach mieszkali rodzice Agnieszki. Z całą pewnością zaś od 1817 r. Mateusz i Agnieszka mieszkali w Łuszczanowicach w domu pod nr 30¹⁸⁵.

Miejscowość Łuszczanowice swoimi tradycjami sięgała czasów średniowieczna. Z racji, że to właśnie tam wzmiankowano w źródłach archiwalnych protoplastów rodu Białków z Woźnik, należałoby nieco przybliżyć dzieje tej wsi. Przemawia za tym także fakt braku jakiegokolwiek opracowania historycznego na temat dziejów tej miejscowości, tym bardziej, że chociażby przeszłość Dobryszyc doczekała się kilku prac historycznych.

Pierwsze wzmianki o Łuszczanowicach pochodzą z XIV w. Pod rokiem 1367 zapisano już, że miejscowość ta wchodzi w skład królewszczyzn. W 1403 r. był tam osiedlony niejaki Mikołaj (Nicolas de Wsczonouice). Natomiast już w 1411 r., a zatem po Bitwie pod Grunwaldem, osiedlił się tam rycerz Jan Kaszbach (Johanes Caszbach)¹⁸⁶. W pierwszej poł. XVI w. Łuszczanowice, pod względem administracji kościelnej, znajdowały się w granicach archidiecezji gnieźnieńskiej. Obszar tej archidiecezji był podzielony na mniejsze jednostki terytorialne zwane archidiakonatami. W skład takiego archidiakonatu wchodziły jeszcze mniejsze jednostki o nazwie dekanaty. Te w końcu składały się już z poszczególnych parafii. W tym też czasie (1521 r.) pojawiły się w kościelnych źródłach pisanych pojedyncze wiadomości o Łuszczanowicach, jednak żadna z nich nie podawała szerszego opisu tej miejscowości. Wiadomości te zostały zamieszczone w monumentalnym dziele Jana Łaskiego pt. „Liber beneficiorum archidiecezji gnieźnieńskiej”. Zawiera ono opis wizytacji poszczególnych parafii archidiecezji gnieźnieńskiej, które odbyły się w latach 1511 – 1523. Ich inicjatorem był arcybiskup gnieźnieński Jan Łaski¹⁸⁷. Ta więc w 1521 r. Łuszczanowice były położone na terenie parafii Sulmierzyce, która z kolei wchodziła w skład dekanatu brzeźnickiego, a ten z kolei stanowił część archidiakonatu uniejowskiego. Mieszkańcy Łuszczanowic w tym czasie nie płacili żadnych dziesięcin na rzecz miejscowego kościoła, bowiem jako wieś królewska łożyli oni podatki na utrzymanie dworu królewskiego¹⁸⁸.

W latach 1552 - 1553 na gruntach łuszczanowickich, obejmujących wówczas 4 łany ziemi, było osiedlonych 6 rodzin kmiecych. Ponadto stały tam 2 karczmy, lecz nie znajdował się tam żaden młyn¹⁸⁹. W porównaniu z sąsiednimi miejscowościami była to dość niewielka wieś. Graniczyła ona wówczas z Bielikami (1,5 łana ziemi i 6 kmieci), Brudzicami (8 łanów ziemi i 17 kmieci), Chorzenicami (8 łanów ziemi i 19 kmieci), Kleszczowem (3? łany ziemi i 9 kmieci) i Łękińskiem (9 łanów ziemi

¹⁸⁵ AACz sygn. 1700, s. 28; KM 1705, s. 15; KM 1704, s. 118.

¹⁸⁶ S. Kozierowski, *Badania nazw topograficznych na obszarze dawnej wschodniej Wielkopolski*, Poznań 1926, t. 4, s. 198.

¹⁸⁷ J. Łukowski, *Uwagi nad Łaskiego Liber beneficiorum*, w: *Liber beneficiorum archidiecezji gnieźnieńskiej*, wyd. J. Łukowski, Gniezno 1880, t. 1, s. IX.

¹⁸⁸ J. Łaski, *Liber beneficiorum archidiecezji gnieźnieńskiej*, wyd. J. Łukowski, Gniezno 1880, t. 1, s. 490 – 491.

¹⁸⁹ A. Pawiński, *Źródła dziejowe t. XIII. Polska XVI wieku pod względem geograficzno – statystycznym*, Warszawa 1883, t. 2, s. 285.

i 24 kmieci). Bieliki i Brudzice stanowiły wtedy własność Jadwigi Brudzkiej. Chorzenice zaś należały do Barbary Chorzeńskiej. Kleszczów miał dwóch dziedziców: Pawła Kuczewskiego i niejakiego Niemojewskiego. Zaś na dobrach Łękińska była osiedlona niejaka Wzdrowska¹⁹⁰. W poł. XVI w. Łuszczanowice nadal należały do parafii sulmierzyckiej, która swoim zasięgiem obejmowała pozostałe miejscowości: Bogumiłowice, Chorzenice, Czyżów, Kleszczów, Ostrołękę, Piekary, Skąpa, Sulmierzyce, Stróżę, Wolę Wydrzyna i Żłobnicę. Była to zatem dość rozległa parafia. Wierni musieli więc pokonywać dość znaczne odległości, aby brać udział w nabożeństwach w kościele parafialnym¹⁹¹.

W XVII w. nastąpił znaczny rozwój Łuszczanowic. W latach 1628 – 1632 dobra łuszczanowickie składały się z folwarku i ziem, na których były osiedlone rodziny kmieci (chłopskie). Nie wiadomo kto był dzierżawcą owego folwarku. Trudno też ustalić jaką powierzchnie zajmował ten majątek. Dziesięcina z niego szła do Gniezna i obejmowała 68 kop żyta na sumę 113/10 florenów, 45 kop owsa na sumę 69 florenów, 5 kop jęczmienia na sumę 10/20 florenów i 17 kop tatarki na sumę 12/14 florenów. W całości zatem płacono o tego folwarku 205/14 florenów¹⁹².

Inaczej zaś przedstawiała się wówczas sytuacja ziem, które zamieszkiwali chłopi (tzw. wieś). Rozciągały się one na obszarze 18 łanów i były zamieszkane przez 19 rodzin kmiecych. Wśród nich jeden miał tam karczmę, z której płacił czynsz w wysokości 2/12 florenów rocznie. Jeden zaś o nazwisku Świec zajmował się w tej wsi bliżej nie znanym rzemiosłem, od którego opłacał 1/6 florenów. Wcześniej rzemieślników było tam kilku, jednak poumierali. Ponadto 12 kmieci zajmowało się ogrodnictwem, z czego 6 płaciło czynszu po 24 grosze rocznie, zaś kolejnych 6 tylko po 6 groszy rocznie. Razem dawało to 6 florenów rocznie. Czynsz od kmieci był różnie naliczany (płacili: 11 kmieci po 1/14 florenów, 4 kmieci po 2 floreny, 1 kmieć po 1/22 florena, 1 kmieć po 1 florenie i 1 kmieć po 22 grosze) Razem dawało to 29/6 florenów. Oprócz tego składali oni datki w naturze:

- a. żyta z każdego łanu po 4 korce wierzchowatej miary i 5 korcy strychowanych - razem z całości 90 korcy na sumę 150 florenów.
- b. owsa z każdego łanu po 4 korce wierzchowatej miary i 5 korcy strychowanych - razem z całości 90 korcy na sumę 90 florenów.
- c. kapłonów (kogutów) wszyscy razem dawali 34 na sumę 4/16 florenów.
- d. Jaj dawali wszyscy razem 5/50 kop na sumę 1/16/12 florenów.
- e. Przędze wszyscy po łokci 6 motowidło sztuczne.

Cała suma czynszów i podatków od wszystkich kmieci wynosiła zatem 184/26/12 florenów¹⁹³.

Także z tego czasu pochodzi dość precyzyjny opis części granic Łuszczanowic. Od północy sąsiadowały one z dobrami Kleszczowa (należącymi do starosty stryj-

¹⁹⁰ Tamże, s. 285 – 286.

¹⁹¹ Tamże, s. 285.

¹⁹² *Lustracja województw wielkopolskich i kujawskich 1628 – 1632. Cz. II województwo sieradzkie*, wyd. Z. Guldon, Warszawa 1969 s. 146.

¹⁹³ Tamże.

skiego), od wschodu zaś graniczyły z dobrami Łękińska (należącymi do Zdrowskiego), natomiast od południa dosięgały dóbr Brudzie (należących do Andrzeja Jackowskiego). Wytyczona w ten sposób granica nie uwzględniła sąsiedztwa miejscowości od strony zachodniej. Wydaje się wielce prawdopodobnym, że należałby jeszcze wskazać 2 miejscowości: Bieliki i Chorzenice. Nie wiadomo zatem jakimi względami był podyktowany brak takiego zapisu¹⁹⁴.

Łuszczanowice w wieku XVIII nadal pozostały wsią królewską. To m.in. czynsze i podatki z tej wsi szły na utrzymanie wojska (kwarcianego) za rządów królów Augusta II Sasa (1697 – 1706; 1709 – 1733), Stanisława Leszczyńskiego (1706 – 1709; 1733 – 1735), Augusta III Sasa (1733 – 1764) i Stanisława Poniatowskiego (1764 – 1795). Następnie w dobie monarchii konstytucyjnej dochody te przejął skarb państwa¹⁹⁵.

W XIX w. Łuszczanowice wciąż należały do parafii sulmierzyckiej, zaś ich mieszkańcy podatki płacili na cele rządowe. W pierwszej poł. tego wieku na terenie niniejszej wsi stało 68 domów i mieszkało w nich 427 osób¹⁹⁶. Wśród tych mieszkańców byli także przedstawiciele rodu Białków. Jeden bowiem z tych 68 domów należał do rodziny Mateusza i Agnieszki Białków. Miał on nr 30, co sugeruje z dużym prawdopodobieństwem, że stał on niemal pośrodku wsi. Ustalenie, który dom należał do Białków zostało oparte na informacjach o śmierci ich syna, bowiem wydaje się prawie pewnym, że zmarł on w domu rodzinnym. Przemawia za tym także fakt, że dziecko to miało zaledwie 9 miesięcy. Nie można natomiast pokusić się na przeprowadzenie podobnego rozumowanie na przykładzie przesłanek o narodzinach dziecka, gdyż poród mógł odbyć się np. w domu miejscowej akuszerki¹⁹⁷. Tak więc właśnie w domu nr 30 małżeństwo to wychowywało swoje dzieci: Salomeę¹⁹⁸, Antoniego¹⁹⁹ i Grzegorza²⁰⁰. Na uwagę zasługuje także fakt, że Agnieszka każde z tych dzieci rodziła we wczesnych godzinach rannych (1 – 2 godz.), i to zawsze w innym miejscu (dom nr 35, 36 i 50)²⁰¹.

Na lata 1817 – 1822 przypadła budowa świątyni w Łękińsku, której fundatorką była właścicielka miejscowych dóbr sędzina piotrkowska Anna Tarnowska (z d. Walewska). Kościół ten został wmurowany w stylu klasycystycznym, jednak co ciekawe obejmował on tylko miejscową wieś jako tzw. probostwo. Nie była to za-

¹⁹⁴ Tamże, s. 146 – 147.

¹⁹⁵ J. Bardach, B. Leśnodorski, M. Pietrzak, dz. cyt., ss. 233 – 237, 293 – 295; *Królewszczyzny*, w: *Wielka ilustrowana encyklopedia powszechna wydawnictwa „Gutenberga”*, Warszawa 1994 (reprint), t. 8, s. 178; *Królewszczyzny*, w: *Encyklopedia Powszechna PWN*, Warszawa 1973, t. 2, s. 609.

¹⁹⁶ *Łuszczanowice*, w: SGKP, t. 5, s. 832.

¹⁹⁷ AACz sygn. KM 1704, s. 118.

¹⁹⁸ AACz sygn. KM 1700, s. 28. **Salomea Białek** urodziła się w dniu 12 listopada 1817 r. o godz. 1⁰⁰ w Łuszczanowicach w domu pod nr 35. Chrzest św. otrzymała w kościele parafialnym w Sulmierzycach w dniu 14 listopada 1817 r. Dalsze dzieje Salomei nie są znane.

¹⁹⁹ AACz sygn. KM 1703, s. 20; KM 1704, s. 118. **Antoni Białek** urodził się w dniu 24 maja 1820 r. o godz. 1⁰⁰ w Łuszczanowicach w domu pod nr 50. Dwa dni później został on ochrzczony w kościele parafialnym w Sulmierzycach. Mając zaledwie 9 miesięcy nagle zmarł w dniu 28 lutego 1821 r. w Łuszczanowicach w domu pod nr 30. Został pochowany na cmentarzu parafialnym.

²⁰⁰ AACz sygn. KM 1705, s. 15.

²⁰¹ AACz sygn. KM 1700, s. 28; KM 1703, s. 20; KM 1705, s. 15.

tem osobna parafia. Łękińsko wówczas znajdowało się w obrębie wpływów parafii Wola Grzymalina. W niewielkiej odległości od Łękińska leżały Łuszczanowice, których mieszkańcy mieli do pokonania dość znaczną odległość, aby dotrzeć do parafii w Sulmierzycach. Pomimo tego miejscowość Łuszczanowice pozostała nadal w granicach parafii sulmierzyckiej²⁰².

Aby ukazać wielkość wsi Łuszczanowice w pierwszej poł. XIX w., należałoby porównać ją z innymi miejscowościami leżącymi w sąsiedztwie. I tak w 1827 r. na terenie Chorzenic stało 35 domów i mieszkało tam 369 osób²⁰³, na terenie Kleszczowa stało 19 domów i mieszkało tam 403 osoby²⁰⁴, na terenie Łękińska stało 33 domy i mieszkało tam 334 osoby²⁰⁵ oraz na terenie Wolicy stało 8 domów i mieszkało tam 56 osób²⁰⁶. Zatem pod względem wielkości Łuszczanowice były jedną z większych miejscowości w tym regionie, bowiem stało tam 68 domów zamieszkałych przez 427 osób²⁰⁷. W takich zatem okolicznościach przyszło żyć rodzinie Mateusza i Agnieszki Białków. Resztę swojego życia spędzili oni w Łuszczanowicach. Małżeństwo ich trwało do 1853 r., kiedy to w dniu 4 września zmarła Agnieszka. Została ona następnie pochowana na cmentarzu sulmierzyckim²⁰⁸. Mateusz żył jako wdowiec jeszcze 10 lat, po czym zmarł w dniu 16 marca 1863 r. o godz. 23⁰⁰ w Łuszczanowicach. Spoczął także na cmentarzu w Sulmierzycach²⁰⁹.

Grzegorz Białek urodził się w dniu 8 marca 1822 r. o godz. 2⁰⁰ w Łuszczanowicach w domu pod nr 36. Kiedy przyszedł na świat ojciec jego Mateusz miał wtedy 39 lat, zaś jego matka Agnieszka 35 lat. Dwa dni po urodzeniu, w dniu 10 marca 1822 r. otrzymał on chrzest św. w kościele parafialnym w Sulmierzycach. Rodzicami chrzestnymi zostali wówczas Tomasz Szulc (lat 38) z Łuszczanowic, i także stamtąd Wojciech Duda (lat 36). Poproszenie na rodziców chrzestnych właśnie tych osób świadczy, że rodzina Białków utrzymywała bliższe relacje z rodzinami Szulców i Dudów z Łuszczanowic²¹⁰.

Na lata dzieciństwa Grzegorza przypadły walki niepodległościowe powstańców polskich z żołnierzami carskimi (powstanie listopadowe). Wtedy to na mocy wydanego w dniu 19 kwietnia 1831 r. reskryptu Komisji Rządowej Wyznań Religijnych placówki parafialne składały „na potrzeby Ojczyzny” różne cenne precjoza (wota, kielichy, pateny, i in.). Zbiórka takich darów objęła m.in. parafie położone w okolicach Łuszczanowic. I tak w dniu 6 maja 1831 r. w parafii Lgota Wielka na ten szczytny cel złożono siedem srebrnych wotów o wartości 64 złp, wotum w kształcie lauru z diamentami o wartości

²⁰² *Łękińsko*, w: *Katalog kościołów i duchowieństwa diecezji częstochowskiej 1958*, Częstochowa 1958, s. 64.

²⁰³ *Chorzenice*, w: SGKP, t. 1, s. 635.

²⁰⁴ *Kleszczów*, w: SGKP, t. 4, s. 136.

²⁰⁵ *Łękińsko*, w: SGKP, t. 5, s. 664 – 665.

²⁰⁶ *Wolica*, w: SGKP, t. 13, s. 829.

²⁰⁷ *Łuszczanowice*, w: SGKP, t. 5, s. 832.

²⁰⁸ AACz sygn. KM 1737, s. 125.

²⁰⁹ AACz sygn. KM 1738, s. 58.

²¹⁰ AACz sygn. KM 1705, s. 15.

6 złp i mały krzyżyk o wartości 4 złp²¹¹. W akcji tej wzięła udział także parafia sulmierzycka, która w dniu 24 maja 1831 r. oddała „na potrzeby Ojczyzny” jeden kielich, dwie pateny i trzy srebrne korony. Całość wyceniono na sumę 98 złp²¹².

Prawdopodobnie jeszcze przed 1842 r. Grzegorz zawarł związek małżeński z o rok młodszą od siebie Heleną Skura. Na podstawie zgromadzonego materiału archiwalnego nie można nic powiedzieć o jej rodzicach, a więc jak się nazywali i gdzie byli osiedleni. Ślub Grzegorza i Heleny zapewne odbył się w kościele parafialnym w Sulmierzycach, bowiem w zapisach ksiąg metrykalnych wzmiankowani byli jako miejscowi parafianie. Zamieszkali oni początkowo w Łuszczanowicach, i być może nawet w domu rodziny Białków. Przemawiałby za tym fakt, iż Grzegorz był jedynym żyjącym męskim potomkiem Mateusza i Agnieszki, a tym samym spadkobiercą ich majątku. Prowadzili tam gospodarstwo rolne, gdyż w społeczności wiejskiej byli nazywani gospodarzami²¹³. Z małżeństwa tego przyszło na świat czworo rodzeństwa: Marcin²¹⁴, Michał²¹⁵, Stanisław²¹⁶ i Małgorzata²¹⁷.

Na okres życia Grzegorza i Heleny przypadły dwa wydarzenia o znaczeniu ogólnopolskim, które prawdopodobnie miały także wpływ na dalsze dzieje tej rodziny. Pierwszym z tych wydarzeń było oczywiście Powstanie Styczniowe (1863 r.). Walki niepodległościowe objęły także tereny powiatu radomszczańskiego, gdzie m.in. leżały Łuszczanowice i Chorzenice. To właśnie niedaleko Chorzenic, w miejscowości Krzywanice, doszło w dniu 9 października 1863 r. do starć wojsk powstańczych z żołnierzami carskimi. Oddziałem kawalerii powstańczej w sile 120 koni dowodził wówczas płk. Słupski. Przeciwko nim do walki stanęły oddziały carskie dowodzone przez płk. Taranienko. Bitwę w Krzywanicach ostatecznie wygrali powstańcy, którzy ponieśli straty w postaci 5 zabitych i 6 rannych. Żołnierzy carskich poległo wówczas 19, zaś 13 rannych przewieziono do szpitala w Radomsku²¹⁸. Z analizy poległych powstańców w latach 1863 - 1864 wynika, że nie zginął wówczas żaden żołnierz

²¹¹ AACz sygn. KD 7, s. 143 - 144.

²¹² AACz sygn. KD 14, s. 163 - 165.

²¹³ AACz sygn. KM 1712, ss. 108, 187.

²¹⁴ Tamże, s. 108. **Marcin Bialek** urodził się w dniu 8 listopada 1842 r. o godz. 2⁰⁰ w Łuszczanowicach. Następnego dnia o godz. 14⁰⁰ otrzymał on chrzest św. w sulmierzyckim kościele parafialnym. Dalsze dzieje Marcina nie są znane.

²¹⁵ APL sygn. 63, s. 189.

²¹⁶ AACz sygn. KM 1712, s. 187. **Stanisław Bialek** urodził się w dniu 2 maja 1844 r. o godz. 13⁰⁰ w Łuszczanowicach. Trzy dni później, tj. 5 maja o godz. 13⁰⁰ otrzymał on chrzest św. w sulmierzyckim kościele parafialnym. Dalsze dzieje Stanisława nie są znane.

²¹⁷ APL sygn. 70, s. 19. **Małgorzata Bialek** urodziła się w 1870 r. w Chorzenicach. Do miejscowości tej prawdopodobnie przeprowadzili się jej rodzice po powstaniu styczniowym (1863 r.) i reformie uwłaszczeniowej chłopów (1864 r.). Miejscowość Chorzenice, tak jak i Łuszczanowice, wchodziła w skład parafii w Sulmierzycach. Prawdopodobnie to tam otrzymała ona chrzest św. Dzieciństwo swoje spędziła w rodzinnej miejscowości. Przez całe życie pozostała panną. Po śmierci rodziców zamieszkała razem z rodziną swego brata Michała. Zmarła w Woźnikach w dniu 10 stycznia 1940 r. o godz. 1⁰⁰. Pogrzeb jej odbył się 2 dni później o godz. 10⁰⁰. Została pochowana na cmentarzu parafialnym w Lgocie Wielkiej.

²¹⁸ R. Szwed, *Powstanie Styczniowe w radomszczańskim*, Radomsko 1999, s. 20.

o nazwisku Białek²¹⁹. Powstanie to doprowadziło do przyspieszenia działań mających na celu przeprowadzenie reformy uwłaszczeniowej chłopów w Królestwie Polskim (1864 r.)²²⁰. Reforma ta prawdopodobnie objęła także rodzinę Białków, bowiem w 1870 r. rodzina Grzegorza i Heleny była już osiedlona w Chorzenicach. Miejscowość ta leżała w bezpośrednim sąsiedztwie Łuszczanowic²²¹. To właśnie w Chorzenicach przyszła na świat najmłodsza ich córka Małgorzata. Na uwagę zasługuje to, że wówczas Grzegorz liczył 48 lat, zaś jego żona 49 lat. Zatem od 1870 r. rodzina Białków mieszkała w Chorzenicach²²². Na podstawie dostępnych wiadomości archiwalnych nie sposób określić jak długo trwało małżeństwo Grzegorza i Heleny. Prawdopodobnie po śmierci zostali oni pochowani na cmentarzu parafialnym w Sulmierzycach.

Michał Białek urodził się w 1843 r. w Łuszczanowicach. Prawdopodobnie to tam spędził swoje dzieciństwo. Kiedy po powstaniu styczniowym i wejściu w życie postanowień reformy rolnej z 1864 r. jego rodzice zamieszkali w Chorzenicach, także on stał się mieszkańcem tej miejscowości²²³. To właśnie w Chorzenicach poznał swoją przyszłą żonę Ewę Kapka, córkę Melchiora i Heleny z Chorzenic. Ewa urodziła się w 1843 r. w Chorzenicach. Chrzest św. otrzymała w kościele parafialnym w Sulmierzycach. Swoje dzieciństwo spędziła w rodzinnej miejscowości²²⁴. Ślub ich został zawarty przed 1870 r. i wszystko wskazuje na to, że w kościele sulmierzyckim. Oboje następnie zamieszkali w Chorzenicach. To właśnie tam przyszło na świat ich potomstwo: Tomasz²²⁵,

²¹⁹ *Imionopis poległych i zmarłych w 1863/1864 r.*, Lwów 1865.

²²⁰ *Historia chłopów polskich*, red. S. Ingot, Wrocław 1995, s. 123.

²²¹ APL sygn. 70, s. 19.

²²² Tamże.

²²³ APL sygn. 63, s. 189; 70, s. 19.

²²⁴ APL sygn. 63, s. 276.

²²⁵ Relacje Marianny Białek, Toli Kruszyńskiej i Teresy Frukacz z Łuszczanowic z dnia 17 września 2007 r. – materiały w posiadaniu autora. **Tomasz Białek** urodził się ok. 1870 r. w Chorzenicach jako najstarsze dziecko Michała i Ewy. Dzieciństwo swoje spędził w rodzinnej miejscowości. Następnie przed 1899 r. zawarł związek małżeński z Franciszką Błasińską. Oboje zamieszkali w Łuszczanowicach w domu stojącym opodal głównej drogi prowadzącej do Brudzie. **Tomasz i Franciszka** mieli 7 dzieci: (1) **Jana**, (2) **Stanisława**, (3) **Władysława**, **Marianę** (małżeństwo ze Stanisławem Kociniakiem z Łękińska, oboje zamieszkali w Łękińsko - obecnie mieszka tam ich syn Henryk), **Zofię** (małżeństwo z Konstantym Zyburą z Łuszczanowic), **Bronisławę** (małżeństwo z Władysławem Bujaczem) i **Weronikę** (panna, mieszkała w Koninie). Po przeprowadzonej komasacji ziem w Łuszczanowicach 3 synów Tomasza i Franciszki zamieszkało na tzw. Hubach Łuszczanowickich (dziś Łuszczanowice). (1) **Jan** urodził się w 1899 r. w Łuszczanowicach. Tam też zawarł małżeństwo z o 2 lata młodszą **Marianną** Bujasz ok. 1919 r. Ze związku tego przyszło na świat 2 dzieci: **Tola** (ur. ok. 1919 r., małżeństwo w 1948 r. z Aleksandrem Kruszyńskim ze Żłobnicy) i **Mieczysław** (małżeństwo z Ireną Ussa z Chorzenic, oboje zamieszkali w Zabrze, dzieci – **Leszek** w Sosnowcu i **Barbara** w USA). Jan i Marianna żyli razem do 1967 r., kiedy to w dniu 17 września zmarł Jan. Marianna żyła jeszcze 20 lat, po czym zmarła w dniu 30 lipca 1997 r. Oboje zostali pochowani na cmentarzu parafialnym w Kleszczowie. (2) **Stanisław** urodził się w 1905 r. w Łuszczanowicach. Zawarł małżeństwo z **Janiną** Roczek z Wolicy, która była o 8 lat od niego młodsza. Mieli 3 córki: **Wandę** (małżeństwo z niejakim Stanisławem, oboje zamieszkali na Śląsku), **Celinę** (małżeństwo z Franciszkiem Hejakiem z Wolicy) i **Terese** (małżeństwo z Franciszkiem Frukacz, mieszkają do

Antoni²²⁶, Walenty²²⁷, Jan²²⁸

dziś w Łuszczanowicach). Małżeństwo Stanisława i Janiny trwało do 1973 r., kiedy to w dniu 21 lutego zmarł Stanisław. Janina żyła do 2004 r. Zmarła w dniu 25 czerwca. Zostali oboje pochowani na cmentarzu parafialnym w Kleszczowie. **(3) Władysław** urodził się w 1906 r. w Łuszczanowicach. Przed 1946 r. zawarł związek małżeński ze Stanisławą Graczyk z Łuszczanowic. Z małżeństwa tego przyszło na świat 2 synów: **Marian** (ur. 1946 r., małżeństwo z niejaką Krystyną, oboje zamieszkali w Zabrze, syn – Ireneusz) i **Jordan** (ur. 1947 r., małżeństwo w 1972 r. z Marianną Rozwandowicz z Łuszczanowic, mieszkają do dziś w Łuszczanowicach, dzieci – Jarosław ur. 1972 r., Kazimierz ur. 1974 r. i Andrzej ur. 1976 r.). Władysław zmarł w dniu 4 września 1967 r. i został pochowany na cmentarzu parafialnym w Kleszczowie.

²²⁶ APL sygn. 62, ss. 167, 235; 63, ss. 139, 212; 68, ss. 143, 181, 287; 69, ss. 54, 56, 141; 70, s. 121; 74, s. 54; 78, s. 26; 79, s. 30; 82, ss. 1, 11. **Antoni Bialek** urodził się w 1873 r. w Chorzenicach. Chrząst św. otrzymał on w kościele parafialnym w Sulmierzycach. Swoje dzieciństwo spędził w rodzinnej miejscowości. Następnie poznał on swoją przyszłą żonę Józefę Woźniak, córkę Stanisława i Franciszki z Brudzie. Miejscowość była położona w bezpośrednim sąsiedztwie Chorzenic. Józefa urodziła się w dniu 22 listopada 1885 r. w Brudzie. Chrząst otrzymała w kościele parafialnym w Lgocie Wielkiej. Jeszcze przed 1911 r. doszło do zawarcia w świątyni lgockiej pomiędzy nimi małżeństwa. Następnie **Antoni i Józefa** zamieszkali w Brudzie i zajęli się prowadzeniem gospodarstwa rolnego. Dali oni początek linii brudziekiej Białków. Urodziły się im następujące dzieci: **(1) Marianna** (ur. 1911 r., małżeństwo z Franciszkiem Bębniakiem z Brudzie w dniu 25 stycznia 1939 r.), **(2) Władysław** (ur. 1914 r., małżeństwo z Zofią Ślęzak z Brudzie w dniu 18 stycznia 1939 r.), **(3) Zofia** (ur. 1 grudnia 1919 r., ochrzczona 7 grudnia 1919 r., zmarła 5 sierpnia 1920 r.) i **(4) Zofia** (ur. 30 maja 1921 r., ochrzczona 10 czerwca 1921 r., małżeństwo z Stanisławem Woszczyńskim z Wiewiórowa w dniu 23 sierpnia 1942 r.). Związek małżeński Antoniego i Józefy trwało do 1924 r., bowiem tego roku w dniu 21 grudnia o godz. 17⁰⁰ zmarł nagle Antoni. Pogrzeb jego odbył się 2 dni później o godz. 9⁰⁰ w kościele lgockim. Został pochowany na cmentarzu parafialnym w Lgocie Wielkiej. Józefa przeżyła jeszcze trudny czas drugiej wojny światowej. Zmarła w dniu 4 października 1951 r. w Brudzie o godz. 8⁰⁰. Uroczystości pogrzebowe odbyły się dwa dni później w kościele lgockim. Została pochowana na miejscowym cmentarzu parafialnym. Gospodarstwo ich przejął syn Władysław. Razem z żoną Zofią, córką Wawrzyńca i Jadwigi (z d. Woch) Ślęzaków, żyli tam przez trudny czas drugiej wojny światowej. **Władysław i Zofia** dochowali się 9 potomstwa: **Natalia** (ur. 6 lipca 1939 r., ochrzczona 16 lipca 1939 r.), **Stanisława** (ur. 2 sierpnia 1940 r., ochrzczona 18 sierpnia 1940 r., małżeństwo ze Stefanem Popowiczem z Boguszyca w dniu 26 grudnia 1963 r.), **Marianna** (ur. 29 maja 1943 r., ochrzczona 11 czerwca 1943 r., małżeństwo z Janem Balickim w dniu 26 grudnia 1962 r.), **Janina** (ur. 1944 r., zmarła 30 sierpnia 1945 r.), **Rozalia** (ur. 6 sierpnia 1946 r., ochrzczona 1 września 1946 r., małżeństwo z Mieczysławem Zgądło z Oleśnicy w dniu 21 listopada 1964 r.), **Teresa** (ur. 11 września 1948 r., ochrzczona 11 września 1948 r., małżeństwo ze Stanisławem Kowalczykiem w dniu 11 kwietnia 1970 r.), **Krystyna** (ur. 11 września 1948 r., ochrzczona 11 września 1948 r., małżeństwo z Mirosławem Nowakiem w dniu 25 grudnia 1968 r.), **Zofia** (ur. 30 kwietnia 1950 r., zmarła 13 stycznia 1951 r.) i **Władysław** (ur. 30 kwietnia 1950 r., zmarł 21 lipca 1950 r.).

²²⁷ APL sygn. 82, s. 5.

²²⁸ APL sygn. 59, ss. 180, 263; 61, s. 84; 62, s. 214; 63, ss. 212, 299; 65, s. 99; 66, s. 3; 70, s. 96; 103, s. 201; Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim (dalej: APPT), Księga uchwał zebrań wiejskich 1926 – 1932, sygn. 6, s. 45 - 47. **Jan Bialek** urodził się w 1882 r. w Chorzenicach. Chrząst św. otrzymał on w kościele parafialnym w Sulmierzycach. Swoje dzieciństwo spędził w rodzinnej miejscowości. Jeszcze przed 1900 r. zawarł związek małżeński z Józefą Rudzką. Następnie wraz z żoną na początku XX w. przeprowadzili się do Woźnik. **Jan i Józefa** mieli 2 dzieci: **Zofię** (ur. 1900 r., zmarła w dniu 1/14 marca 1910 r.) i **Ewę** (ur. 1913 r., zmarła w dniu 25 marca/7 kwietnia 1914 r.). W latach 1913 – 1918 Józefa musiała umrzeć, bowiem w dniu 19 października 1919 r. zawarł on drugie małżeństwo z Józefą Kołodziej, córką Adama i Katarzyny (z d. Mielczarek) z Wiewiórowa. Była ona młodsza od niego o 19 lat. **Jan i Józefa** mieszkali nadal w Woźnikach, gdzie prowadzili

i Józefa²²⁹.

gospodarstwo rolne. Dali oni początek jednej z linii woźnickiej Białków. Mieli 5 dzieci: **Edwarda** (ur. 2 grudnia 1920 r., ochrzczony 5 grudnia 1920 r., w czasie drugiej wojny światowej (1939 – 1945) służył w Armii Andersa, przeszedł cały front zachodni, następnie zamieszkał w Anglii, gdzie ożenił się i miał 2 dzieci), **Kazimierza** (ur. 1924 r., zmarł 13 grudnia 1924 r.), **Zygmunta** (ur. 1927 r., zmarł 31 stycznia 1930 r.), **Czesława** (ur. 1928 r., zmarł 13 grudnia 1929 r.) i **Józefa** (ur. 4 lutego 1931 r., ochrzczony 15 lutego 1931 r., małżeństwo z Franciszką Pusz z Łańcuta przed 1952 r.). W dniu 7 listopada 1928 r. Jan Białek złożył podpis pod uchwałą stworzenia OSP w Woźnikach. Oprócz niego m.in. zgodę na taką propozycję wyrazili Jan Kapuściński, Władysław Kapuściński i Michał Tkacz (Ktacz). Wydaje się zatem, że błędnie został określony rok powstania OSP w Woźnikach na 1926 r. Przemawiała za tym dane z portalu internetowego poświęconego OSP w Polsce. Jednak na podstawie dokumentacji z „Księgi uchwał zebrani wiejskich 1926 - 1932” to właśnie w dniu 7 listopada 1928 r. podjęto w Woźnikach uchwałę o powołaniu do istnienia OSP. Zatem na dane, dotyczące OSP w Woźnikach z książki „Z dziejów Woźnik (XX wiek)” red. J. Kapuścińskiego należałoby nanieść niezbędne poprawki. W latach 1939 – 1945 rodzina Białków wynajmowała we własnym domu jedno mieszkanie dla celów edukacyjnych. Uczyły się tam dzieci z terenu całej wsi. Małżeństwo Jana i Józefy trwało do 1944 r., kiedy to w dniu 7 stycznia o godz. 16⁰⁰ Jan nagle zmarł. Pogrzeb jego odbył się następnego dnia o godz. 8⁰⁰. Został pochowany na cmentarzu parafialnym w Lgocie Wielkiej. Józefa zaś w dniu 13 maja 1945 r. o godz. 17⁰⁰ zawarła w lgockim kościele drugie małżeństwo z Wincentym Lesnerem vel Leśniewskim, synem Jana i Franciszki (z d. Łakoma) z Krzywianic. **Wincenty i Józefa** zamieszkali w Woźnikach, gdzie prowadzili gospodarstwo. W pierwszych latach PRL – u nadal wynajmowali mieszkanie pod zajęcia szkolne. Następnie gospodarstwo przekazali synowi Józefowi Białkowi. **Józef i Franciszka** całe życie mieszkali w Woźnikach. Mieli 4 dzieci: **Bogumiłę** (ur. 9 lipca 1952 r., ochrzczona 23 lipca 1952 r., nie wyszła za mąż), **Edwarda Andrzeja** (ur. 8 listopada 1954 r., ochrzczony 5 grudnia 1954 r., małżeństwo z Krystyną Chojka w dniu 1 kwietnia 1978 r.), **Krzysztofa** (ur. 1 marca 1956 r., ochrzczony 18 marca 1956 r., małżeństwo z Bogumiłą Kapuścińską w dniu 20 stycznia 1979 r., dzieci – Elżbieta, Edyta, Ewa i Piotr) i **Romualda Tomasza** (ur. 17 czerwca 1958 r., ochrzczony 20 lipca 1958 r.). Małżeństwo Józefa i Franciszki trwało do 1997 r., kiedy to w dniu 18 marca o godz. 19⁰⁰ w szpitalu w Radomsku zmarł nagle Józef. Ceremonia pogrzebowa odbyła się w dniu 20 marca 1997 r. o godz. 12³⁰ w kościele lgockim. Został pochowany na miejscowym cmentarzu parafialnym. Franciszka żyła do 2007 r., kiedy to w dniu 16 marca zmarła. Została pochowana w grobowcu obok męża na cmentarzu w Lgocie Wielkiej. Gospodarstwo ich odziedziczył syn Krzysztof.

²²⁹ APL sygn. 57, s. 105; 61, s. 62; 67, s. 66; 68, ss. 225, 286; 69, ss. 40, 104; 78, s. 8; 80, s. 78; 82, s. 30; A. Dudzic, *Dzieje szkoły w Woźnikach*, w: *Z dziejów Woźnik (XX wiek)*, red. J. Kapuściński, Woźniki 2006, s. 21. **Józefa Białek** urodziła się w dniu 14 stycznia 1884 r. w Chorzenicach. Sakrament chrztu św. przyjęła w kościele parafialnym w Sulmierzycach. Dzieciństwo spędziła w rodzimej miejscowości, a następnie na początku XX w. przeprowadziła się wraz z rodzicami do Woźnik. Tam też poznała swego przyszłego męża Franciszka Kisiółka, syna Błażeja i Marianny (z d. Boruta) z Woźnik. W dniu 21 stycznia 1904 r. **Franciszek i Józefa** zawarli ślub w kościele parafialnym w Lgocie Wielkiej, a udzielił go im proboszcz ks. Wawrzyniec Kowalski. Oboje zamieszkali w Woźnikach i odziedziczyli gospodarstwo rolne po rodzicach Franciszka. Z małżeństwa tego przyszło na świat 5 dzieci: **Stanisława** (ur. 1905 r., małżeństwo z Władysławem Wochem z Woźnik w dniu 21 listopada 1927 r.), **Weronika** (ur. 1909 r., małżeństwo z Józefem Zielińskim z Woźnik w dniu 27 lutego 1933 r.), **Janina** (ur. 1914 r., małżeństwo z Edwardem Potockim z Wiewiórowa w dniu 21 lutego 1938 r.), **Marianna** (ur. 1918 r., małżeństwo z Józefem Kapuścińskim z Woźnik w dniu 12 stycznia 1931 r.) i **Stanisław** (ur. 1921 r., małżeństwo ze Stanisławą Krakowską w dniu 23 lutego 1941 r.). Franciszek i Józefa przez resztę życia mieszkali w Woźnikach. W okresie międzywojennym (1918 – 1939) Franciszek pełnił urząd sołtysa części wsi i zajmował się prowadzeniem gospodarstwa rolnego. Małżeństwo ich trwało do 1952 r., kiedy to w dniu 14 grudnia o godz. 5⁰⁰ nagle zmarła Józefa. Pogrzeb jej odbył się dwa dni później. Została pochowana na cmentarzu w Lgocie Wielkiej. Franciszek następnie w dniu 6

Mieszkali oni w Chorzenicach do końca XIX w. Miejscowość ta miała dość odległą przeszłość, którą ze względu na zaistnienie pewnych okoliczności należałoby nieco przybliżyć. Początki Chorzenic sięgają czasów średniowiecza. Już w 1372 r. w źródłach pisanych pojawiła się pierwsza wzmianka o tej wsi²³⁰. W 1470 r. właścicielem tego majątku był Piotra z Chorzenic h. Starykoń, który był kanonikiem kurzelewskim i kieleckich oraz włodarzem biskupa krakowskiego²³¹.

W XVI w. posiadłości chorzenickie należały do rodu Chorzeńskich, którzy prawdopodobnie od nazwy tej miejscowości wzięli nazwisko. Podobnie sytuacja przedstawiała się z żyjącym wówczas rodem Brudzkich z Brudziec. Chorzenice w tym czasie wchodziły w skład parafii sulmierzyckiej. W 1552 – 1553 r. właścicielką ich była Barbara Chorzeńska. Rozciągały się one na obszarze 8 łanów, które osiedlało 19 kmieci. Była tam karczma i 3 młyny. Oprócz Sulmierzyc była to największa miejscowość w parafii²³². Barbara Chorzeńska prawdopodobnie utrzymywała relacje towarzyskie z osiedloną w sąsiedztwie Jadwigą Brudzką, do której należały posiadłości w Brudziecach i Bielikach. Ponadto bracia Jadwigi, Piotr i Dominik, byli właścicielami Zdani. Ród Brudzkich więc zdawał się być porównywalny pod względem zamożności z rodem Chorzeńskich²³³.

W pierwszej poł. XVII w. wybudowano tutaj dwór szlachecki, który spełniał także funkcję obronną. Był on zbudowany na planie prostokąta o wym. ok. 40 x 9 m. i miał dwie kondygnacje. Mury w części parterowej posiadały grubość 1, 2 m., zaś na piętrze ok. 0,9 m. Świadczy to przede wszystkim o cechach obronnych tego dworu. Przemawia za tym także fakt, iż nie miał on wiele otworów wejściowych i położony był wśród mokradeł²³⁴.

W 1773 r. właścicielami tego dworu i majątku byli Wincenty i Franciszka (z d. Gałczyńska) Dębickcy. Ród ten był w posiadaniu Chorzenic jeszcze w początkach XIX w., bowiem w latach 1802 – 1803 posiadłości te należały do Walentego i Marianny (z d. Skąpska) Dębickich. Nie sposób wykazać, czy Walenty był w prostej linii potomkiem Wincentego. Wiadomym natomiast jest, że miał on dwóch synów: Walentego i Bonawenturę. Wzmiankują o tym księgi metrykalnego miejscowej parafii²³⁵.

---

kwietnia 1953 r. wszedł w drugi związek małżeński z wdową Józefą Gizler, córką Macieja i Antoniny Zagórskich z Woli Blakowej. Własne gospodarstwo przekazali oni synowi **Stanisławowi**, który tak jak ojciec pełnił przez wiele lat urząd sołtysa wsi. Miał on 5 dzieci: **Czesławę** (ur. 16 sierpnia 1941 r., ochrzczoną 30 sierpnia 1941 r., małżeństwo z Antonim Kubikiem z Wierzbicy w dniu 15 maja 1960 r.), **Zofię** (ur. 2 maja 1943 r., ochrzczona 3 maja 1943 r., małżeństwo ze Stanisławem Michalczakiem z Woźnik w dniu 21 października 1962 r.), **Mieczysława** (ur. 17 grudnia 1946 r., zmarł tragicznie w dniu 17 sierpnia 1948 r.), **Jana** (ur. 18 czerwca 1949 r., ochrzczony 26 czerwca 1949 r., małżeństwo z Janiną Zborowską ze Stobiecka Szlacheckiego w dniu 10 czerwca 1972 r.) i **Kazimierę** (ur. 26 lutego 1952 r., ochrzczoną 2 marca 1952 r., małżeństwo z Adamem Pawłem Drogoszem z Woźnik w dniu 6 września 1970 r.). **Stanisław i Stanisława** mieszkali przez całe życie w Woźnikach. Po nich rodzinne gospodarstwo rolne przeszło na własność Stanisława i Zofii Michalczaków.

²³⁰ http://www.ziemialodzka.pl/05_chorzenice.htm (15.07.2007).

²³¹ *Katalog biskupów, pralatów i kanoników krakowskich*, wyd. L. Łętowski, Kraków 1852, t. 2, s. 113.

²³² A. Pawiński, *Źródła dziejowe...*, t. 2, s. 285.

²³³ J. Kapuściński, *Przedstawiciele rodów szlacheckich...*, s. 185 – 187.

²³⁴ <http://www.zamkilodzkie.pl/pliki/chorzenice.htm> (15.07.2007).

²³⁵ http://www.ziemialodzka.pl/05_chorzenice.htm (15.07.2007).

Prawdopodobnie w pierwszej poł. XIX w. Chorzenice były w posiadaniu rodu Walewskich. Być może to za ich rządów przeprowadzono wiele inwestycji w miejscowym majątku. Wybudowano nowy dwór (podpiwniczony, dwukondygnacyjny z gankiem kolumnowym) i oranżerię oraz zaprojektowano obszar parkowy. Oprócz tych 2 dworców (starego i nowego) w miejscowości tej w 1827 r. stały jeszcze 33 domy. Wszystkich mieszkańców Chorzenic w tym czasie było 369 osób. W 1831 r. w dworze chorzenickim mieszkała Gertruda Walewska, która następnie wyszła za mąż za Józefa Szafrąńskiego z Rogalina²³⁶. Wydaje się dość prawdopodobne, że była ona spokrewniona z hrabią Mikołajem Walewskim. To właśnie córka hrabiego Aleksandra, żona Erazma Błęszyńskiego h. Suchekomnaty, w dworze chorzenickim w 1859 r. urodziła córkę Izabelę. Erazm Błęszyński wywodził się z znanego i szanowanego rodu w Polsce. Jego ojciec Abdon był dziedzicem Żeliszawic i urzędnikiem w Kaliszu. Oprócz Erazma miał on jeszcze drugiego syna Bonawenturę i córkę Kłotyldę. Rodzicami zaś Abdona byli Ignacy i Apolonia (z d. Grodzka) Błęszyńscy²³⁷.

Po przeprowadzonej reformie rolnej w 1864 r. majątek chorzenicki stał się mniej rentowny, i to do tego stopnia, że został wystawiony na sprzedaż. W 1871 r. zakupił go za kwotę 72 750 rs. Stanisław Kobierzyki. W tym czasie na całość tych dóbr składały się 2 folwarki (Chorzenice i Kąty), 7 wsi (Chorzenice, Bogumiłów, Karolew, Aleksandrów, Faustynów, Żłobnica i Antonówka) i młyny w Będkowie. Był to więc dość duży majątek. Sąsiedował on z posiadłościami Turskich z Sulmierzyc i Bykowskich z Krzywanic²³⁸.

Pod koniec XIX w. sam folwark chorzenicki obejmował grunty orne i ogrody o powierzchni 893 mórg, łąki o powierzchni 341 mórg, lasy rozciągające się na obszarze 1587 mórg, zbiorniki wodne i nieużytki. Na terenie tym stało wówczas 17 budynków murowanych i jeden drewniany. Natomiast wieś Chorzenice w tym czasie miała 61 mieszkańców, którzy byli osiedleni na 562 morgach²³⁹. Prawdopodobnie wśród tych 61 osób byli także Michał i Ewa Białkowie z rodziną. Wydaje się oczywistym, że po uwłaszczeniu chłopów gospodarstwo ich nieco się powiększyło. Jednak nie sposób wykazać, ani gdzie było ono położone, ani jakich było rozmiarów. To właśnie tam według tradycji rodzinnej, kiedy Michał wkopywał słupki pod płot, natrafił na garnek pełen monet. Od tego czasu życie rodziny Michała potoczyło się nieco inaczej niż dzieje pozostałych chorzenickich rodzin chłopskich²⁴⁰.

Rodzą się pytania... Co to były za monety? Skąd się tam znalazły? I jaką przedstawiały wartość? Rodzina Białków nie zachowała żadnej z tych monet na pamiątkę tego cudownego wydarzenia. Nie wiadomo zatem jak one wyglądały, a co za tym idzie nie można określić w jakim okresie były te pieniądze w powszechnym użyciu. Stąd wydawało się dość uzasadnione zamieszczenie streszczenia dziejów Chorzenic,

²³⁶ Tamże.

²³⁷ Tamże; S. Uruski, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, Warszawa 1904, t. 1, s. 233.

²³⁸ *Chorzenice*, w: SGKP, t. 1, s. 635; http://www.ziemialodzka.pl/05_chorzenice.htm (15.07.2007).

²³⁹ *Chorzenice*, w: SGKP, t. 1, s. 635.

²⁴⁰ ASPW, Teczka dokumentacji dziejów Woźnik sygn. brak, Relacja Krzysztofa Białka z dnia 7 sierpnia 2006 r., s. 1.

bowiem monety te mogły mieć jakiś związek z miejscowym dworem. Nasuwa się także druga hipoteza, iż mogły zostać zakopane w ziemi przez przechodzące tamtędy wojska. W czasie wojen była to praktyka stosowana, kiedy jakiś żołnierz, będący w posiadaniu skarbu, chował go w ziemi z nadzieją że po wojnie wróci i go odkopie. Podobnie myśleli właściciele dworów szlacheckich, kiedy chowali w taki sposób swoje oszczędności przed nieprzyjacielem. Niemniej skarb chorzenicki przedstawiał jak na tamte czasy olbrzymią wartość. Dość wspomnieć, że za jego część można było zakupić posiadłość ziemską w jednej wsi.

W taki oto sposób postąpił Michał Białek, który dowiedziawszy się o licytacji majątku dworskiego w Woźnikach, nabył go za znaczną sumę pieniędzy. Następnie na początku XX w. wraz z żoną i 3 dziećmi (Walenty, Józefa i Jan) przybyli do Woźnik. Posiadłość dworska przed parcelacją należała do Leona Grabińskiego h. Święcyc. Obejmowała ona 613 mórg ziemi, na które składały się grunty orne i ogrody (458 mórg), łąki (91 mórg), pastwiska (48 mórg) i nieużytki (17 mórg). Ponadto na terenie tego folwarku stało 5 domów, 2 budynki murowane i 9 budynków drewnianych. Mieszkało tam 57 osób. Niemal po środku posiadłości, na niewielkim wzniesieniu, stał dworek szlachecki, wokół którego wił się niewielki strumyk. Dworek ten był zbudowany z drewna na planie prostokąta o wym. ok. 12 x 8 m. Posiadał konstrukcję parterową z dachem spadzistym o niewielkim nachyleniu. Do jego wnętrza wchodziło się przez ganek. Wokół zaś rozciągało się niezabudowane podwórze. Dopiero za strumykiem od południowego zachodu stały budynki gospodarcze. Na skutek jednak niestosownej polityki gospodarczej majątek ten wystawiono ok. 1900 r. na licytację²⁴¹.

Początkowo znaczną część majątku z zabudowaniami dworskimi zakupiła rodzina Białków z Chorzenic, jednak z czasem wycofali się oni z tej transakcji. Następnie nabyli połowę dworskich ziem, ale tą, gdzie nie stały budynki dworskie. Drugą połowę zaś zakupiła rodzina Sebastiana i Marii (z d. Geller) Jansonów, którzy sprzedawszy swoje włości w Kucowie osiedlili się w Woźnikach. W późniejszym czasie da się zauważyć, że rody Jansonów i Białków będą odrywać szczególną rolę w życiu społeczności wiejskiej²⁴².

Michał i Ewa dali początek linii woźnickiej Białków. Po raz pierwszy w dokumentach pisanych nazwisko to pojawiło się w Woźnikach w dniu 22 lutego 1903 roku²⁴³. Oprócz Michała i Ewy osiedlili się tutaj również ich dorosłe dzieci: Walenty, Józefa i Jan. To właśnie oni stali się później spadkobiercami ich majątku. Michał i Ewa resztę swoje życia spędzili w Woźnikach. Małżeństwo ich trwało do 1923 r., kiedy to w dniu 29 stycznia o godz. 9⁰⁰ zmarł w wieku 80 lat Michał. Ceremonia pogrzebowa odbyła się 2 dni później o godz. 9⁰⁰ w kościele parafialnym w Lgocie Wielkiej. Został pochowany na miejscowym cmentarzu²⁴⁴. Ewa żyła jeszcze 5 lat. Mieszkała razem z rodziną syna Jana. Zmarła w dniu 29 sierpnia 1928 r. o godz. 8⁰⁰

²⁴¹ J. Kapuściński, *Zarys przeszłości Woźnik (do 1918 r.)*, w: *Z dziejów Woźnik...*, s. 14 – 15.

²⁴² Tamże.

²⁴³ APL sygn. 57, s. 96.

²⁴⁴ APL sygn. 63, s. 189.

w Woźnikach. Pogrzeb jej odbył się w miejscowej parafii 2 dni później o godz. 9⁰⁰. Została pochowana na cmentarzu parafialnym²⁴⁵.

Posiadłość woźnicka Michała i Ewy przypadła w udziale dwom braciom: Walentemu i Janowi. Walenty osiadł na części, która była położona w sąsiedztwie głównej drogi. Natomiast Jan odziedziczył część leżącą pomiędzy dobrami Jansonów a dobrami swego brata Walentego.

Walenty Białek urodził się w dniu 27 września 1875 r. w Chorzenicach. Chrzczeństwo otrzymał w kościele parafialnym w Sulmierzycach. Dzieciństwo swoje spędził w rodzimej miejscowości. Następnie ok. 1900 r. przeniósł się wraz z rodzicami do Woźnik. Tam też poznał swoją przyszłą żonę Michalinę Michalczak, córkę Andrzeja i Marianny (z d. Nowak) z Woźnik. Ślub ich odbył się w dniu 22 lutego 1903 r. w kościele lgockim. Walenty i Michalina zamieszkali w Woźnikach, gdzie prowadzili gospodarstwo rolne²⁴⁶. To właśnie w rodzinnym domu przyszło na świat ich 4 dzieci: Józef²⁴⁷, Adam²⁴⁸, Ignacy²⁴⁹ i Anna²⁵⁰. Wychowanie tego potomstwa przypadło na trudny czas pierwszej wojny światowej (1914 – 1918). Pomimo tego Walenty i Michalina starali się na miarę swoich możliwości dać staranne wykształcenie swoim dzieciom. Nie przypadkowo zatem jednymi z pierwszych absolwentów szkoły w Woźnikach byli ich synowie Józef, Ignacy i Adam²⁵¹. Walenty pełnił następnie przez pewien czas funkcję sołtysa części miejscowej wsi oraz zajmował się prowadzeniem gospodarstwa rolnego. Związek małżeński Walentego i Michaliny trwał do 1951 r., kiedy to w dniu 29 kwietnia o godz. 19⁰⁰ zmarł nagle Walenty. Przed śmiercią przyjął on Sakramenty św. z rąk miejscowego proboszcza ks. Stanisława Zgody. Ceremonia pogrzebowa odbyła się w dniu 1 maja 1951 r. Walenty został pochowany na cmen-

²⁴⁵ APL sygn. 63, s. 276.

²⁴⁶ APL sygn. 82, s. 5; 87, s. 129.

²⁴⁷ A. Dudzic, dz. cyt., s. 21. Józef Białek urodził się w 1903 r. w Woźnikach. Swoje dzieciństwo spędził w rodzimej wiosce. To właśnie tam, kiedy utworzono szkolną radę w dniu 28 lutego 1921 r., stał się on jednym z jej 16 członków. Głównym zadaniem tej rady było utrzymanie porządku w szkole. Dalsze dzieje Józefa nie są znane.

²⁴⁸ APL sygn. 58, s. 166.

²⁴⁹ APL sygn. 58, s. 217; ASPW, Teczka dokumentacji dziejów Woźnik sygn. brak, Relacja Henryka Białka z dnia 5 sierpnia 2006 r., s. 1. Ignacy Białek urodził się w dniu 3/16 lipca 1905 r. o godz. 11⁰⁰ w Woźnikach. Chrzczeństwo otrzymał w dniu 10/23 lipca 1905 r. o godz. 13⁰⁰ w lgockim kościele parafialnym z rąk ks. proboszcza Marcina Kochańskiego. Dzieciństwo swoje spędził w rodzimej miejscowości. Następnie zawarł związek małżeński ze Stanisławą Drabent i zamieszkał w Kępnie. Ignacy i Stanisława mieli 2 dzieci: Jana i Krystynę.

²⁵⁰ APL sygn. 67, s. 144. Anna Białek urodziła się w 1910 r. w Woźnikach. Chrzczeństwo otrzymała w kościele parafialnym w Lgocie Wielkiej z rąk ks. Wawrzyńca Kowalskiego. Dzieciństwo spędziła w rodzimej miejscowości. Następnie poznała swojego przyszłego męża Władysława Zagórskiego, syna Jana i Marianny (z d. Wiśniewska) z Janowa parafia Jedlno. Władysław był od niej o 9 lat starszy. Ceremonia zaślubin odbyła się w dniu 24 maja 1936 r. o godz. 17⁰⁰ w kościele parafialnym w Lgocie Wielkiej. Przy ślubie asystował wikariusz ks. Wawrzyniec Domagała. Świadkiem urzędowym był wówczas Adam Białek z Woźnik. Władysław i Anna zamieszkali w Janowie, na terenie parafii Jedlno. Dalsze dzieje rodziny Władysława i Anny nie są znane.

²⁵¹ A. Dudzic, H. Białek, S. Nems, *Woźniki w fotografii*, w: *Z dziejów Woźnik....*, s. 124.

tarzu parafialnym w Lgocie Wielkiej²⁵². Michalina żyła jeszcze 20 lat, aż w dniu 7 grudnia 1971 r. o godz. 3³⁰ zmarła. Miała 96 lat. Przed śmiercią przyjęła Sakramenty św. z rąk ks. Tadeusza Bocianowskiego. Pogrzeb jej odbył się w dniu 9 grudnia 1971 r. Została pochowana na miejscowym cmentarzu parafialnym²⁵³.

Adam Białek urodził się w dniu 9/22 listopada 1903 r. o godz. 17⁰⁰ w Woźnikach. Chrzest św. otrzymał w lgockim kościele parafialnym w dniu 16/29 listopada 1903 r. o godz. 13⁰⁰ z rąk proboszcza ks. Marcina Kochańskiego. Rodzicami chrzestnymi byli wówczas Józefa Białek i Józef Nowak, oboje z Woźnik²⁵⁴. Dzieciństwo swoje spędził w rodzimej miejscowości, gdzie uczęszczał to szkoły. Następnie poznał swoją przyszłą żonę Mariannę Cebula, córkę Franciszka i Anny (z d. Marczak) z Brudziec. Na uwagę zasługuje fakt, że to właśnie w Brudziecach mieszkał wuj Adama. Małżeństwo Adama i Marianny zostało zawarte w dniu 23 lutego 1936 r. o godz. 16⁰⁰ w kościele w Lgocie Wielkiej. Ceremonii tej przewodniczył miejscowy wikariusz ks. Wawrzyniec Domagała²⁵⁵. Zamieszkali oni razem w Woźnikach, gdzie po rodzicach Adama odziedziczyli gospodarstwo rolne. Także w Woźnikach przyszły na świat ich dzieci: Henryk²⁵⁶ i Zenona²⁵⁷. Całe życie Adam i Marianna spędzili w Woźnikach. Małżeństwo ich trwało do 1993 r., kiedy to w dniu 6 maja w Woźnikach w domu pod nr 62 zmarł w wieku 90 lat Adam. Pogrzeb jego odbył się 2 dni później. Został pochowany na cmentarzu w Lgocie Wielkiej²⁵⁸. Marianna żyła jeszcze 6 lat, po czym w dniu 18 lutego 1999 r. o godz. 16⁴⁰ w Woźnikach w domu pod nr 62 opuściła ten świat. Przyjęła Sakramenty św. w dniu chorego, tj. 18 października 1998 r. Ceremonia pogrzebowa odbyła się w dniu 20 lutego tegoż roku o godz. 12⁰⁰. Została pochowana na lgockim cmentarzu parafialnym razem ze swoim mężem²⁵⁹.

Henryk Białek urodził się w dniu 20 kwietnia 1937 r. o godz. 3⁰⁰ w Woźnikach. Chrzest św. otrzymał w dniu 16 maja 1937 r. o godz. 12⁰⁰ w lgockim kościele parafialnym z rąk wikariusza ks. Wawrzyńca Domagały. Rodzicami chrzestnymi jego byli Józefa Białek i Czesław Cebula²⁶⁰. Dzieciństwo swoje spędził on w Woźnikach. Tam też rozpoczął naukę w miejscowej szkole podczas trwania działań drugiej wojny światowej (1939 – 1945). Rocznik 1937 zaczął naukę w roku szkolnym 1944/ 1945. Do grona ówczesnych uczniów należeli: Adaszek Maria, Białek Henryk, Brzeźniak Halina, Górczyńska Jadwiga, Górazda Barbara, Górazda Jan, Kaczmarek Krystyna,

²⁵² APL sygn. 82, s. 5.

²⁵³ APL sygn. 87, s. 129.

²⁵⁴ APL sygn. 58, s. 166.

²⁵⁵ APL sygn. 67, s. 139.

²⁵⁶ APL sygn. 68, s. 57.

²⁵⁷ APL sygn. 68, s. 138. Zenona Białek urodziła się w dniu 13 kwietnia 1939 r. o godz. 17⁰⁰ w Woźnikach. Chrzest św. otrzymała 2 tygodnie później w dniu 29 kwietnia 1939 r. o godz. 19⁰⁰ w lgockim kościele parafialnym z rąk proboszcza ks. Wawrzyńca Kowalskiego. Rodzicami chrzestnymi byli wówczas Józefa Białek i Władysław Zagórski. Swoje dzieciństwo spędziła ona w Woźnikach. Tam też uczęszczała do szkoły. Następnie zawarła ślub z Janem Owczarkiem w dniu 20 listopada 1960 r. w kościele lgockim. Jan i Zenona zamieszkali w Stobiecku Szlacheckim.

²⁵⁸ APL sygn. 103, s. 151.

²⁵⁹ APL sygn. 148, s. 12.

²⁶⁰ APL sygn. 68, s. 57.

Kil Józef, Koźlik Lucyna, Marszał Wanda, Miarka Zdzisław, Ososińska Genowefa, Rek Kazimierz, Reszka Jadwiga, Siewier Kazimierz, Smolarek Jerzy, Starostecka Krystyna, Starostecka Krystyna, Szczepanik Teresa, Trajdos Alina, Woch Marian, Woszczyńska Stanisława, Zieliński Mieczysław²⁶¹. Po ukończeniu szkoły podstawowej w rodzimej miejscowości Henryk podjął naukę w Liceum Ogólnokształcącym w Radomsku, a później w Technikum Ekonomicznym w Kutnie²⁶².

Następnie poznał on swoją przyszłą żonę Annę Trajdos z Zalesiczek k/Dobryszyc. Anna urodziła się w dniu 1 stycznia 1946 r. w Zalesiczkach, jako córka Tadeusza i Marianny (z d. Kocpżyńska) Trajdosów. Następnie w dniu 24 lutego 1946 r. otrzymała Chrzest św. w kościele parafialnym w Dobryszycach. Także w tym kościele Henryk i Anna zawarli małżeństwo w dniu 26 grudnia 1965 r. Ceremonii zaślubin przewodniczył miejscowy proboszcz ks. Fidelis Łabędowicz. Po ślubie zamieszkali oni w Woźnikach, gdzie zajęli się prowadzeniem gospodarstwa rolnego²⁶³. Ze związku tego przyszło na świat 2 dzieci: Cezary (ur. 24 czerwca 1966 r., ochrzczony 24 lipca 1966 r., małżeństwo z Ewą Kotusiewicz w dniu 19 czerwca 1999 r.) i Renata (ur. 24 września 1971 r., ochrzczona 23 października 1971 r.)²⁶⁴.

Henryk w latach 1966 – 1976 był prezesem Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Lgocie Wielkiej. Za jego rządów wybudowano w Woźnikach m.in. sklep spożywczy (1973 – 1974), postawiono 2 przystanki (1975 r. i 1979 r.) i zawiązano Koło Gospodyń Wiejskich oraz Ludowy Zespół Sportowy. W dniu 11 listopada 1976 r. Henryk, jako przewodniczący Gminnej Rady Narodowej w Lgocie Wielkiej wygłosił referat na posiedzeniu Komisji Spraw Rad Narodowych Rady Państwa. W wystąpieniu tym podkreślił: „...uważamy, że przekazanie wypracowanej przez radę nadwyżki budżetowej do budżetu centralnego przyhamowało rozwój inicjatyw społecznych, widzi my potrzebę podjęcia działań na rzecz stworzenia nowego modelu samorządów mieszkańców wsi. Chodzi o to, aby samorząd mieszkańców stanowił organ rady narodowej na wsi. Obecnie sołtys nie spełnia tej funkcji. (...) po reorganizacji widzimy pewne osłabienie w działaniach na rzecz budowy i konserwacji dróg lokalnych...”²⁶⁵.

W roku 1982 uzyskał on magisterium z prawa administracyjnego na podstawie pracy pt. „Rola gminnych organów władzy i administracji w zabezpieczeniu kompleksowego rozwoju terenu na przykładzie gminy Lgota Wielka”. Dzieło to zostało napisane pod kierunkiem prof. dr hab. Eugeniusza Smoktunowicza w Katedrze Prawa Administracyjnego i Nauki Administracji Uniwersytetu Łódzkiego w Łodzi²⁶⁶.

²⁶¹ A. Dudzic, *Dzieje szkoły w Woźnikach...*, s. 23.

²⁶² ASPW, Teczka dokumentacji dziejów Woźnik, sygn. brak, Relacja Henryka Białka z dnia 5 sierpnia 2006 r., s. 2.

²⁶³ APL sygn. 68, s. 57; Archiwum Parafialne w Dobryszycach, Unikat Aktów Małżeństw parafii Dobryszycy z lat 1957 – 1965, sygn. brak, s. 95.

²⁶⁴ APL sygn. 88, s. 91; 90, s. 93; A. Dudzic, *Dzieje szkoły w Woźnikach...*, s. 33 – 34;

²⁶⁵ J. Kapuściński, *Aneks*, w: *Z dziejów Woźnik...*, s. 115.

²⁶⁶ H. Białek, *Rola gminnych organów władzy i administracji w zabezpieczeniu kompleksowego rozwoju terenu na przykładzie gminy Lgota Wielka*, Łódź 1982 (praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Eugeniusza Smoktunowicza w Katedrze Prawa Administracyjnego i Nauki Administracji Uniwersytetu Łódzkiego w Łodzi).

Zakończenie

Niniejsza praca przedstawia dzieje rodu Białków z Woźnik k/Radomska. Ród ten był związany z kilkoma miejscowościami, z których trzy ostatnie łączyła jedna jednostka administracji kościelnej zwana dekanatem. Miejscowości te (Łuszczanowice, Chorzenice i Woźniki) leżały na terenie dekanatu brzeźnickiego. Początki osiedlenia się Białków na tych terenach sięgają początków XIX w. Nie wiadomo natomiast co działo się z tą rodziną przez cały XVIII w. i skąd ona przybyła w te strony. Początkowo osiedleni byli oni w Dobryszycach. Z czasem przenieśli się do Łuszczanowic, później do Chorzenic, aż w końcu zamieszkali w Woźnikach k/ Radomska. Woźniki leżały na terenie parafii Lgota Wielka. Ten ruch migracyjny przypadł w całości na XIX w. Przez cały XX w. byli oni już osiedleni w Woźnikach, gdzie z pokolenia na pokolenie przekazywali miejscowy majątek swoim potomkom.

Ród Białków z Woźnik wywodzi się ze stanu chłopskiego. Przemawiają za tym wszystkie dokumenty i akta przechowywane w archiwach. Ponadto należy także zwrócić przy tym uwagę na samą postać nazwiska, które było charakterystyczne dla stanu mieszczańskiego i chłopskiego. Popularność tego nazwiska przyczyniła się bardzo istotnie do wygenerowania wielu „ognisk” rodowych Białków w Polsce. Dość wspomnieć, że oprócz Dobryszyc, Łuszczanowic i Chorzenic w XIX w. przedstawicieli tego nazwiska można było spotkać m.in. we Woli Blakowej czy Łękawie. Natomiast w latach 90 – tych XX w. ogólna liczba Białków w Polsce wynosiła już 13 715. Niewątpliwie wielki wpływ na dzieje rodu Białków z Woźnik miało pewne wydarzenie, które rozegrało się w rodzinnej posiadłości w Chorzenicach. To właśnie tam szczęśliwym trafem został odnaleziony przez Michała skarb, który był zakopany w ziemi. Stanowił go garnek pełen monet. Od tego czasu zmieniły się koleje życiowe poszczególnych członków tej rodziny. Dwóch męskich potomków tego rodu (Tomasz i Antoni) osiedliło się wraz ze swoimi rodzinami w Łuszczanowicach i Brudzicach, zaś rodzina Michała i Ewy wraz z trojgiem dzieci (Walenty, Jan i Józefa) zakupili posiadłość w Woźnikach. W takich zatem okolicznościach ród Białków przybył do Woźnik.

Podjęcie próby opracowania dziejów tego rodu stanowi przyczynek do studiów nad demografią regionu łgockiego. Niniejsza praca ukazuje przeszłość poszczególnych członków rodziny Białków, ich wzajemnych relacji i powiązań z innymi rodzinami. Tym samym nie rości sobie ona pretensji do pełnego wyczerpania tego zagadnienia. Należy mieć zawsze nadzieję, iż prowadzone dalej badania naukowe w tym zakresie pozwolą na uzupełnienie dotychczasowych osiągnięć.

